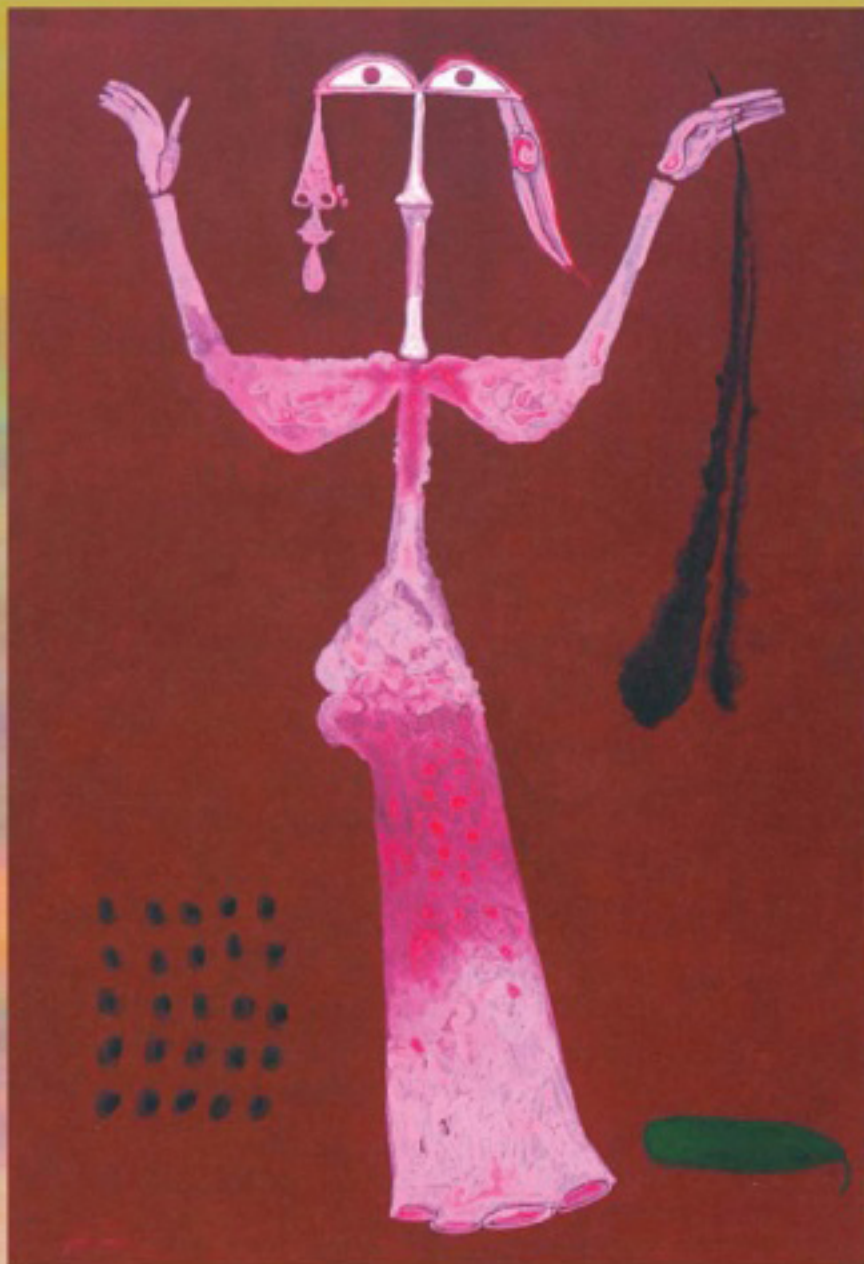

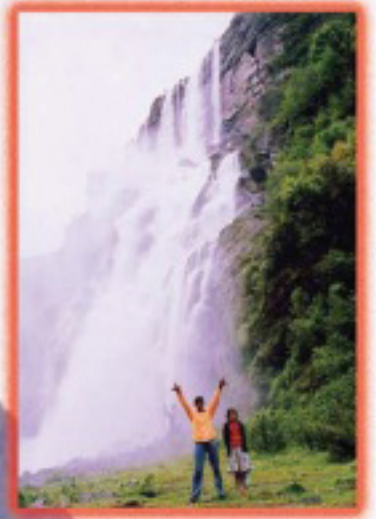
సాహిత్య
ప్రసానం

జూలై - 2008

వెలూ. 10

సాహితీ స్రవంతి

శవాంగీ (అరుణాచల ప్రదేశ్) అంచాలు
ఫోటో : జి. రమేష్ బాబు

స్వవిషయం...

సాహిత్య ప్రస్థానం అయిదేళ్లు పూర్తి చేసుకుని జయప్రదంగా పురోగమిస్తున్నది. దాని తర్వాత సాహిత్య పత్రికలకు కొత్త వూపు వచ్చిందని కూడా చాలామంది అంటుంటారు. మా కార్యాలయానికి సగటున ప్రతిరోజూ పది ఉత్తరాలు లేదా ఫోన్‌కాల్స్ వస్తుంటాయి. అభినందిస్తూ, చందాలు పంపిస్తూ. అనేక మంది కొత్త రచయితలు, కవులు, విమర్శకులు ఈ కాలంలో పత్రిక ద్వారానూ, సాహితీ స్రవంతి ద్వారానూ వచ్చారు, వస్తున్నారు. స్రవంతి కార్యక్రమాల విస్తృతి ఇటీవల జరిగిన శ్రీశ్రీ వర్ధంతి సభల నివేదికలు చూస్తే తెలుస్తుంది.

అయినా ఈ ప్రస్థానం ఇంకా వేగవంతం కావాలి. ప్రతి సాహితీ మిత్రుడు పత్రికను తనదిగా భావించి ప్రోత్సహించాలని మా మనవి. తన చందాతో పాటు భావసారూప్యత గల వారందరికీ దీన్ని చేర్చే బాధ్యత తీసుకోవాలి. పత్రికను సాహిత్య కృషిని ఆర్థికంగా పరిపుష్టం చేసేందుకు అడ్వర్టయిజ్‌మెంట్లు, విరాళాలు కూడా చాలా అవసరం. నేటి నేపథ్యంలో మేము కోరుతున్న సహాయం చాలా పరిమితమైంది మాత్రమే. కనక మీ పరిధిలో ఏం చేయగలరో మీరే ఆలోచించుకుని చేయూత నివ్వండి. వివరాలూ, సూచనలు వేటికైనా స్పందించేందుకు సదా సిద్ధంగా వుంటాము.

.....

ఈ సంచికలో కొత్త పుస్తకాల పీఠికల నుంచి కొన్ని భాగాలు ప్రచురించే పద్ధతిని ప్రారంభిస్తున్నాము. ఇక ముందు మాకు అందే వాటన్నిటికీ ఈ అవకాశం వుంటుంది. రచయితలకు ఇది సంతోషం కలిగిస్తుందని ఆశిస్తున్నాం. మరికొన్ని మంచి మార్పులు కూడా త్వరలో మొదలవుతాయి. దీనిపైన కూడా మీ సూచనలు పంపించగోరతాం.

.....

ఆంధ్రజ్యోతి దినపత్రికపై దాడి, తర్వాతి పరిణామాలలో సంపాదకుడు సాహితీ మిత్రుడు కె. శ్రీనివాస్ అరెస్ట్ అవాంఛనీయమైనది. వీటిని ప్రస్థానం సంపాదకుడు ఇదివరకే ఖండించారు. మీడియాకు, సామాజిక రాజకీయ వర్గాలకు మధ్య సంబంధాలలో ఏర్పడిన ఉద్రిక్తతను ఉపశమింప చేసేందుకు తగు విధానం ఆలోచించాలి. మరోవైపున ప్రభుత్వాల నుంచి పత్రికా స్వేచ్ఛకు ముప్పు రాకుండా కాపాడుకోవాలి.

ముఖచిత్రకారుడు : జై జూరూటియా
కథల బొమ్మలు : శివాజీ

ఈ సంచికలో...

విముక్తి (కథ)	2
మానవ జీవన సంవేదనలు	
‘శ్రీశ్రీ రేడియో నాటికలు’	5
కవితలు	8
దాడి (కథ)	9
ప్రాకృశ్చిమ సంగమం	12
వీడని జ్ఞాపకాలు (కథ)	14
కవిత	18
తాత్విక ‘రెక్కలు’ పొదువుకున్న	
శ్రీనివాస్‌గౌడ్	19
తెలుగులో నాటకశాస్త్రం	21
అంపశయ్య నవీన్	
అమెరికా... అమెరికా	22
కవితలు	24
ఆషాఢ వర నారాయణ వ్రతం (కథ)	25
కవితలు	29
సాహిత్య విమర్శపై విమర్శకుడుగా “చేరా”	30
తెలుగు సాహిత్యంలో వెలుగు కెరటం శ్రీశ్రీ	36
కొత్త పుస్తకాలు	39
డైరీ	41

సంపాదకవర్గం

తెలకపల్లి రవి (సంపాదకుడు)

కె.ఆనందాచారి
ఎ.సత్యభాస్కర్
వొరప్రసాద్
ఎం.నరహరి

కె. లక్ష్మయ్య, మేనేజర్

విరువాహ

సాహిత్య ప్రస్థానం

1-1-187/1/2,
వివేకనగర్, చిక్కడపల్లి, హైదరాబాద్-500 020
ఫోన్లు : 27660013, 27635136,
ఇ.మెయిల్ : Prasthanam_ss@yahoo.co.in

విముక్తి

కవిత నిశ్చేష్టురాలైంది. కరుణేశ్ ఇంతగా హద్దుమీరి ప్రవర్తిస్తాడని అనుకోలేదు. తన జీవితం సాఫీగా సాగి పోతుందనీ, తనకి ఏ ఇబ్బందులూ ఉండవని నిశ్చింతతో కొన్నాళ్ళుగా బతుకుతోంది.

హిందీ : సంగీతా ఆనంద్

అనువాదం : ఆర్. శాంతసుందరి

ఇరుగుపొరుగు వాళ్ళు ఎంత గుచ్చి గుచ్చి చూసినా, ఆ చూపుల్లో కాస్తో కూస్తో ఆవ్యాయత కనిపించింది. చూతూతూ, ప్రశాంతంగా ఉన్న సముద్రంలో తుఫాన్ లేచినట్టు, పోలీసులతో కరుణేశ్ ఊడిపడ్డాడు.

కవిత చెయ్యి దాసంతటదే ఆమె పెదవులను తాకింది. తడి తడిగా రక్తం తగిలింది... ఆమె అన్ని మర్చిపోవాలని ప్రయత్నిస్తోంది, కానీ మర్చిపోలేకపోతుంది... రాత్రిళ్ళు గడచిపోయిన రోజులు కనురెప్పల మీదకొచ్చి కూర్చుంటాయి... అంతే, ఇక నిద్ర ఎటో పారిపోతుంది. కరుణేశ్ అట్టహాసం వినిపిస్తుంది. ఆమె ఊపిరి అందక విలవిల్లాడిపోతుంది.

ఇవాళ కూడా ఆమె పరిస్థితి అలాగే ఉంది. అంతకు మునుపు అతనొక్కడే సతాయించేవాడు, కానీ ఈ రోజు పోలీసులను తీసుకొచ్చాడు, వాళ్ళు తనతో ఎంతో దురుసుగా ప్రవర్తించారు.

అప్పుడు ఆమె టీఫిన్ తింటోంది. తలుపు ఎవరో దబదబా బాదుతున్నారు.

“ఎవరు?” అందామె. జవాబు లేదు.

“వస్తున్నా...” అంటూ ఆమె తలుపు తీసింది లేదో, కరుణేశ్ తుపానులా లోపలికి దూసుకొచ్చాడు... పోలీసులతో. ఆమెకేసి వంకరచూపు చూస్తూ. ‘ఓ! అయితే ఇక్కడ దాక్కున్నావా? నేనేమో నీకోసం మీ వాళ్ళ ఇళ్ళు వెతుకుతున్నాను! అదృష్టవశాత్తు మా జవాను సువ్వీ వీధిలో తిరగటం చూశాడు, లేకపోతే... సరే, పద ఇంటికెళ్ళాం!’ అన్నాడు.

కవిత పై ప్రాణాలు పైనే పోయాయి. ఏం చేయాలో తోచలేదు. కరుణేశ్ తనకేసి ఎర్రని కళ్ళతో ఉరిమి చూస్తున్నాడు. ఆ కళ్ళంటే ఆమెకు చచ్చే భయం! ఈనాటి వరకూ ఆమె ఎన్నడూ అతనికేసి సూటిగా చూసి మాట్లాడి ఎరగదు. చివరికి ఇల్లాదిలి వెళ్ళేప్పుడు కూడా ఉత్తరం రాసిపెట్టి, అతను ఇంట్లోనే సమయంలో ఇక్కడికి పారిపోయి వచ్చింది. పుట్టింటి వాళ్ళకి కూడా చెప్పలేదు. వాళ్ళు తన ఇంటికి రానివ్వరని, తనకి కావల్సినట్టు బతకనివ్వరని ఆమెకి తెలుసు.

చాలాకాలంగా, ఎప్పుడో అప్పుడు మారతాడనే ఆశతో అతన్ని భరిస్తూ వచ్చింది. కానీ అతని దుర్మార్గం రోజురోజుకీ పెరిగిందే తప్ప తగ్గలేదు, ఎంతైనా అతనూ ఒక పోలీసే కదా! లోకమంతా తన పిడికిట్లోనే ఉందనుకుంటాడు, జనాన్నీ పీడించుకు తింటాడు. స్త్రీల మానాన్ని దోచుకుంటుంటాడు. ఇవన్నీ ఆమె కళ్ళెదురుగానే! అయినా ఆమె ఏమీ చేయలేకపోయింది. తన భర్త కసాయివాడికన్నా నిర్ణయుడని గుర్తించింది. అతను తన పక్కన చేరినప్పుడల్లా ఆమె లేడిపిల్లలా వణికిపోయేది... అతని చేతులు తన శరీరం మీద కదులుతుంటే ఆమెకి తేళ్ళూ జెర్రులూ పాకినట్టుండేది... అతని పెదవులు తాకితే పాముకాటు వేసినట్టుండేది... ఈ పశువుతో తెగతెంపులు చేసుకుని ఎటైనా పారిపోవాలనిపించేది... కానీ ఆమెకి ధైర్యం చాలేది కాదు. రెక్కలు తెగిన పక్షిలా ఏదో ఒక

రోజు తన గొంతు కూడా నులిమేస్తాడేమోనని భయపడుతూ, పంజరంలాంటి ఇంట్లో బందిగా పడి ఉంది...

..బహుశా ఇప్పుడు తను ప్రాణాలు పోగొట్టుకునే తరుణం వచ్చిందని ఆమెకి అనిపించింది. ఇంతలో కరుణేశ్ పెద్దగా రంకె పెట్టాడు. “ఏం, వినబడలేదా, పద... ఇంటికి నడు...”

“నేనింక అక్కడకి రాను... ఇక ఎన్నడూ మీ ఇంటికి...” కవిత ఎంతో ధైర్యం కూడగట్టుకుని అంది. అంతే, కరుణేశ్ ఉన్మాదిలా అరిచాడు, “ఇంక ఒక్కమాట మాట్లాడావంటే చూడు, ఏం చేస్తానో! ఏమనుకుంటున్నావు నువ్వు? నువ్వు ఇల్లాదిలి పోతానంటే, చేతకాని వెధవలా చూస్తూ కూర్చుంటాననుకుంటున్నావా? వీలేదు... అంత సులభంగా నిన్ను విడిచిపెట్టను. నోరు మూసుకుని ఇంటికి నడు!”

“షీక్ష... నన్నిలా ఉండనివ్వండి... నేను మీతో ఉండలేను...” ఆమె బతిమాలుతున్నట్లుగా అంది. ఇంతలో అతని ఆజ్ఞననుసరించి పోలీసులు ఆమెని బైటికి ఈడ్చుకెళ్ళసాగారు. కవిత విడిపించుకోవడానికి పెనుగులాడుతూ అరవసాగింది. అంతవరకూ జరుగుతున్నది అర్థం కాకుండా నిలబడ్డ రాణి గట్టిగా కేక పెట్టింది. “అరె, ఏమిటిది... ఏం చేస్తున్నారు మీరు?... ఈమెనెందుకీలా ఈడ్చుకుపోతున్నారు?”

“వేడవ్” మీరు మధ్యలో మాట్లాడకండి. ఇది సార్కి, ఆయన భార్యకీ సంబంధించిన విషయం. “పోలీసుల్లో అతడు ఇలా అనేటప్పటికీ రాణి అనహాయంగా కవిత కేసి చూసింది. ఇప్పటి వరకూ కవిత వితంతువనే ఆమెకి తెలుసు. కవితే అందరి తోనూ తన భర్తకి క్యాన్సర్ వచ్చి పోయాడని చెప్పింది.

“ఏమిటలా గుడ్లవ్వగించి చూస్తున్నారు? నేనామె భర్తని... “మొహం చిట్టించి అన్నాడు కరుణేశ్. రాణి నమ్మకం కుదరనట్లుగా కవితనే చూస్తూ బైటకెళ్ళిపోయింది. ఆమె వెళ్ళాక కరుణేశ్ కవితని తినేసేట్లుగా చూస్తూ, “ఊ! దీన్ని ఈడ్చుకెళ్ళి జీపులో పడెయ్యండి!” అన్నాడు.

“లేదు, మీరిలా బలవంతంగా నన్ను తీసుకుపోలేరు! నాకూ మీకూ మధ్య ఏ సంబంధమూ లేదు... నా దృష్టిలో, నేను మీ ఇల్లు వదిలిన నాడే మీరు చనిపో...”

టవ్వుమని కరుణేశ్ ఆమె చెంప పగలగొట్టాడు. క్షణం నేపు ఆమెకి కళ్ళు బైర్లు కమ్మాయి. “నన్ను చంపినా సరే... మీలాంటి నీచుడితో నేనెక్కడికి రాను” అందామె.

“ఏమే... నన్ను అంత మాటనే ధైర్యం వచ్చిందే నీకు? ఇంక నిన్ను ప్రాణాలతో వదలను... నిన్ను...” అవేశంతో నిలువెల్లా ఊగిపోయాడు. కవితను కాళ్ళతోనూ పిడికిళ్ళతోనూ చితకబాదసాగాడు. జవాను అతన్ని ఆపకపోతే అలా కొడుతూనే ఉండేవాడు... “ఇంక ఆపండి సార్! ఆమె చచ్చిపోతుందేమో...” అన్నాడు జవాను.

“పోనీ... దరిద్రగొట్టు ఛస్తే పీడా విరగడొతుంది!”

“లేదు సార్... వదిలెయ్యండి... మీరు పదండి.. నా మాట వినండి...” అని అంటూ జవాన్ అతన్ని గుమ్మం వైపు నడిపించాడు.

“చూస్తానులే ఇలా ఎన్నాళ్ళుంటుందో... ఈసారి వచ్చానంటే తిన్నగా నాతో వచ్చిందా సరే, లేదా శవాన్ని ఇంటికి తీసుకుపోతాను!” అంటూ కరుణేశ్ పెద్ద పెద్ద అంగలు వేస్తూ బైటికెళ్ళి ధదాలున తలుపుమూశాడు...

ఈ మూడు నెలల్లో ఎంతో కష్టపడి ముక్కలు ముక్కలుగా చెదిరిపోయిన తన వ్యక్తిత్వాన్ని కూడగట్టుకుంటూ ఉంది కవిత. ఇవాళ

ఒక్క దెబ్బతో మళ్ళీ కరుణేశ్ దాన్ని మట్టిలో కలిపేశాడు. అబ్బ! ఈ గ్రహణం విడిచేదెప్పుడో! అతని భార్య అనే శాపాన్నుంచి విముక్తి ఎప్పుడు దొరుకుతుందో! ఆడదానిగా పుట్టడమే నేరమనుకుంటే, తన భర్తలాంటి మొగాడికి భార్యగా బతకడం మరణశిక్ష కన్నా తక్కువేం కాదు! కడుపులోంచి దుఃఖం తన్నుకొస్తుంటే ఆమె వెక్కి వెక్కి ఏడవసాగింది. ఇంతలో తలుపు చప్పుడైంది.

“కవితా! తలుపు తియ్యి... నేను రాగిణిని... ఏమిటి రాణి ఏదో అంటోంది. నీ భర్త...” తలుపు బైట నుంచి మాటలు వినిపించాయి. కానీ కవిత అవేవీ వినిపించుకునే స్థితిలో లేదు. భర్త చేసిన బెదిరింపే ఆమె చెవుల్లో రింగుమంటోంది. కరుణేశ్ చెప్పింది చేసి తీరతాడని ఆమెకి తెలుసు. అతనికి ఇది తప్పు, అది ఒప్పు అనే తేడా లేదు. తను చేసే పనులూ, ఆలోచనలూ అన్నీ సరైనవనే అనుకుంటాడు. అవతలి వ్యక్తి మనసు, వాళ్ళ బాధలూ, ఇవేవీ లెక్కలోకి రావు. ఈనాటి వరకూ తనని ఎలా ఉన్నావని కాని, ఎందుకెప్పుడూ అలా మౌనంగా ఉంటావనిగానీ అడిగిన సాపాన పోలేదు.

ఆమె కూడా తన పరిధిలోనే ఉండసాగింది. దాన్ని దాటి

ఎన్నడూ వెళ్ళలేదు. అయినప్పటికీ అతనికొన్న కొన్ని దురలవాట్లు... తాగుదూ... పరాయి స్త్రీలూ... వీటన్నిటికీ దబ్బెక్కణ్ణింది వస్తోందని ఆశ్చర్యపోయేది. ప్రభుత్వం ఒక ఇన్స్పెక్టర్ కిచ్చే జీతంతో రెండుపూట్లూ భోజనం దొరకడమే గగనమవుతుంటే... మరి...?

ఒకరోజు ఈ ప్రశ్నకీ జవాబు ఆమెకి దొరికింది. వేసవిలో రాత్రి కూడా వేడిగా అనిపిస్తే ఆమె స్నానానికని బాత్రూమ్ లో దూరింది. డ్రాయింట్ రూమ్ పక్కనే వుంది. ఆమెకు మాటలు వినబడ్డాయి.

“అయితే మీరు చెప్పే వార్త నిజమే కదా సార్?”

“అ... పూర్తిగా నిజం. నాకు స్వయంగా కమిషనర్ గారే చెప్పారు. తీవ్రవాదుల్ని పట్టుకోవడానికి, వారిపై రహస్యంగా దాడి చేయడానికి పోలీసు జీపులు రెండు ఫలానా చోటికి వెళ్తున్నాయి. వాళ్ళు నన్ను వెళ్ళమన్నారు. మా ఆవిడకు ఒంట్లో బాగాలేదని సాకు చెప్పి ఇంకొకతని పేరు సూచించాను...”

“అయితే ఇదిగో మీ ఇరవై వేలు... మిగతాది పని పూర్తయ్యాక...” ఎవరో కొత్త వ్యక్తి గొంతు.

ఆ రాత్రి ఆమె మనసు మనసులో లేదు. ఎన్నో ప్రశ్నలు నోటిదాకా వచ్చి ఆగిపోయాయి. నిశ్చింతగా నిద్రపోతున్న భర్తని కళ్ళార్చుకుండా చూడసాగింది. విషయం ఏమిటో తెలిస్తే గాని నిద్రపట్టేట్టు లేదు! ఆ వచ్చిన వ్యక్తి డబ్బు ఎందుకిచ్చాడు? తన భర్త తనకి ఒంట్లో బాగాలేదని అబద్ధం ఎందుకాడు?

మర్నాడు పొద్దున్న పేపర్లో పెద్ద పెద్ద అక్షరాలతో ఉన్న వార్త చూసి ఆమె తల తిరిగిపోయింది! తీవ్రవాదులు రెండు పోలీసు జీపుల్ని బాంబులతో పేల్చివేశారు... ఇరవైమంది పోలీసులూ, ఒక డిఎస్పి ఆనవాలు లేకుండా తునాతునకలయ్యారు... ఆమె ‘అయ్యో’ అంటూ ఆక్రోశించింది. ఒళ్ళంతా విపరీతంగా వణకసాగింది. రాత్రి తను విన్న మాటలు అసలు విషయాన్ని విశదం చేస్తున్నాయి.

కవిత భర్త ఆమె వైపు చూస్తూ “ఏమైంది? ఏమిటలా తెల్లబోయి కూర్చున్నావు?” అని అడిగాడు.

“ఇది... ఇది...” కవిత అంతకన్నా ఏమీ మాట్లాడలేకపోయింది. ఆమె చూపుడువేలు పేపర్లో వార్తని చూపిస్తోంది.

కరుణేశ్ నవ్వాడు, “అది చూశా అంత బాధపడుతున్నావు? ఎప్పుడూ ఉండేదేగా?” అని అన్నాడు.
 “కాదు... ఇది మామూలుగా జరిగింది కాదు... ఇది... ఇది...”

“ఏమిటి? ఇది... ఇది... అనినట్టుతున్నావ్? రోజూ పేపర్లో చూసేదేగా? ఇందులో కొత్తేముంది? వెళ్లు, త్వరగా నాకు తినటానికేమైనా ఇయ్య” అని తాపీగా అన్నాడు.

కవిత మనసు హాహాకారం చేసింది. భర్త కాలరు పట్టుకుని జాడించాలన్నంత ఉద్రేకం కలిగింది. దబ్బు కోసం ఇలాంటి దుర్మార్గు పని చేస్తావా? ఈ రోజు నీవల్ల ఎంతమంది ఆడవాళ్ళు తమ భర్తల్ని పోగొట్టుకున్నారు! ఎంతమంది పిల్లలు అనాధలయ్యారు! ఎంతమంది తల్లులు కడుపు శోకాన్ని అనుభవిస్తున్నారు! ఛీ... నువ్వు మనిషివా? పిశాచానివా...? మనసులో ఇలా అనుకుంటూ భర్త వైపు అసహ్యం నిండిన కళ్ళతో చూసింది. అతను డైనింగ్ టేబుల్ దగ్గర కూర్చుని, తాపీగా పేపరు చదువుతున్నాడు. అబ్బ, ఎంత క్రూరుడో.. అతన్ని చూసిన కొద్దీ ఆమెకి ఉద్రేకం కలగ సాగింది. లేవటానికి ప్రయత్నించింది కానీ కళ్ళు తిరిగాయి.

“ఏమైంది? ఏమిటి, ఇంకా నాకు టిఫిన్ పెట్టవే?” అన్నాడు.

“నాకు... ఒంట్లో బాగాలేదు... మీరు బైట తినండి...” అతి కష్టంతో అనగలిగింది.

“బావుంది... చాలా బాగా నటిస్తున్నావు... నీవాళ్ళవరో పోయినట్టు!” అన్నాడు వ్యంగ్యంగా.

అసహ్యమూ, దుఃఖమూ మనసులో ఉప్పొంగాయి. భర్తని వీలైతే కాల్చి చంపాలని. ఇన్నాళ్ళూ అతని మీద అయిష్టం మాత్రమే ఉండేది. కానీ ఈ రోజు ద్వేషం, అసహ్యం కన్నా తీవ్రమైన భావన ఏదో ఆమెని కుదిపేస్తోంది.

ఆ రాత్రి అతను ఆమెని తాకబోతే అతని చేతుల్ని విసిరికొట్టింది... ఆ తరువాత, “ఎందుకు చేశారీ పని?” అని అడిగింది. “ఎం చేశాను?”

“దేవుడు ‘మిమ్మల్ని ఎప్పటికీ క్షమించడు!’

“నోర్నూయ్! ఏమిటా వాగుడు... పిచ్చిగాని ఎక్కిందా?”

“అలా జరిగినా బావుణ్ణు... మీరు చేసిన పాపం నన్ను బాధపెట్టకుండా ఉండేది...”

“ఏమిటంటున్నావ్... చెప్పేదేదో తిన్నగా చెప్పి ఏడు...”

“జీవితం తిన్నగా ఉంటే కదా... నేను తిన్నగా చెప్పలేను. కాని ఒకటి మటుకు చెప్పగలను. మీకా దేవుడు కఠినమైన శిక్ష వెయ్యాలని మటుకు ఈ రోజునుంచి ప్రార్థిస్తాను...”

“కవితా...” కరుణేశ్ కొట్టిన దెబ్బకి ఆమె బుగ్గ ఎర్రగా కందింది. నొప్పికి కళ్ళెత్తే మానుకుంది గాని, కళ్ళంట నీళ్ళు రాలేదు. ఆ తరువాత ఆమెకీ, భర్తకీ మధ్య మాటలు కరువయ్యాయి... దెబ్బలూ... బూతులు తిట్లడం... అతని చేష్టలకి ఆమె అణువణువు మండిపోయేది... కాని ఓర్చుకునేది...

“కవితా! తలుపు తెరువవ్వూ! నీకేం కాలేదు కదా?” టకటకమని తలుపు చప్పుడు... కవిత తలుపు తెరవలేదు... లేవలేనంత నీరసం... మనసు కూడా మొద్దుబారిపోయింది.

ఆమె ఇంకా గతం గురించిన ఆలోచనల్లోనే ఉంది... ఒకరోజు ఆమె పోలీస్ కమిషనర్ దగ్గరకెళ్ళి జరిగిందంతా చెప్పేయ్యాలని నిర్ణయించుకుంది. ఆయన్ని ఎప్పుడు ఎక్కడ కలుసుకోవాలో తెలిసినవారిని అడిగింది. అది తెలిసిన కరుణేశ్ ఇంటికొస్తూనే ఆమె

చేతిని బలంగా మెలిపెట్టాడు. “ఎంత ధైర్యమే నీకు? మా కమిషనరల్ దగ్గరకు వెళ్ళాలని చూస్తావా? అలాంటి ఆలోచన మళ్ళీ వచ్చిందో, నీ రక్తం కళ్ళ జూస్తాను... జాగ్రత్త!” అన్నాడు.

“అవును.. చంపడం అతనికి ఒక ఆట! అందులో అతనికి అమితమైన ఆనందం దొరుకుతుంది. ఒకసారి చెయ్యని నేరానికి ఒక పేదవాడిని ఎంత సతాయించాడో... అతన్ని వదిలి పెట్టడానికి షరతుగా అతని పెళ్ళాన్నిమ్మని అడిగి, ఆమెని అనుభవించాక... మాట నిలుపుకోకుండా ఎంత రాక్షసత్వంగా ప్రవర్తించాడో కవితకి జ్ఞాపకం వచ్చింది. ఆమె ఒళ్ళు మళ్ళీ గగుర్పొడిచింది.

కవితకి అతనితో కలిసి ఒకే ఇంట్లో ఉండటం దుర్భరం అనిపించసాగింది. ఇల్లాదిలి పారిపోవాలని నిర్ణయించుకుంది. ఆమె భర్తకి ఆమె మీద అనురాగం లేకపోయినా, ఆమె తన సొత్తు కనుక తనతోనే ఉండాలన్న అహంకారం! చివరికి ఒకరోజు ఆమె ధైర్యం చేసి ఇల్లాదిలి పారిపోయింది. ఆ రోజు కరుణేశ్ ఉళ్ళో లేడు. ఇంతటి జవాను కాపలా ఉన్నప్పటికీ అతని కళ్ళు కప్పి పారిపోయింది. తనుండే

ఊరికి ఎంతో దూరంలో ఉండే చోటుకి వచ్చి,

ఇల్లు అద్దెకు తీసుకుని ఉంటోంది. దగ్గర్లో ఉన్న ఒక స్కూల్లో టీచర్ గా చేరింది. తన భర్త క్యాన్సర్ తో పోయినట్లు అందరికీ చెప్పింది.

తలుపు ఇంకా తడుతూనే ఉన్నారు వాళ్ళు... వాళ్ళకి ఏమని చెప్పాలి? నిజం చెప్పాక వాళ్ళు తనని మునుపటిలా ఆదరిస్తారా? వాళ్ళు ఆదరించకపోతే తనిక్కడ ఎలా ఉండగలుగుతుంది? అయినా ఇక మీదట

ఇక్కడుండటం క్షేమం కాదు. ఆ రాక్షసుడు మళ్ళీ ఏ క్షణమైనా వచ్చి తనని లాక్కుపోగలడు.

ఇక తనకి రెండే మార్గాలు... నోరు మూసుకుని

భర్త పెట్టే బాధల్ని భరిస్తూ ఆ నరకంలోనే పడుండటం.. లేదా అతని మీద కమిషనర్ కి ఫిర్యాదు చేసి అంతా చెప్పేయ్యటం... ఇలా

ఆలోచిస్తూనే వెళ్ళి తనకి తెలియకుండానే కవిత తలుపుతీసింది. తలుపు తెరవగానే ఇరుగు పొరుగు ఆడవాళ్ళు లోపలికి

దూసుకొచ్చారు... ఒకామె, “ఏమిటిది కవితా? ఆ రాణి ఏమిటి నీ గురించి ఏదో అంటోంది?” అని అడిగింది.

“...నేను వితంతువుని కాననగా అంటోంది?... అంతా అబద్ధం! నేను వితంతువునే... నా భర్త చచ్చిపోయాడు...!” అని కీచుగా అరిచింది.

“మరి... ఆ వచ్చిన అతను...?” ఒకామె కళ్ళు పెద్దవి చేసి అడిగింది.

“వాడు నా మొగుడు కాదు... వాడి శవం... వాడి అస్థిపంజరం...! వాడికింకా అంత్యక్రియలు చేయవలసి వుంది?... ఈ రోజే వాడి అంత్యక్రియలు... నేనే చేస్తాను... శాశ్వతంగా వాడి నుంచి విముక్తిని పొందుతాను... అడ్డులేవండి... దారి వదలండి... ఇప్పుడే... వెంటనే నేను వెళ్ళి వాడు ఎందరిని మట్టుపెట్టాడో... ఎన్నెన్ని దుర్మార్గు పనులు చేశాడో చెప్పకపోతే, వాడు ఇంకా ఎందరి చావుకో

కారణం అవుతాడు. ప్రస్తుతం నా వెంటపడ్డాడు... నన్ను నేను రక్షించు కోవాలి... తప్పుకోండి... నన్ను పోనివ్వండి...” అని తనలో తను

గొణుక్కుంటున్నట్టుగా మాట్లాడుతూ కవిత ఇంట్లోంచి బయటికిపోయింది.

ఇరుగు పొరుగు ఆడవాళ్ళకి ఆమె మాటలు చేష్టలూ ఏమాత్రం అర్థంకాక... ఆమె వెళ్ళిన వైపే చూస్తూ నిలబడిపోయారు.

M

మానవ జీవన సంవేదనలు

‘శ్రీశ్రీ రేడియో నాటికలు’

దైనందిన జీవన సమస్యల్ని, సంక్షోభాల్ని మానవ ఆకాంక్షల్ని, ఉద్రేకాల్ని తన జీవనానుభవంతో జోడించి నాటక రచయిత అభివ్యక్తం చేసినప్పుడే ఆ నాటకం అత్యున్నత ప్రమాణాలలో నిండి వుంటుందని “బ్రెవ్ట్” అంటాడు. బ్రెవ్ట్ మాటలలోని అంతరాధాన్ని శ్రీశ్రీ గుండెలో నిలుపుకొని సామాజిక ఆర్పిని, మానవుల ఆకాంక్షల్ని సాకారం చెయ్యడానికి తన జీవనానుభవంతో శక్తివంతమైన శ్రవ్యనాటికల్ని రచించాడు.

డా॥పెద్ది వెంకటయ్య

శ్రీశ్రీ అభ్యుదయ కవితోద్యమ యుగకర్త. విప్లవకవి అది వాస్తవికతావాదం గల కవిత్వం రచించాడు. శ్రవ్య నాటికల రచయితగా, నవలా రచయితగా, కథకుడిగా, ఆధునిక తెలుగు సాహిత్యంలో సుప్రసిద్ధులు. మానవాభ్యుదయం కోసం అహరహం అక్షర తపస్సు చేసిన మహర్షి-శ్రీశ్రీ 1910 విశాఖ పట్టణంలో జన్మించారు. వీరసింహ విజయసింహాలు అనే నవలనూ “సావిత్రి సత్యపంతుడు” అనే పద్య నాటకాన్ని ఆయన బాల్యం లోనే రచించారు. బి.ఏ పట్టా వుచ్చుకున్న తర్వాత విశాఖపట్టణంలోని ఏవియన్ కాలేజీలో డిమాన్ స్ట్రీటరుగా చేరారు. ఆ తరువాత ఆయన అనేక ఉద్యోగాలు చేశారు. రేడియోలో పత్రికల్లో పనిచేసి సినిమా రచయితలుగా ప్రఖ్యాతికెక్కారు. సామాజిక స్పృహతో చక్కని రేడియో నాటకాల్ని కూడా రచించారు.

దైనందిన జీవన సమస్యల్ని, సంక్షోభాల్ని మానవ ఆకాంక్షల్ని, ఉద్రేకాల్ని తన జీవనానుభవంతో జోడించి నాటక రచయిత అభివ్యక్తం చేసినప్పుడే ఆ నాటకం అత్యున్నత ప్రమాణాలలో నిండి వుంటుందని “బ్రెవ్ట్” అంటాడు. బ్రెవ్ట్ మాటలలోని అంతరాధాన్ని శ్రీశ్రీ గుండెలో నిలుపుకొని సామాజిక ఆర్పిని, మానవుల ఆకాంక్షల్ని సాకారం చెయ్యడానికి తన జీవనానుభవంతో

శక్తివంతమైన శ్రవ్యనాటికల్ని రచించాడు. “నిత్య సూతన ప్రయోగాలవల్లనే సాహిత్యం కూడా సైన్సులాగే అభివృద్ధి చెందుతుంది. పాత ప్రక్రియలనే పట్టుక కూర్చుంటే సైన్సుయినా, సాహిత్యమయినా స్తంభించిపోక తప్పదు” అని ప్రగాఢంగా నమ్మిన వ్యక్తి శ్రీశ్రీ. అందుకే ఆయన శ్రవ్య నాటికల్ని రచించి, ఆ నాటికల్ని రేడియో ద్వారా ప్రచారం చేయడానికి పూనుకున్నాడు. శ్రీశ్రీ ఈ రేడియో నాటికలలో కూడా ఆయన అభ్యుదయ ధృక్పథం మరిచి పోలేదు. ఆయన నిరంతర ప్రయోగశీలతకు ఈ రేడియో నాటికలు దర్పణం పడుతాయి.

శ్రీశ్రీ 1+1=1 మొదలైన రేడియో నాటికలలో చతురస్రం, గవేషణ, అనంతయాత్ర, సుప్రాస్థితలు, విదూషకుడి ఆత్మహత్య, గ్రామఫోను రికార్డుల తిరుగుబాటు, గుమాస్తాకు, ఒంటరిబావి, భూతాలకొలిమి, బలి, మరో ప్రపంచం, స్వామి - భూస్వామి, దడిగాడు వాసనిరా మొదలైనవి ఎంతో ప్రసిద్ధమైనవి. శ్రీశ్రీ ఈ రేడియో నాటికల్ని 1964లో ప్రచురించాడు. ఆ నాటికల్ని సమాలోచన చేయడమే ఈ వ్యాసం ఉద్దేశం.

శ్రీశ్రీ “చతురస్రం” నాటికలో మానవుడు ఏ నాటికైనా మరణం మీద విజయం సాధిస్తాడనే నమ్మకాన్ని ప్రకటిస్తాడు. ఈ నాటికలో జ్ఞానం అనే వైజ్ఞానికుడు, రాజ్యం అనే ఆవిడ, కళ అనే అమ్మాయి, సిరి అనే

కవిని పాత్రలుగు చిత్రించాడు.

చతురస్రం అంటే నలుచదరం. ఎబిసిడి అనే చదరం. ఈ చదరంలో అన్ని బాహూవులూ న మానవై నవనే అనుకోకూడదు.

ఈ నాటికలో నాలుగు ముఖ్య పాత్రలు. కథాకాలం నాటికి వేర్వేరు వయస్సులలో ఉంటారు. జ్ఞానం వయస్సు 70 ఏళ్ళు, రాజ్యం వయస్సు 50. కళ వయస్సు 10, సిరి వయస్సు 30 ఏళ్ళు. ఈ కథ ఉదయం నుంచి మర్నాటి ఉదయం వరకు సాగుతుంది. ఉదయం, మధ్యాహ్నం, సాయంత్రం, అర్ధరాత్రి, ఉదయం అని మధ్య మధ్య కవి వచ్చి కాలాన్ని జ్ఞాపకం చేస్తూ ఉంటాడు. ఈ కథ డిసెంబర్ 31, 1999 సం॥న ప్రారంభమవుతుంది. చంద్రలోకం నుంచి మానవుడు అమృతం తెచ్చాడని ఐక్యరాజ్యసమితికి తెలుస్తుంది. అమృతం పంచి పెడితే మానవులంతా 30 యేళ్ళ వాళ్ళై పోతారు. అమృతం అందరికీ పంచిపెడితే మానవ కుటుంబమంతా రాజకీయ స్వాతంత్ర్యం, ఆర్థిక స్వాతంత్ర్యం అనుభవిస్తూ మానసిక స్వాతంత్ర్యం సాధించడానికి ప్రయత్నం చేస్తాడు. కాని సమితిలో కొందరు అమృతాన్ని పంచవద్దని అడ్డు చెబుతారు. ప్రగతిని కోరేవారే అధికంగా ఉండటం వల్ల కాంగో ప్రతినిధి అమృతాన్ని మానవజాతికి పంచిపెట్టాలని ఆదేశిస్తాడు. ఈ చతురస్రం లోని నల్లరు 30 ఏళ్ళ వాళ్ళై పోతారు. 20వ శతాబ్దం అంతమవుతుంది. 21 శతాబ్దం ప్రవేశిస్తుంది.

ఐక్యరాజ్య సమితి నుండి డాక్టర్ జ్ఞానం, రాజ్యం, కళ, సిరికి ఇంజక్షన్ చేస్తాడు. జ్ఞానం 40 యేళ్ళ వయసులోనికి, రాజ్యం 20 ఏళ్ళలోకి, కళ 30 ఏళ్ళలోకి మారుతారు. జ్ఞానం కళ అనే అమ్మాయిని పెళ్ళాడాలని ఆరాటపడతారు. జ్ఞానానికి తన భార్య అయిన రాజ్యం 50 ఏళ్ళు స్త్రీ లాగానే కన్పిస్తుంది. కళను సిరి అనే కవి పెళ్ళి చేసుకోవాలని అనుకుంటాడు. చివరికి జ్ఞానం కళను సిరితో వివాహమాడమని సలహా ఇస్తాడు. ఆ నలుగురిలో సంఘర్షణ మొదలవుతుంది. ఎవరు ఎవరిని వరించాలని సందేహంలోకి వెళ్ళతారు ఒక స్త్రీ వాళ్ళ మధ్యలోకి విచ్చేసి “నేను దైవాన్ని నేను సత్యాన్ని ఒక ఇంటిలో ఉన్న ఒక నల్లరికి ఏకాభిప్రాయం లేకపోయిందే ఇక సమస్త ప్రపంచానికి ఏకాభిప్రాయం ఎప్పుడు” అని ప్రశ్నిస్తుంది.

ఇప్పుడేసంటూ మరణాన్ని జయించాలన్న మా సంకల్పం మారదు, మానవుడు మరణాన్ని జయించాడు. అంతలోనే దైవం కాలాన్ని కూడా జయిస్తావా మానవా అనగానే జ్ఞానం అది నీదయ దైవం అంటూ ప్రాధేయ పడుతాడు.

ఆ శ్రీ సీరిని నీవెవరివి ప్రశ్నిస్తే సీరి మానవున్ని అంటాడు.

శ్రీకి సీరికి జరిగిన సంభాషణ ఎంతో అర్థవంతంగా, శక్తివంతంగా చిత్రించాడు రచయిత.

ఈ నాటిక పేరును కూడా విలక్షణంగా స్పృశించాడు.

శ్రీ : ఎవరివి నువ్వు?

సీరి : నేను మానువుణ్ణి:

శ్రీ : ఎవరిని నేను?

సీరి : నీవు మానవుడివి. మారువేషం వేసుకొచ్చిన మానవుడివి.

శ్రీ : అంటే నీవే

సీరి : నేను

శ్రీ : అయితే నేనే

సీరి : నీవు

శ్రీ : అంతే అంటావా మానవా

సీరి : అంతే అంటాను మాధవా

శ్రీ : అంతా ఒకటేనా?

సీరి : అవును

శ్రీ : అంటే?

సీరి : 1+1=1

శ్రీ : ఒకటి, ఒకటి రెండంటారే లెక్కలు నేర్చినవాళ్ళు

సీరి : అదే వాళ్ళ గణిత శాస్త్ర పాండిత్యం. నీవూ నేనూ ఒకటే. ఒకటి ఒకటి రెండే

శ్రీ : నిజం చెప్పావు.

సీరి : మాట తడబడింది మానవా. గణితాని కఠినమైన భాషలో ఒకటి ఒకటి ఒకటే" అని శ్రీశ్రీ భగవంతుని గురించి, మానవుని గురించి, ఆయనకున్న అభిప్రాయాల్ని నాటికల్లో ఆవిష్కరిస్తాడు.

"అనంతయాత్ర" నాటికలో రంగారావు, కాంతం, సరళ అనే ఈ ముగ్గురు రైళ్ళో ప్రయాణం చేస్తారు. ముగ్గురి గడియారాలు ఆగిపోతాయి. ఇవాళ కాలమే ఆగిపోయిందని సరళ అనగానే కాలం ఎప్పుడూ ఆగదని రంగారావు అంటాడు. అంతలోనే రైలు ప్రమాదంలో రంగారావు మరణిస్తాడు. మరణించిన రంగారావు జన్మించబోయే శిశువుల కాలంలో ప్రవేశిస్తాడు. రంగారావు బతకడంలో ఉన్న

— — — * * * — — —

శ్రీశ్రీ ఈ సంభాషణల్లో ఉన్నవాడి, లేనివాడి జీవిత వ్యత్యాసాల వాస్తవాల చిత్రణ ఆయన అభ్యుదయ ధృక్పథాన్ని స్పష్టపరుస్తుంది.

— — — * * * — — —

బాధలన్నీ పిల్లలకి ఏకరువు పెడతాడు. ఒక పిల్లవాడు రంగారావుల మధ్య జరిగిన సంభాషణ శ్రీశ్రీ వర్ణన దృక్పథం కనబడుతుంది. ఒకపిల్లవాడు : బతికుంటే మంచి మంచి వస్తువులు తినొచ్చు కదూ, రకరకాల పళ్ళూ, వేడి వేడి అన్నం, లడ్డూ, జిలేబీ, హల్వా, ఇడ్లీ, ఉప్పూ, దోసె.

రంగా: ఆగబ్బాయ్ ఆగు ఆజీర్ణం అన్నమాటెప్పుడైనా విన్నావ్? అబ్బ అన్ని రోగాలకి అదే మూలం. భూలోకంలో తిన్నది జీర్ణించుకోలేక బాధపడుతున్న వాళ్ళున్నారు. తినడానికి తిండిలేక దేవురిస్తున్న వాళ్ళున్నారు. తినడమా బాధే. తినకపోవడమూ బాధే.

ఇలా శ్రీశ్రీ ఈ సంభాషణల్లో ఉన్నవాడి, లేనివాడి జీవిత వ్యత్యాసాల వాస్తవాల చిత్రణ ఆయన అభ్యుదయ ధృక్పథాన్ని స్పష్టపరుస్తుంది. ఈ నాటికలో రంగారావు సందేహం తీరకుండా అనంతర యాత్ర అనంతంగా సాగిపోతూనే ఉంటుంది.

"సుప్తాస్థికలు" నాటికలో కవి విషాధకంఠాలు, సంధ్య, అంధకారం, నక్షత్రం పాత్రలుగా శిల్పించాడు. సుప్తి అంటే రాత్రి. అస్థికలు అంటే ఎముకలు అంటే నిద్రపోతున్న ఎముకలు. ఎముకలు నిద్రపోతాయా? నిద్రిస్తాయి కాబట్టి కలలు కూడా కంటాయని కవి ఇలా అంటాడు.

అవిధరాగర్భమున మానవాస్థికా పరంపరలు సుప్తనిశ్శబ్ద సంపుటములు."

అంటూ శ్రీశ్రీకి గాంధీపై ఉన్న అవ్యాజమైన ప్రేమతో గాంధీ, హత్యోదంతంపై 'ప్రభవ'లోని సుప్తాస్థికలు కవితను ఉపయోగించుకుంటూ ఈ నాటికను రచించాడు. చరాచర ప్రపంచానికి క్షమామార్గదర్శి అమరత్వం అందుకున్న, ఆగర్భ శ్రీమంతుడని గాంధీజీని శ్లాఘిస్తాడు.

"విదూషకుడి ఆత్మహత్య నాటికలో ప్రయోక్త, ఆటంకం, సత్యం, ఆంజనేయులు, పొరిగింటి ఆవిడ, విదూషకుడు పాత్రలుగా మలిచాడు.

విదూషకుడు మంచి కళా ప్రవీణుడు విదూషకుని ఇంటి ముందు ఆంజనేయులు, సత్యం తలుపు తడతాడు. పొరిగింటి ఆవిడ ఆయన ఊళ్ళో లేదని చెబుతుంది. విదూషకుడు అప్పుల వాళ్ళ బాధను తప్పించుకోవడానికి ఎన్నో తంటాలు పడతాడు ఆటంకం ప్రయోక్తతో విదూషకుడు చచ్చిపోయాడని ఆయన రాసిపెట్టిన ఉత్తరం వాళ్ళకి కన్పిస్తుంది. ఆటంకం తనను బతికి ఉన్న విదూషకుడిగా ప్రవర్తించేలా ప్రయోక్తను వేడుకుంటారు. విదూషకుని పాత్రను మరొకడు ధరిస్తే సనీమిరా ఆయన ఒప్పుకోడు. విదూషకుడు చచ్చిపోయాడని ఆటంకం అంటే అదెప్పుడో జరిగిపోయిందని విదూషకుడు అంటాడు. అంతలో విదూషకుడు బతికి చచ్చిపోయాను చచ్చి బతికిపోయాను అంటాడు. "నేను చూస్తుండగానే ఎవరో ఒకరు చచ్చిపోవాలి. అంతదాక నాటకం అయిందని నేను ఒప్పుకోను అని ఆటంకం అనగానే అంతలో ప్రయోక్త ఆత్మహత్య చేసుకొంటాడు. ఈ నాటికలో శ్రీశ్రీ మధ్యతరగతి మానవుని ఆర్థిని కళ్ళకు కట్టినట్లుగా చిత్రించాడు. ఆయన ఈ నాటికలో కళాకారుడైన విదూషకుని పాత్ర మానవీయ మూల్యాలతో మలచినాడు. "మానవుడన్న పదమే నా చెవులకు సమ్మోహనకరంగా వినిపిస్తుందంటాడు గోర్కి". అలాగే మానవుని చైతన్యమే ఊపిరిగా భావిస్తాడు శ్రీశ్రీ. ఈ నాటికలో శ్రీశ్రీ సామాజిక స్పృహ విలక్షణమయిందని భావించాలి. అశేషమైన జీవనసాగరాన్ని, సంక్షోభంలో ఈదలేకపోయే వృద్ధకళాకారులకు ప్రతీకగా, ఈ విదూషకపాత్ర కన్పిస్తుంది. నవ్వించేవాడు, విదూషకుడని, శ్రీశ్రీ ఆయన పక్షం వాదిస్తాడు.

"మరో ప్రపంచం" నాటకంలో ఒక యువకవి మెడదులో, అందరి సుప్త చైతన్య రంగంలో జరుగుతుంది. దీనిలో యువతీ యువకుల గొంతుకలు, వృద్ధకంఠాలు, 21.వ శతాబ్దపు మానవుని గొంతుక పాల్గొంటాయి. యువతీ యువకులు "మరో ప్రపంచం మరోప్రపంచం, మరో ప్రపంచం పిలిచింది" అంటూ బృందగానం పాడుకుంటారు. ఒకటన, రెండవ గొంతుకలు ఇదంతా కలలాగా చీకటిగా ఉందని అనుకుంటున్న నేపథ్యంలో వీరికి కనుపాప అనే కుర్రోడు కనిపిస్తాడు. ఆ కనుపాప 25వ శతాబ్దంలోకి వెళ్ళి మళ్ళీ వస్తానంటాడు. ఒకటవ రెండవ గొంతుకలు భావిమాన వున్న చూశామని భవిష్యత్తుకు స్వాగతం పలుకుతారు. వృద్ధ

కంఠం మాట్లాడుతూ మరో ప్రపంచం అంటే మరణం అంటారు. అంతలో యువ కంఠం, స్త్రీ వృద్ధుని మాటలకు స్పందించి మరో ప్రపంచం అంటే జననం సృష్టి. ఈ లోకం ఇహ లోకం ఇప్పుడే, ఇక్కడే అంటూ” దారిపొడుగున గుండె నెత్తురులు/ తర్పణ చేస్తూ పదండి ముందుకు” అంటూ ఉప్పెనలా విజృంభిస్తారు. ఒక యువకుడు ప్రవేశించి ఈ నిరాశావాదంతో మాకు నిమిత్తం లేదు. జీవితానికి పరాజయం ఉందని వేము అంగీకరించలేము. భూమిమీద కాకపోతే ఇంకో ఖగోళంలో ప్రాణం పుష్పిస్తుందని మానవుని పై మాకు నమ్మకం ఉందని భవిష్యత్తులో మాకు విశ్వాసం ఉందని అంటాడు. కనుపాప అనే భావి మానవుడు సమిష్టి మీద పరిశోధన సాగిస్తాడు.

శ్రీశ్రీ “మానవుడే నా సందేశం, మానవుడే నా సంగీతం” అని ఎలుగెత్తి చాటిన విప్లవ వీరునిగా దర్శనమిస్తాడు. మరో ప్రపంచం కవితను ఉపయోగించుకొని ఈ నాటికను రూపకల్పన చేశాడు. “మానవుడే అన్నింటికి ప్రమాణమంటూ, మానవునిపై విశ్వాసం ప్రకటిస్తాడు. శ్రీశ్రీ యువకవి గొంతులో దర్శనమిస్తాడు.

“స్వామీ - భూస్వామీ” నాటికలో శరభయ్య, భూస్వామి, స్వామి త్రిలోక కళ్యాణందస్వామి. కవి సామ్యవాది. శరభయ్య కవి సిద్ధాంతాన్ని చూసి భయపడిపోయి మీరు కూడా సామ్యవాద మతాన్ని బోధిస్తే ఇక మా ఆస్తిపాస్తులన్నింటికి నీళ్ళే దారి అంటాడు. మీకు ఆ భయం లేదని కవి అంటాడు. స్వామి శరభయ్య ఆస్తిపాస్తుల్ని రక్షిస్తాడు.

శ్రీశ్రీ ఈ నాటికలో భూ పరిమితి చట్టం, భూస్వాముల కుటుంబ జీవిత సంబంధాలలో తెచ్చిన వికృతమైన మార్పును వస్తువుగా చేసి రచించాడు. గుమాస్తా కల నాటికలో పాశ్చాత్య సంస్కృతిపై కొరడా సంధిస్తాడు. “పాశ్చాత్య పదార్థాలన్నీ మాకు వెగటు పుట్టిస్తున్నాయి. రకరకాల పానీయాలు దిగుమతి అయిపోతున్నాయి.” అంటూ నిరసన వ్యక్తం చేస్తాడు.

“గుమాస్తా కల” నాటికలో కొనేటి రావు మధ్య తరగతి మనిషి. ఉన్నదాంట్లోనే సర్దుకు పోవాలనే మనస్తత్వం కలవాడు. రావు గాథ నిద్రలో ఉన్నప్పుడు ఆశ, మనస్సులోని భయం సంఘర్షించుకుంటాయి. రావు కలలో అమెరికా పోయినట్లుగా అంతలో చంటిపిల్ల ఏడుతో మెలుకువ వస్తుంది. మళ్ళీ

— — — * * * — — —
శ్రీశ్రీ “మానవుడే నా సందేశం, మానవుడే నా సంగీతం” అని ఎలుగెత్తి చాటిన విప్లవ వీరునిగా దర్శనమిస్తాడు. మరో ప్రపంచం కవితను ఉపయోగించుకొని ఈ నాటికను రూపకల్పన చేశాడు.

— — — * * * — — —
 గాఢ నిద్రలోకి వెళ్ళి జర్మన్ కమాండర్ గా నియుక్తుడై, నిద్రలో శత్రువుల్ని ఓడిస్తాడు.

ఈ నాటికలో శ్రీశ్రీ మధ్య తరగతి గుమాస్తా కలలు కల్లలుగా కావద్దని ఆయన కల పందాలని భావిస్తాడు. ఇక్కడ కూడా ఆయన అభ్యుదయ భావన హర్షించదగ్గదే.

శ్రీశ్రీ “ఒంటరి బావి” నాటికలోను కవితాత్మకంగా వర్ణిస్తాడు. ఒక అందమైన అమ్మాయి కాలి కడియాల కోసం చంపి బావిలో వేస్తారు. ఇంకా ఎంతోమందిని ఆ బావిలో చంపి పడేస్తారు. అందుకే ఆ ఒంటరి బావిని చూస్తే అందరికీ భయం అంటాడు. శ్రీశ్రీ బావి ఒంటరిదైనా మనుషులంతా సమిష్టిగా ఆలోచించి, ముందుకుసాగాలని భరోసాయిస్తాడు.

“భూతాల కొలిమి” నాటికలో విశ్వనాథగారి కిన్నెరసాని ప్రభావం శ్రీశ్రీపై కన్పిస్తుంది. ఒకావిడ భర్తను అన్యాయంగా ఎవరో చంపేస్తారు. ఆమె భర్తను చంపి నందుకు గాను మానసికంగాను కృంగి పోతుంది. నాటినుంచి నేను/ పాటతో, కేకతో/ మతిలేని గతిలేని/ మనిషివై పోయాను/ పోవాలి చేరగా భూతాల కొలిమి అని అంటుంది.

శ్రీశ్రీ ఈ నాటికలో బొగ్గు నిప్పుల తప్ప/ చచ్చిపోయిన మనిషి మళ్ళీ రాడని/ మంటలో నీడనే/ మనిషిగా చూచావు’ అంటూ శ్రీశ్రీ శ్మశానవాటికలోని వాతావరణాన్ని తెలుపుతాడు. ఆమెలో ధైర్యాన్ని నింపుతాడు.

“గ్రామఫోన్ రికార్డుల తిరుగుబాటు” నాటికలో శ్రీశ్రీ సంగీతం సమ్మే చేస్తే ఎంతటి దుషర్షిణామాలు వస్తాయో అద్భుతంగా వివరించాడు. ‘బలి’ నాటికలో పోతన భాగవతంలోని వామన మూర్త్యావిర్భావ దృష్టిలో పెట్టుకొని ఈ నాటిక రచించాడు.

“దడిగాడు వాసరిరా” నాటికలో శ్రీనివాస్, లత, ఉడిపి శ్రీ, డైరక్టర్ హీరో, సత్యభామ పాటల కవి, మ్యూజికల్ డైరక్టర్, సెన్సార్ ఆఫీసర్ మొవి పాత్రలు ఉడిపి శ్రీ

నవలా రచయిత. నాస్తికవాది. ఆ నవల పేరు “సగ్గు రాక్షసితో నాలుగు కాలాలు”. శ్రీనివాసరావు ప్రొడ్యూసర్. ఆయన భార్య లత, ఉడిపి శ్రీ నవల పేరును ముద్దులు - గుడ్డులు అని పేరు పెడతారు. శ్రీనివాసరావు రచయిత అనుమతిలేనిది పేరు పెట్టవద్దని అంటాడు. శ్రీనివాసరావు ఉడిపి శ్రీ నవలను సినిమా తీయడానికి హక్కు తీసుకుంటాడు. డైరక్టర్ ఉడిపి శ్రీ నవలను సినిమాలకు వాడుకోడు. స్క్రిప్ట్స్ ఎటూ - జడ్ వరకూ ఆయన రాసిందే. హీరో కూడా ఆ సినిమాకు బలం చేకూర్చుతాడు. మ్యూజికల్ డైరక్టర్ డైరక్టర్ వల్లనే పిక్చర్ సక్సెస్ అయిందని అంటాడు. పాటలకవి ఆ సినిమాకు తాను సాహిత్యం అందించడం వల్లనే సక్సెస్ అయిందని వాదిస్తాడు. ఉడిపిశ్రీ నవల గురించి ఒక్కమాట మాట్లడరు. అసలు ఆయనకిచ్చిన దజ్జే వుదా అంటాడు హీరో. సెన్సార్ ఆఫీసర్ సినిమా పేరైన ముద్దులు - గుడ్డులు ఖాయం చేయలేకపోయాడు. శ్రీనివాసరావు ఆ సినిమా పేరును ముద్దులు - హద్దులు అని మార్చగానే సెన్సార్ ఆఫీసర్ ఒప్పుకుంటారు. “నా కథ మార్చేశారు. కామెడీ హీరోయిన్ చేత ఏడిపించారు. ఆఖరికి నా నవల పేరు కూడా మార్చేశారు. ఔనుకాని, ప్రొడ్యూసర్ గారూ!” ముద్దులు - గుడ్డులు’ అన్నపేరు మార్చేశారేమిటి? పిన్నిగారు స్వయంగా పెట్టిన పేరు గదా అది. అని అమాయకంగా ఉడిపిశ్రీ అంటాడు. అంతలో మీరంటే నాకున్న చనువు అలాంటిది. దడిగాడువాసరిరా అని ఊరికే అంటారా అని ఎగతాళి చేస్తాడు. చివరికి ఉడిపి శ్రీనివాళ్ళంతా కలిసి గాడిదను చేస్తారు. దడిగాడు వాసరిరాలంటే రాసినవాడు గాడిదని అర్థం శ్రీశ్రీ ఈ నాటికలో వ్యంగ్య వైభవం పండించాడు. శ్రమ సౌందర్యం గొప్పతనాన్ని ఈ నాటికలో స్పష్టపరిచాడు.

ఈ విధంగా శ్రీశ్రీ రేడియో నాటికలు రచించి తెలుగు నాటకరంగాన్ని వికాసవంతం చేసారు. “సీన్ వొకాసీ” వలె అణగారిన అభాగ్య జీవుల ప్రతినిధిగా నాటికలను రూపొందించిన శ్రీశ్రీ ఒక అసాధారణ అక్షరాయుధం. మధ్యతరగతి బ్రతుకులోతుల్ని తను నాటికల ద్వారా వెలికితీసిన గురజాడ వారసుడిగా, మానవాభ్యుదయం కోసం అక్షర తపస్సు చేసిన మహర్షిగా శ్రీశ్రీ తన జీవితాన్ని చరిత్రార్థం చేసుకొన్నాడు. శ్రీశ్రీ ఈ రేడియో నాటికాలకు ప్రాణం పోసాడు.

సౌలభ్యం
చాగంటి తులసి

కతుకు
కతకడానికి వెసులు వదులు
స్ఫోటకపు
బతుకు గతుకుల వాడు
నీ దారి పట్టక మానదు
వాణ్ణి
నీ మంత్రాంగపు, యంత్రపు
మరగా మార్చు!

ఉండాని సుమా
నిత్యం నీ చూపుడు వేలు
యంత్రపు నియంత్రపు
మీట మీద!!

దారి చూపినా
బతకడం రాని
బదుద్దాయి
ఎవడైనా పైకి తేలినా
వాడు అడకత్తెరలో
పోకచెక్క!!

మచ్చలేని మనిషిని
మచ్చుకైనా ఉండనీయకు!

అందరికందరూ
గురివిందలే
ఎవరు ఎవరిని
కొట్టగలరు!

బోర్లా పడితే
ఎవరూ ఎవరికీ
తీసిపోరు!
అదీ
'సౌలభ్యం!'

మనుగడ కోసం

డా॥ మానేపల్లి

ఆకాశంలో యుద్ధం చేద్దామంటే
చింతాకంత స్థలం లేదు

భూమీద యుద్ధం చేద్దామంటే
ఇసుక వేస్తే నేలరాలడం లేదు

సముద్రంలో యుద్ధం చేద్దామంటే
అణ్ణుస్త పరీక్షలకే చాలడం లేదు

ఇక వైట్ హాస్ మీదా
పెంటగాన్ బిల్డింగ్ ల మీదా
యుద్ధం చెయ్యక తప్పేలా లేదు

యుద్ధమా
సామ్రాజ్యవాదంతో
యుద్ధం చెయ్యకపోతే
మనుగడ సాగేలా లేదు!

కొనలేనిదైనా సరే...!

పాలకొల్లు రామలింగస్వామి

ఇప్పుడంతా...
పరుగెత్తడమే నాగరికత!
నిదానమన్నమాట నిషేధించిన పదం!!
అధికారం కోసమో...
బిజినెస్ కోసమో...
కెరియర్ కోసమో...
ఫారిన్ ఉద్యోగం కోసమో...
ఏదైతేనేం అన్నిటా ఉన్న అంతస్సూత్రం ఒక్కటే!
ఎలాగోలా సంపాదించి... ఎదగడమే
మనిషికివ్యాళ కామన్ ఎజెండా!!
పక్కవాడితో గడిపే పాపుగంటైనా చాలు...
పరుగులో జీవితాంతం వెనుకపడటానికి!
అందుకే కదా మరి...
ఒకవైపు చేతివేళ్ళ క్రింద లాప్ టాప్...
మరోవైపు చెవికానించిన సెల్ ఫోన్ తో...
మెదడులోని స్వీములు లెక్కలేవో వేస్తూ...
నిత్యమూ - బిజీ బిజీగా ఉంటాయి!

చేతినిండా సంపాదించడం...
తనివితీరా ఆస్వాదించడం...
మనిషికిప్పుడిక ఎవర్ గ్రీన్ ఫిలాసఫీ!
ధనం చేత...
ధనం వైపుకు...
ధనం కోసం...
పరుగెడుతోన్న ధనస్వామ్యంలో... మనిషి
వ్యాపారమై వ్యాపిస్తున్నాడే గాని
మనీషిగా పరిమళించడం లేదు!
ఐతే
పచ్చదనాన్ని కోసి 'ఫ్లాట్లుగా' అమ్ముకునే
'రియల్ ఎస్టేట్' సంస్కృతి ఉన్నట్టుగా -
ఎక్కడెక్కడో ఉన్న 'వైవాహికత'ను కలిపి
'మధ్యవర్తిత్వాన్ని' అమ్ముకునే 'బ్యూరో'లున్నట్టుగా -
చచ్చేక...
గొల్లన ఏడుస్తూ బంధుత్వాన్ని అమ్ముకునే -
అద్దె మనుషుల కంపెనీలు మొలుచుకొచ్చినట్టుగా...
'మానవీయత'ను ఇన్ స్టాల్ మెంట్ లో అమ్మే...
ఏజెన్సీలను ఎవరైనా నెలకొల్పితే బావుణ్ణు!!
కొనుకోవాలని ఉంది. కొనలేనిదైనా సరే...!

దాడి

నగం కాలిన ఆరిపోయిన చితిలా వుంది బొగ్గల బట్టి. నెమ్మదిగా పొగ చిమ్ముతోంది. పొగ పరుగెత్తిన పాములా వుంది. పొద్దు బారడెక్కినా మంచు ఇంకా వీడిపోలేదు. కళ్ళు నులుము కుంటూ బొగ్గల బట్టిని కప్పిన మట్టినెరిపి చూసేడు మాసన్న. 'ఆర్పిసి బొగ్గ లెత్తేయాల' అనుకున్నాడు.

మల్లిపురం జగదీష్

'బొగ్గల డబ్బుల్లోటి ముసిల్దానికి మందులు కొనాల, సంతలోన ఒక గుడ్డ ముక్క తేవాల' చలికి కుక్కి మంచమీద, పక్కన కుంపటెట్టుకుని ముడుచుకు పడుకున్న ముసిల్దాయి గుర్తొచ్చింది. కళ్ళు సరిగ ఆనవు. తనతో మనువాడిన కాని కలిసి నడిచిన ముసిల్దాయి... ఇప్పుడు కర్ర ఆనికలేకపోతే నడలేదు. పంగిపోయిన నడుము.. ఎన్నో బాధల మూటల్ని మోసినట్లు. చెవికి దోపిన చుట్ట తీసి ముట్టించేడు. గుప్పు గుప్పున పొగ వదుల్తూ చుట్టూ చూసేడు.

దట్టమైన అడవి. వరసలు వరసలుగా కొండలు, కొండలపైన కంది, జొన్న, గంట, సామ చేలు. చేల మధ్యలో అరపలు. ఏ కొండ కొన మీంచో విషాద గీతంతా పల్లానికి ప్రవహిస్తూ గెడ్డ.

ఏదో గుర్తొచ్చినట్లు ఆగి నిలబడ్డాడు మాసన్న. 'ఇంతకీ ఆడికంట పడకంట బొగ్గులు కొండదించ గలనా?' కాలికి కొండ సిలవ చుట్టుకున్నట్లు అతని మనసుతో మెల్లగా భయం కదలాడింది. 'ఏదారినైతే ఆడికి తప్పించి కెల్లగలను?' కొండ నుంచి సంతవారికి వున్న అన్ని దారులూ మెదిలేయి.

మొన్నేటయిందీ....

భుజానున్న బొగ్గల కావిడి ఎవరో పట్టిలాగేరు. బరువులో ఆ వూపుని ఆపుకోలేక కింద పడిపోయేడు తను. మొలనున్న గోసి గుడ్డ జారిపోయింది. కావిడి తెగి బొగ్గులు నేల రాలేయి. సిమెంట్ రోడ్డుకి గుడ్డుకుని ముడుకు రగిడి రక్తం కారింది. కోపంతో వెనక్కి తిరిగి చూస్తే... ఫారెస్టు గార్డు.

"ఏ వూర్రా?" అడిగేడు

చెప్పేడు.

"అయితే? చెట్లు నరికేసి అడవి నాశనం చేసెస్తారా లం.. కొడకల్లారా?"

ముసిలోడు బ్రతిమాలేడు. గార్డు ఒప్పుకోలేదు. దండం పెట్టేడు. కుదరదన్నాడు. 'బాబ్బాబు' అంటూ కాళ్ళు పట్టుకోబోయేడు. కాళ్ళతో విసురుగా తన్నేడు. మూటల్ని గుంజేడు. "మీకిలక్కారూ కేసురాస్తే గాని మీకు బుద్ధిరాదురా" అంటూ భుజానున్న గొడ్డలి లాక్కున్నాడు. మూటల్ని ఇంట్లో వేయించేడు.

కొమ్మ నరికి కర్రలు చేసి, బట్టిపేర్చి... మట్టి కప్పి అగ్గి ముట్టించి కాలిందాక కాపలా కాసి, ఆర్చి బస్తాలకెత్తి కొండదించి భుజాలు కాయలు కాసినట్టిగ కావిడి మోసుకొస్తా... ఏటైంది? కష్టమంతా సిటం లోన మాయమైపోయింది. ముసిలోడికి తెలుసు ఆ వీధిలో తన బొగ్గులు అమ్ముకుంటాడని.

బొగ్గుల బట్టి వేడి చురుక్కుమని తగిలింది. ఆరిపోయిన చుట్టని మళ్ళీ మట్టించేడు. మనసులోని బరువుని గాల్లోకి తెరలు తెరలుగా వదిలేడు. కంది కొండవైపు అడుగు లేసేడు. కందిసేని మీద గాలి అలలు అలలుగా తేలియాడుతోంది. పొద్దు ఇంకా పైకి జరిగింది. ఎండ వెచ్చగా తగులుతున్నా చలిగానే వుంది.

“పకాలి తినవేటి?” దగ్గుతూనే అడిగింది ముసిల్దాయి. ముసిల్దాని ముఖంలోకి చూసేడు. కళ్ళం లాగేసి... బుగ్గులు ముడతలు పడిన చర్మంతో తిండి గింజల్లెని సింకి గంపలా కనపడింది. ఖాళీ అయిపోయిన గాది గుర్తొచ్చింది. రేపుటికెలగ సెయ్యడమూ?” అనుకుంటూ అడ్డాకులు తెంపేడు. దొప్ప కట్టేడు. దొప్పలో కొర్ర బువ్వ వడ్డించింది. “కిందటేడు పంట. ఇవేల్లిదాకా వచ్చేయి గింజలు.

“నువ్వెందుకు లెగినినావె... ఎల్లు తొంగా” అని “నువ్వు తిన్నావా” అడిగేడు ముద్ద కలుపుతూ.

“తింతాస్తే” అంటూ కుండ పెంకులో వేడి చేసిన ఉప్పు గడ్డల్ని అందించింది. ‘ఇప్పుడైతే తింతాస్తే, మరెరేపో?’ అన్నట్లు ధ్వనించేయి ఆమె మాటలు. ‘కర్ర పెండలమె, పులి దుంపో, గోనిదుంపో ఏదో ఒకటి తింతాము గాని పన్నులుంతామా’ ముసిలోడు ముద్ద మింగేడు. ‘గోని దుంపలు గాని వుప్పేసి వుడకేసి తినేస్తే ఆ రోజుకి ఆకలన్నదే ఎరగము’ ఉప్పు గడ్డల్ని నంజుకున్నాడు. ఉప్పుగా ఘాటుగా ముద్ద దిగింది.

కందిసేని కొనస ఏదో అలికిడయ్యింది. అటు చూసేడు. చేతిలోని కొర్ర దప్పికి కింద పెట్టేడు. ఒక రాయి తీసి అటుగా వినరేరు బలంగా. కివ్ కివ్ శబ్దం చేస్తూ కోతుల గుంపు అడవిలోకి పారిపోయేయి చెట్ల మీదుగా. ‘తిండి మల్లా తిన్నియ్యవు’ అనుకుంటూ రాటకి కట్టిన తుడుంకుండ అందుకున్నారు. ‘కాపలాకి మేమున్నా’ మన్నట్టు తుడుం మీద దరువెయ్యసాగేరు.

దరువు తెరలు తెరలుగా గాల్లో తేలి కొండల నిండా ప్రతిధ్వనిస్తోంది. చుట్టూ చూసేరు. కొండల వరసలు... ఆకు పచ్చని అడవి.. ఎన్నో రహస్యాల్ని తనలో దాచుకున్నట్టు. కోతులు దూరంగా వెళ్ళిపోయినట్టున్నాయి. అలికిడి లేదు. అయినా ఎక్కడో నక్కి వుంటాయి. ఏమరుపాటుగా వున్నపుడో మాగన్ను నిద్రలో వున్నప్పుడో అవి మళ్ళా దాడి చేస్తాయి. జాగ్రత్తగా వుండాలి. గింజు కడుతున్న సేని ఈ పట్టున కాపలా కాయకపోతే సేని మొత్తం నాశనం చేసెస్తాయి.

‘తాతా... నున్నుగారు ఇంటికొస్తనన్నాడు’ ప్రక్క కందిసేని కొస్తున్న మండింగోడి మనవడు కేకేసారు.

“నువ్వెప్పుడొచ్చి నావారా?” ముసిలోడు తిరిగి అరిచేడు.

“నిన్న” చెప్పేడు.

“ఎవులెవులు వస్తామన్నారా?” అడిగేడు

“ఒక్కడే...”

‘ఒక్క...డా...?’ భయమేసింది ముసిలోడికి.

మనవడు సున్ను సదవడానికి తొమ్మిదేగాని, సూడ్డానికి జబర మునిసి. పిల్లల తండ్రీలాగుంతాడు. బడిమానేసి ఊరు మీద తిరుగుతున్నోడికి అలమేస్తు వేసవి బడిలోన జాయిని చేయించాడు. అక్కడ కాని టిక్కబాయి పెద్ద బడిల చేర్చించాడు.

‘వస్తానన్నోడు ఎలగబడి వస్తాండో?! నడక తక్కువని కుడ్డజూల దారిల ఎలిపొస్తడేటో? అడివి తగల్గని సుట్టు తిరిగి పారొస్తాడేటో?! ఏ దారిన వస్తే ఎవులికి ఎదురు పడిపోతాడేటో? పులికో సిందవకో ఎదురు పడితే పారిపోవడమో, దాగుండిపోవడమో సెయ్యగలడు. అలగ్గాకుండా... అవేల్లి లాగా...

సంతకెళ్ళి పొద్దు పోయిన టైముకి ఒక్కడే గెడ్డ దారిన నడిచొస్తున్నాడు. ఆళకి ఎదురెపోయేరు. ఆలేటి అడిగేరో... ఈడేటి సెప్పేరో... పాతిక మందిదాక సుట్టు ముట్టేసి టేసినికి నడిపించి కెలిపోనారు వారం దాక వదలేదు. పెళ్ళిల మీద పెళ్ళిలు. ఒంటిమీద జాగలేకుండా దెబ్బలు. తింటి పెట్టేవని, మందులు కొని తెచ్చేవని.. ఎక్కడెక్కడ ఏటేటి పాతిపెట్టేవా సెప్పమని.. అడగని పెళ్ళిలేదం. ఎలగెలగా బయటికొచ్చినాడు.

ఇవేల?

మల్లా ఒంటరిగా

ఎవురికి ఎదురెపోతారేటో

.... భయం...

ముసిల్దాయి దగ్గు వినిపించింది. పొద్దు పడమటి వైపు వాలుతోంది. రాతిరికి గింజల్లేవన్న సంగతి గుర్తొచ్చింది. చలిమంట కోసం ఎండుపుల్లలు ఏరుతోంది ముసిల్దాయి. తెరలు తెరలుగా వస్తొన్న దగ్గుని ఆపుకోడానికి విశ్వ ప్రయత్నం చేస్తూ... నిలబడలేని కాళ్ళతో రాయిమీద ఆనిక చేసి కూర్చుంది. చలి గాలి సర్రున చేస్తోంది.

“నువ్వెందుకు ఈనల బడి తిరుగుతావె.. ఎల్లు.. జొర్రమనుకొని ఈ మద్దిన తిండి మల్లా సరిగ తినుండవు” అంటూ ఏరిన ఎండుపుల్లల్ని కట్టకట్టి పాకలో వుంచేడు. మూలనున్న బొరిగి, వెదురు బుట్ట పట్టుకుని పొదలవైపు అడుగులేసేడు.

కర్ర తేగల పాదుకోసం వెతికేడు. అడవి పొదల్లో అడుగుడుగునా పరిశీలిస్తూ... చివరికి దొరికింది. దాని మొదలెక్కడుండో పట్టుకున్నాడు. ముళ్ళ కంపలన్నీ తొలగించేడు. దుంప ఏవైపుండో పరిశీలించేడు. తవ్వడం మొదలుపెట్టేడు. ‘ఎంత దుంప ఉంటాడో? రాతిరికి ఇద్దరికి సరిపోద్దో లేదో.. ఉడక బెట్టాల తినాల’

మరి రేపో!?

తుప్పల సందుల్లోంచి దూరంగా వూరు. దబ్బుగడ్డితో నేసిన ఇళ్ళు. అక్కడక్కడా ప్రభుత్వమిచ్చిన రేకిళ్ళు. ఊరు చివర అసుపత్రి, ఆస్టలు బిల్డింగులు... గ్రాండులో ఆడుకుంటున్న పిల్లలు. ‘పట్నం ఆస్టల్లోన కాలేటి సదువుతున్న మనవరాలు ఎలగుండో?’

పంజాబి డ్రెస్సు. పాపిల తీసి.. జడేసిన జుత్తు. కాళ్ళకు చెప్పులు. జూకాలు చెవులు. చేతిలో పుస్తకంతో మనవరాలు కనపడింది.

దాని వదునులో ఆళ అమ్మ?

అడ్డగుండారి చీర.. మెట్ట ముడేసిన కొప్పు. కొప్పులో ముడిచిన బంతిపూలు.. నెత్తిన నాగరం... మెడలో కాసుల పేరు... కాళ్ళకి వెండి కడియాల.

ఎంత తేడా..? ఎంత మార్పు??

అనాగరికం, అడవి... షావుకారి, సొండోడు.. దౌర్జన్యం... గురువులు... సంఘాలు.. పోలీసులు.. లారీలు, లూరీలు... అరెస్టులు పారిపోవడాలు... పోరాటాలు... ఐ.టి.డిఎలు.. జీసీసీలు.. ఆస్టలు, ఆసుపత్రులు.. ఇన్సూల్సు. తను.. తన పిల్లలు.. మనవల్లు... చదువుకోసం కొండనొదిలి పట్నం వైపు పరుగులు.. ముసిలోడి మనసు మూలిగింది బాధగా.

కాయ కష్టంతో కొండల్లాట బతికిన పిల్ల... ఎలగుందో? ఏటాతుందో? ఈడాచ్చిన పిల్ల. అడుగేస్తే భయం. అడుగు తీస్తే భయం ఏ నాగరిక మాయలోపడి... ఏ ప్రలోభాలకు లొంగి...?!

అక్కడేనేటి?

చిక్కని చీకటి అడవిలో కొండ పిల్లల మీద ఎన్ని దౌర్జన్యాలు? ఎన్ని మానభంగాలు జరగలేదు? ఏవి మాత్రం బయటికొచ్చేయి? అన్ని కొండ గుండెలో నిఘూడ రహస్యాల్లాగా.

దొరికిన దుంపల్ని గెడ్డల్లో దిగి కడిగేడు. బొగ్గుల బట్టివైపు నడిచేడు. బొగ్గులు ఆర్పి ఎండ బెట్టేడు. ఆరిన బొగ్గుల్ని బస్తాల కెత్తేడు. అమ్మితే వస్తే డబ్బుల్ని లెక్కేసేడు. ముసిల్దాయి మందులు గుర్తొచ్చేయి.

పొద్దు పడమటికి చేరింది. చలి ముదురుతోంది. అరపల ముందు చలి మంటలు అంటుకున్నాయి.

ఎక్కడో కొండ అవతల తుపాకి పేలిన శబ్దం వినిపించింది. ఉలిక్కిపడ్డాడు ముసిలోడు. 'ఎవులు కెవులు ఎదురైపోనారో...' యుద్ధము మరి ఆగదు గావాల... ఇలగెన్నాలో?

అడవి.. కొండ.. ఇనపబూట్లు.. తుపాకి గొట్టాల నీడల్లోనే ఇంకా గడపాలా? ఇళ్ళలో కుండలు, గంపలు, కోళ్ళు, మంచాలు, సామాన్లు వీధిలోకి పిల్లా, జల్లా, ఆడా మగ... ముసలి ముతక.. తిప్పి తిప్పి కొట్టిన సంఘటనలు... సాలల్లోని పశువులు, మేకలు చేసిన అలజడి...

మళ్ళీ తుపాకీల మోత తూరుపు కొండల్లోంచి. డప్పులమోత పడమటి కొండల్లోంచి. ముసిలోడి మనసు కీడు శంకించింది. పాకలోని ముసిల్దాని ముఖం కనిపించింది. కుక్క మంచం లోంచి దగ్గులు వినిపించేయి. ఎదురుగా బస్తాల కెత్తిన బొగ్గులు కిందికి దించాల, ఎలాగైనా అమ్మాల. ముసిల్దానికి మందులు తేవాల. ఉల్లికాయలు, ఎండుమిరపకాయలు, కిరస నూనె కొనాల.

కొండ దిగాల్సిన అన్ని దారులూ జ్ఞాపకం చేసుకున్నాడు. భుజానికెత్తేడు కావిడి. 'పారిస్తోడి కళ్ళ పడకూడదు' అనుకుని కొండ దిగాల్సిన దారి ఎంచుకున్నాడు.

'వాడబాయి' ఊరోడు ఎదురొచ్చేడు. పరిగెత్తి వచ్చినట్టున్నాడు ఆయాసంతో రొప్పుతూ.

"ఏటైందిరా?" అడిగేడు కావిడి బద్ద సరి చేసుకుంటూ ఆగేడు.

"అటు కాసెల్లకు" అన్నాడు వెనక్కి తిరిగి చూస్తూ "ఏమి?"

"ఆలకించుండవా డప్పులు?"

"ఏటైంది సరిగ సెప్పు"

"ఏనుగులు.. ఒకటి కాదు రెండు కాదు పన్నెండు"

భయంతో చెప్పున్నాడు. "వీసరోడి పాక, కందిసేని దొంసమైపోయింది. పాకలోన ముసిల్దాయిని, ఆడి మనవడిని కుమ్మేసినాయి. డప్పుల్లోటి తగుల్తున్నారు మనూరోలు. బెదిరిపోయి.. సెదిరిపోయినాయి. మనిసి కనపడితే కుమ్మేస్తున్నాయి."

'ఏనుగులా? కుమ్మేడమా? ఎప్పుడు లేనిది ఏటది? ఒక పక్క అడవి తగ్గిపోతుంటే అవి మాత్రం ఏటి సేస్తాయి? ఊరు మీద పడతాయి అయినా కొండమీద బతికినోడికి ఏది పెమాదం కాదు? అడుగడుక్కి పెమాదమే'

ఏ దారి కాసెల్లినా పెమాదమే.

'మరి గెడ్డదారో..?' అనుకున్నదే అడిగేడు.

'ఆ దారా? సూడు. ఒకకొకకు ఎదురుపడి పోనారట. అలకించు. కాల్పులు" చెప్పేడు.

తుపాకుల మోత, కాల్పులు, ఎదురు కాల్పులు, కొండలు అదురుతున్నాయి ప్రతి ధ్వనిస్తో. ముసిలోడికి పరిస్థితి అర్థమైపోయింది. కావిడి దించేసేడు.

'ఒక పక్క ఏనుగులు, మరొక పక్క కాల్పులు. పోనీ గెడ్డ దాటి ఎల్లుమంతె... ఫారెస్టు గార్డు.' సూర్యుడు కొండల్లోకి జారిపోయేడు. చీకటి

క్రమ క్రమంగా కొండని కమ్ముకుంటోంది.రాయి మీద కూలబడిపోయేరు మాసన్న. పాకలోంచి ముసిల్దాయి తెరలు తెరలుగా దగ్గుతో.

చీకటి చిక్కని చీకటి

బొగ్గుల బస్తాలు చెట్టు కాన్పి పాక దారి పట్టేడు.

కాల్పులు, డప్పులు ఆగిపోయాయి.

చీకటికి నిశ్శబ్దం తోడయ్యింది.

కొండలు... భయము విషాదాలు మూట కట్టినట్టు.

అడవి... ఆరిన మంటలా

ఎవరో పరిగెడుతున్న అలికిడి అయ్యింది. ఆగి చూసేలోగానే

"తాతా" అంటూ రొప్పుతో ఒళ్ళో పడిపోయింది ఓ ఆకారం.

ముసిలోడు తుళ్ళిపడ్డాడు.

"ఎవలు... ఏటైంద'ని చూస్తే టాన్లో నడుపుతున్న మనవరాలు.

ఒళ్ళంతా గాయాలతో.. ఒంటిమీద బట్టలు చిరిగి...

నెత్తురోడుతూ... స్పృహ కోల్పోతూ.. పచ్చి పుండలా వుండామె.

ముఖమీద నీళ్ళు చల్లేరు.

"అమ్మి, అమ్మి" కుదుపుతూ పిలిచేడు

మెల్లగా కనురెప్పలు తెరిచింది.

"...నీనొక్క దాన్ని కాదు. సంత నుండి తిరిగొస్తున్న మనూరు

అడోళ్ళందరికీ... గెడ్డ పక్కన..." అంటూ అటుగా వేలెత్తి చూపించింది.

అటువైపు చూసేడు ముసిలోడు.

చీకటిలో.. మసక మసకగా.. కొండ మలుపులో అడవిని

దువ్వుకుంటూ వెళ్తున్న తుపాకులు.

G

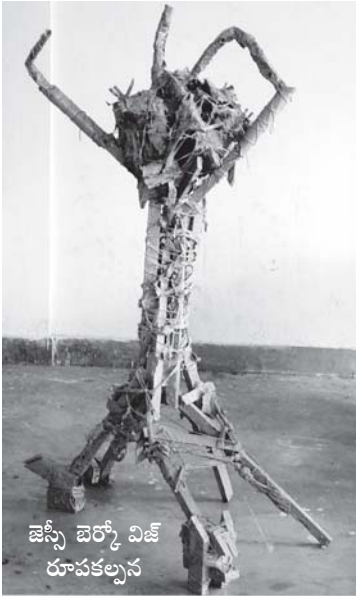
ప్రాకృతిక సంగమం

‘ఒక చిత్రాన్ని రూపొందించేటప్పుడు ఒక సమయంలో ఆ చిత్రం నిన్ను కోరుతుంది. మరొక సమయంలో నీకు చిత్రం అవసరమవుతుంది. చిత్రం పూర్తయే క్రమంలో భావము, ప్రక్రియ కలసి మెలిసి ముందుకు సాగుతాయి.’

గుడిపూడి విజయరావు

భారత సమకాలీన చిత్రకళకు నేడు తగినంత అంతర్జాతీయ గుర్తింపు లభించడం లేదు. ఎంఎఫ్ హుసేన్, త్యేబ్ మెహతా, ఎస్ హెచ్ రజా, ప్రాన్సిస్ డి సౌజా లాంటి అతి కొద్ది మంది మినహా ప్రపంచ చిత్రకళారంగంలో తెలిసిన భారతీయ చిత్రకారులు దాదాపు లేరు. పైగా ఇలా పేరు సంపాదించిన వారిలో కూడ చాల మంది భారతదేశాన్ని విడిచి పెట్టి అమెరికాలోనో, ఐరోపాలోనో స్థిరపడినవారే. భారత దేశంలో ఎందరో ప్రతిభావంతులైన చిత్రకారులున్నారు. వీరు

జెస్సీ బెర్కో విజ్ రూపకల్పన

వివిధ ప్రాంతాలు, భాషలకు చెందిన వారు. విభిన్న సంస్కృతులు, ఆచార సంప్రదాయాలకు చెందిన వారు. అందుచేతనే వారి చిత్రకళలో అనేక దేశాల చిత్రకారుల మధ్య ఉండాలిసంత వైవిధ్యం ఉంటుంది. పైగా భారతీయ సమకాలీన చిత్రకళకు వేల సంవత్సరాల చరిత్ర ప్రాతిపదికగా ఉంది, ఇంతటి సుసంపన్నమైన చిత్రకళ ఎందుకు తగినంత ఆదరణకు నోచు కోవడం లేదు. ఇలాంటి ప్రశ్నలు ప్రస్తుత భారత చిత్రకళారంగం తీరుతెన్నులను పరిశీలిస్తున్న ప్రతి ఒక్కరిని ఆలోచింప చేస్తున్నాయి. భారత దేశానికి చెందిన ప్రతిభావంతులైన చిత్రకారులు తమ చిత్రాలను ప్రపంచవ్యాపితంగా ప్రదర్శింపలేకపోవడమే దీనికి ప్రధాన కారణం అని ఓకర్ ఇండియాకు చెందిన కాళి కొండూరి అంటున్నారు. పాశ్చాత్య దేశాలలో చిత్ర కళా ప్రదర్శనలకు పెద్ద సంఖ్యలో సందర్శకులు వస్తారని, నిర్మాణమాటంగా తమ అభిప్రాయాలను అంచనాలను వ్యక్తం చేసే కళా విమర్శకులు అక్కడ ఉంటారని ఆయన వెల్లడించారు. ఇక్కడ మొహమాటంతోనే, మరొక దానితోనో ఏ చిత్రకారుని చిత్రాలయినా బ్రహ్మాండంగా ఉన్నాయని పొగుడుతారని దాని వల్ల ఆ చిత్రకారునికి కాని, చిత్రకళకు కానీ ఒరిగేదేమీ లేదని చెబుతున్నారు. భారతీయ చిత్రకారులు తమ ప్రావీణ్యాన్ని అంతర్జాతీయ ప్రమాణాలకు అనుగుణంగా అభివృద్ధి చేసుకోవడానికి అవకాశాల మెరుగుపడాలి అన్నది ఆయన అభిప్రాయం. విదేశాలకు చెందిన చిత్రకారులతో అభిప్రాయాలను, వైపుణ్యాన్ని

పరస్పరం తెలియ చేసుకోవడానికి వేదికలు లేవని ఆయన అంటున్నారు. వాషింగ్టన్ లో ఇన్స్టిట్యూట్ బ్యాంకరుగా పనిచేస్తున్న కాళి చిత్రకళను ఒక హాబీగా ఎంచు కున్నారు. తెలుగు వాడైన కాళి వాషింగ్టన్ తో పాటు హైదరాబాదులోను ఎక్కువ కాలం ఉంటుంటారు. భారతీయ చిత్రకళకు సంబంధించి పైన పేర్కొన్న లక్ష్యాల సాధనకు తన శక్తిమేరకు దోహదపడాలన్న ఉద్దేశంతో ఆయన ఓకర్ ఇండియాను స్థాపించి ప్రాకృతిక చిత్రకారులకు ఒక వారధిగా పనిచేస్తున్నారు. ఈ కృషిలో భాగంగానే గత ఏడాది హైదరాబాదులో ఆయన భారత దేశానికి, అమెరికాకు చెందిన 36 మంది ఆర్టిస్టులతో ఒక ఆర్ట్ క్యాంపును నిర్వహించారు. తారామతి బరదారిలో ఎనిమిది రోజుల పాటు ఈ క్యాంప్ కొనసాగింది. నిజాం వాస్తుకళ, సంస్కృతి నేపథ్యంలో విభిన్న ధోరణులు, సంప్రదాయాలకు చెందిన ఈ కళాకారులు కలిసి వెలిసి కళాఖండాలను రూపొందించారు. హైదరాబాదు, ముంబాయి, ఢిల్లీ, చైన్నై, బెంగుళూరు, కలకత్తా తదితర నగరాలకు చెందిన చిత్రకారులు ఈ క్యాంప్ లో పాల్గొన్నారు. తోట వైకుంఠం, ఏలే లక్ష్మణ్, చిప్పా సుధాకర్, ఆదిత్యబసక్, జతినదాస్, సూర్య ప్రకాష్, అమిత్యదాస్, శివ ప్రసన్న భట్టాచార్య, మోనా రాయ్, నరేంద్ర రాయ్ తదితర భారతీయ చిత్రకారులతో పాటు, న్యూయార్క్ కు చెందిన జెస్సీ బెర్కోవెజ్, హిషం బరూచా, రాధికా చలసాని, గులెర్నో క్రియస్, పాల్ క్యాంప్ బెల్, గ్రెల్స్ ల్యోన్, రాయిముండో రూబియో లాంటి వారు వీరిలో ఉన్నారు. తమ తమ చిత్రాలను రూపొందించే క్రమంలో వీరంతా భారత, అమెరికా సమకాలీన చిత్రకళా రీతులను, సంస్కృతీ సంప్రదాయాలను పరస్పరం అవగాహన

పూజా కాండూ తిపిర్నేని

చేసుకుంటూ ముందుకు సాగారు. అదంతా ఒక ఉమ్మడి కృషి మాదిరిగా జరిగింది.

అప్పటి ఆర్ట్ క్యాంప్ లో తయారయిన కళాఖండాలను 2008 జూన్ 23-24 తేదీల్లో హైదరాబాదు హోటల్ తాజ్ కృష్ణాలో ప్రదర్శించారు. ఈ ప్రదర్శనను తిలకించినపుడు కాళి కొండూరి ఆశించిన కృషిలో సఫలం అవుతున్నారని అర్థమవు తుంది. 'ప్రో - కాన్' అనే శీర్షికతో ఈ ప్రదర్శన జరిగింది. భారతీయ చిత్రకళ ప్రక్రియ (ప్రాసెస్)కు అధిక ప్రాధాన్యత ఇస్తుంది, పాశ్చాత్య చిత్రకళ భావాని (కాన్సెప్ట్)కి ప్రాధాన్యత ఇస్తుంది అన్నది దీనికి ప్రాతిపదిక. అందుచేతనే దీనికి ప్రో కాన్ అని పేరు పెట్టారు.

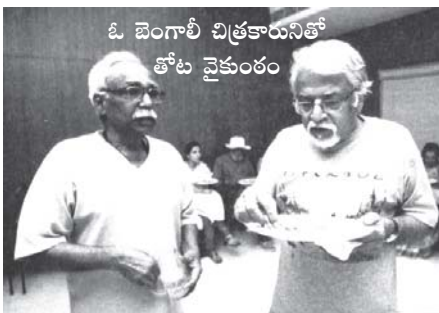
కాన్సెప్టువల్ ఆర్ట్ అనేది పాశ్చాత్య ప్రపంచంలో 1960, 70 దశకాలలో అధిక ప్రాచుర్యంలో ఉంది. ఈ రీతిని అనుసరించే కళాకారుడు దృశ్య సాధనాలను వాటి సౌందర్యం ఆధారంగా వినియోగించడు. తన భావాలను వ్యక్తం చేయడానికి, సైద్ధాంతిక నమన్యలను

హీషమ్ బరూచా చిత్రం

పరిశీలించడానికి విని యోగిస్తాడు. ఈ రకమైన కళలో సంప్రదాయ సరంజామాను కూడ అంతగా వినియోగించరు. మాటలు, వాక్యాలు, ఫోటోలు, వస్తువులను అధికంగా వినియోగిస్తారు. 20 వశతాబ్దం తొలి దశకాలలో మార్సెల్ డచాంప్ తో మొదలయిన ఈ తరహా కళను జోసెఫ్ కొసుట్, సోల్ లెవిట్, లూయీ ఫోంటానా, డామియన్ హిర్ట్ లాంటి వారు కొనసాగించారు. భావానికి ప్రాధాన్యత ఇచ్చే ఈ విధానం చివరి వరకు అంత నిక్కచ్చిగా సాగనప్పటికీ ఇప్పటికీ భావమే ప్రధానాంశంగా ఉంటున్నది.

ప్రోసెస్ ఆర్ట్ లో భావం, లేదా దృక్పథం అనేది ఆ చిత్రం రూపొందుతున్న క్రమంలోనే దశల వారిగా రూపుదిద్దు కుంటుంది. సంప్రదాయ సాధనాలను ఈ కళా కారుడు ఆశ్రయిస్తాడు. భౌతిక పరమైన, మానసిక పరమైన, భావోద్వేగ పరమైన అంశాలు ఈ కళా ఖండాలలో వ్యక్తమవుతాయి. తాత్విక, చారిత్రక, సాంస్కృతిక, మత పరమైన ప్రభావాలు, వాటి తాలూకు చిహ్నాలు వీటిలో కనిపిస్తాయి. ఎంఎఫ్ హూసేన్ తో మొదలుకొని దాదాపు ప్రతి భారతీయ సమకాలీన

ఓ బెంగాలీ చిత్రకళానితో తోట వైకుంఠం

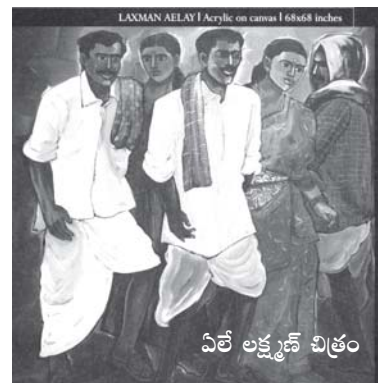
చిత్రకారుల కళా ఖండాలలో ఈ అంశాలన్నీ తరతమ స్థాయిల్లో చోటుచేసుకుంటాయి.

నిజానికి విశుద్ధమయిన కాన్సెప్టువల్ ఆర్ట్ కాని, విశుద్ధమయిన ప్రోసెస్ ఆర్ట్ కాని ఉండవు. ఎక్కువ కళా ఖండాలు ఈ రెండింటి సమ్మిశ్రమాలూగానే రూపొందుతాయి. దానికి ప్రస్తుతం మనం చెప్పుకుంటున్న ప్రదర్శన కూడ ఒక నిదర్శనం. ఒక చిత్రాన్ని రూపొందించేటప్పుడు ఒక సమయంలో ఆ చిత్రం నిన్ను కోరుతుంది. మరొక సమయంలో నీకు చిత్రం అవసరమవుతుంది. చిత్రం పూర్తయే క్రమంలో భావము, ప్రక్రియ కలసి మెలిసి ముందుకు సాగుతాయి అని ఈ ఆర్ట్ క్యాంప్ లో పాల్గొన్న జతిన్ దాస్ అంటారు. ఏలే లక్ష్మణ్ లాంటి వారి చిత్రం పూర్తి ఫిగరెటివ్ గా ఉంటుంది. సమకాలీన తెలంగాణా గ్రామీణ జీవనం దానిలో వ్యక్తమవుతుంది. సంస్కృతి సంప్రదాయాలు కూడ స్పష్టమవుతాయి. మరొక ప్రముఖ భారతీయ

జతిన్ దాస్

చిత్రకారుడు సూర్య ప్రకాష్ కళా ఖండం పచ్చని చెట్లతో ప్రశాంతతను ప్రతిబింబిస్తుంది. హిషం భరూచా వర్ణాలు, స్వరూపాలతో పెద్ద కేన్వాస్ పై రూపొందించిన చిత్రం ప్రేక్షకులకు ఒక అనిర్వచనీయమైన అనుభూతిని కలిగిస్తుంది. మొత్తం 43 చిత్రాలు ఈ ప్రదర్శనలో ఉన్నాయి. అత్యధికం పెద్ద పెద్ద కేన్వాసులే. అమెరికన్ ఆర్టిస్ట్ జెస్సి బెర్నోవిజ్ పూర్తిగా కాన్సెప్టువల్ రీతిలో తయారుచేసిన ఒక శిల్పం ఇక్కడ ప్రత్యేకంగా కనిపిస్తుంది. జాయ్ జరోటీయా చిత్రం కాన్సెప్టువల్, ప్రోసెస్ రీతులకు సంగమం లాంటిది. మొత్తంగా ఈ చిత్రాలు వైవిధ్యాన్ని, సాంస్కృతిక రీతులను, సంప్రదాయాలను అద్భుతంగా ప్రతిబింబిస్తున్నాయి. ఈ ప్రాంగణంలో చిత్రాలతో పాటు అప్పటి ఆర్ట్ క్యాంప్, ఆర్టిస్టుల ఆభిప్రాయాల విడియోను కూడ ప్రదర్శించడం విశేషం. కాళి కొండూరి లాంటి వారు భారతీయ చిత్రకళకు అంతర్జాతీయ గుర్తింపు పెంపొందించేందుకు సాగించే ఈ కృషి మరిన్ని ఫలితాలను ఇవ్వాలని ఆశిద్దాం.

ఏలే లక్ష్మణ్ చిత్రం

వీడని జాపకాలు

జేబులో సెల్ రింగవుతోంది. తీసి చూశాను. మిత్రుడు ప్రభాకర్ నుంచి, సిగ్నల్స్ సరిగా లేక మాటలు స్పష్టంగా వినబడలేదు. వాకిట్లో ఉన్న మల్లెచెట్టు వద్దకు వెళ్లాను.

పంజాల జగన్నాథం

“హాల్లో ప్రభాకర్” బిగ్గరగా సెల్ స్పీకర్ ముందు అన్నాను. మాటలు వినిపిస్తున్నాయి కట్పీసెన్లా!

“హాలో విశ్వం...! ఈ విషయం తెలిసిందా...?”

“ఏ విషయం!”

“రిటైర్డ్ ప్రిన్సిపాల్ పార్థసారథి సారు ఉదయం పది గంటలకు చనిపోయాడట తెలిసిందా?!”

ఆ: నా చేతుల్లోనే పోయాడు...! నిట్టారుస్తూ చెప్పాను

సరే! ‘ఇప్పుడెక్కడున్నావు...?’ అడిగాడు ప్రభాకర్.

ఓ.కె....! ఇంకొందరికి తెలుపాలి. అంటూ ఫోను కట్ చేశాడు ప్రభాకర్.

ఇప్పుడే అక్కడ నుండి ఇంటికి వచ్చాను.

ఈ మధ్య నేను ఇల్లు నిర్మాణం మొదలు పెట్టాను. ఆ పనులతో తీరిక దొరకడం లేదు. మేస్ట్రి, సుతార్లు, కూలీలు, మెటీరియల్ సప్లయర్స్... వీళ్ళ చుట్టే నా ప్రదక్షిణలు అవుతున్నాయి. జాబ్.. ఇంటిపని ఇది తప్ప బాహ్య సంబంధాలు తగ్గిపోయాయి. దినపత్రిక సైతం హెడ్లైన్స్ చూసిపడేస్తున్నాను. ఓ వైపు ఆఫీసు సిబ్బంది సరిగా లేక జాబ్లో ఒత్తిడి పెరిగింది. ఓ సంవత్సరం నుంచి కాలం యాంత్రికంగా గడుస్తోంది. ఎవరి సమస్యలు వారివి ఎవరి బతుకు వారిది. ఒకరి గురించి ఒకరు పట్టించుకునేది లేదు. ఆలోచించేది లేదు. రాసు రాసు సమాజం అట్లా అయిపోతోంది. మానవులంతా బంధాలు అనుబంధాలు లేని యంత్రాల్లా అయిపోతున్నారు. నేను అంతే అయిపోయాను.

ఒక్కసారిగా పార్థసారథి రూపం, ఆయన మంచితనం, వ్యక్తిత్వం కళ్లలో మెదలసాగింది. అట్లాంటి సారు మరణించారంటే ఎందుకో మనసు కల్లోలమైంది. హడావుడిగా మళ్ళీ ఆయన ఇంటికి స్కూటర్ మీద బయలుదేరాను. సారు ఇంటిముందు షామియానా వేసి ఉంది. షామియానాలో కొన్ని ఫైబర్ కుర్చీలు వేసి ఉన్నాయి.

‘విశ్వం’ అంటూ నన్ను చూస్తూనే నెమ్మదిగా ప్రభాకర్ నా వద్దకు వచ్చాడు. అతని స్వరం జీరబోయింది. కళ్లలో నీటి పొరలు కమ్ముకున్నాయి.

బాధను దిగమింగుకొని ఓదార్పునట్లు మెల్లగా అతని భుజం తట్టాను మౌనంగా.

ఇంటి ముందు గదిలో సన్నని పరుపు మీద పార్లసారధి సారు మృతదేహం ఉంది. తెల్లని గుడ్డ కప్పారు. చూడ్డానికి వీలుగా ముఖాన్ని బయట ఉంచారు. గ్లాసులో బియ్యం పోసి అగర్వత్తులు పెట్టి వెలిగించి తలవైపు ఉంచారు. పొగ మేఘాల ఆవరిస్తోంది. శవం మీద సెంట్రీస్ చేశారు. శవం చుట్టూ భార్యాబిడ్డలు బంధువులు కూర్చోని ఉన్నారు. ఆయన పంచవ్రాణాలు పంచభూతాల్లో కలిసిపోయాయి. నిర్జీవమైన శరీరం పరుపు మీద నిశ్చలంగా ఉంది. భవబంధాల నుండి విముక్తి పొందిన ఆయన ముఖం ప్రశాంతంగా నిర్మలంగా ఉంది. సారు బతికున్నప్పుడు విధి నిర్వహణలో ఎన్నో ఘర్షణలు, ఎంతో మానసిక సంఘర్షణ ఎదుర్కొన్నాడు. అవతలి వ్యక్తి జ్ఞానరహితంగా ఆలోచించినప్పుడు ప్రతీకార జ్వాలలకు బలయ్యారు.

వృద్ధాప్యంలో పార్లసారధి సారును దురదృష్టం వెంటాడింది. రోడ్ యాక్సిడెంటులో అల్లుడు చనిపోవడం.. బిడ్డ జీవితం మోడుబారడం... ఆయనకు తీరని రందయింది. సారు కొందరి భాగస్వాములతో కలిసి ఓ విద్యా సంస్థను నెలకొల్పాడు. నష్టాల్లో కూరుకుపోయాడు. తోడుగా అనారోగ్యపు బాధలు ఆయనను చుట్టుముట్టాయి.

శవానికి దగ్గరగా వెళ్లాను. నమస్కరించాను. మనస్సులోనే శ్రద్ధాంజలి ఘటించారు. పరిచితులయిన ఆయన బంధువులు నన్ను చూసి కంట తడిపట్టారు. వ్యక్తులకన్నా వ్యవస్థలు ఎప్పుడూ గొప్పవే. అట్లాంటి వ్యవస్థల నిర్మాణాల వెనుక పార్లసారధి సారు లాంటి మహానుభావుల కృషి ఎందరిదో ఉంటుంది. సత్కారాలకు దూరంగా ఉంటూ సత్కారాలనే నమ్ముకున్నవాడు.

“ఎవరమైనా పోయేవాళ్ళమే...! ముందూ వెనకా...! అంతే! మహానుభావుడు ...!! గుండె నిబ్బరం చేసుకోవాలమ్మా...!” అంటూ అమ్మ గారితో రెండు ఓదార్పు మాటలు చెప్పి షామియానా వైపు కదిలాను. షామియానాలో ‘సారు’ బంధువులు, స్నేహితులు, శిష్యులు, అభిమానులు కూచోని ఉన్నారు. అందరి వదనాల్లో విషాదం తొణికిసలాడుతోంది. వాళ్లు ఆయన వ్యక్తిత్వం, సేవాభావం గురించి మాట్లాడుకుంటున్నారు. మానవ నైజమేమో ఉన్నప్పుడు పట్టించుకోరు. పోయాక పొగుడుతూ ఉంటారు. ఏమేమో గొప్పగా చెప్తూ ఉంటారు. వింతసమాజం... నిర్వేదంగా వాపోయాను.

పార్ల సారధి సారు ఉత్తమ ఉపాధ్యాయుడు. తన విద్యాబోధనలతో ఎంతోమందిని జ్ఞానవంతుల్ని చేశాడు. ఆయన శిష్యులు ఎంతోమంది ఉన్నతమైన ఉద్యోగాల్లో, మంచి పదవుల్లో ఉన్నారు. విదేశాల్లో ఇంజనీర్లుగా, డాక్టర్లుగా స్థిరపడ్డారు. షామియానాల్లో నాకళ్లు ప్రభాకర్ కొరకు వెదుకసాగాయి. అతను ఓ చోటు కుర్చీలో మౌనంగా కూచోని ఉన్నాడు. అక్కడికి వెళ్లి పక్క కుర్చీలో కూచున్నాను. ప్రభాకర్ తలను చేతికి ఆస్తుకొని దీర్ఘాలోచనలో మునిగిపోయాడు.

ప్రభాకర్ నా చిరకాల మిత్రుడు. ఆయన ప్రభుత్వ మహిళా డిగ్రీ కళాశాలలో లెక్చరర్గా పని చేస్తున్నాడు. లెక్చరర్ల సంఘనాయకుడు. లోకసత్తాలో ప్రధాన బాధ్యుడు. పలు స్వచ్ఛంద సంస్థల్లో సలహాదారుడిగా

ఉన్నాడు. ప్రజా సంఘాలతో సంబంధాలున్నాయి. పార్లసారధిసారు ప్రభాకర్కు కూడా గురువు. ప్రభాకర్కు పార్లసారధి సారంటే వల్లమానిన అభిమానం. పార్లసారధి సారు మరణం మాకు మామూలు విషయం కాదు. ఆయన మాలో స్ఫూర్తిగా, ఆశయంగా, ఆదర్శంగా నిలచి మా జీవితాలకు దారి చూపిన వ్యక్తి లేడన్న సత్యాన్ని జీర్ణించుకోలేకపోతున్నాం.

“ప్రభాకర్...” మెల్లగా పిలిచాను.

భారంగా కళ్లు తెరచి “అలో విశ్వం...! లోనికి పోయచ్చానా...? అడిగాడు. మౌనంగా తలూపాను.

పార్లసారధి సారు నేను ఎలుగండల్లో ఎనిమిదవ తరగతి చదువుకుంటున్నప్పుడు ఇంగ్లీషు బోధించాడు. అప్పుడు ఆయన మా హైస్కూలుకు హెచ్.ఎమ్ కూడా. ఆ కాలంలో ఊరి పెద్దల సహకారంతో ఆ స్కూలు నెంతో వృద్ధి చేశాడు. విద్యాపరమైన ఎన్నో విషయాల్లో సంస్కరణలు చేశాడు. ఆయన బోధించే విధానం మాకు చదువు పట్ల ఆసక్తిని పెంచింది. ఆయన పాటించే క్రమశిక్షణ, వృత్తి నిబద్ధత,

బోధనలు మమ్మల్నెంతో ప్రభావితం చేశాయి. ఆయన రోజూ ఉదయం ఆరు గంటలకు దినపత్రికలోని ముఖ్యాంశాలను పాఠశాల వాణిలో రాసేవాడు. లోకజ్ఞానం, ఎన్నో కొత్త కొత్త అంశాలపై అవగాహన ఏర్పరచేవాడు. దినపత్రిక మాకు అందుబాటులో ఉంది పఠనాసక్తిని పెంచాడు.

“అరే విశ్వం ఆ బీర మొక్కలకు, చిక్కళ్ళకు పాదుచేయి, కొత్తిమీర, ఉల్లముల్లకు, పూల చెట్లకు నీళ్లు పారడానికి కాలువలు సరిచెయ్యి” అంటూ మాతో సాయంకాలం సోషల్వర్క్ చేయించేవారు. స్కూలు ఆవరణలో కూరగాయలు, పూలమొక్కలు, కొత్తిమీర, ఉల్లి, మెంతివేసి తోట పెంచేవాళ్ళు.

బావినుండి నీళ్లు తోడిపోసే వాళ్లం. కలుపు తీసేవాళ్లం, తవుటం పెట్టేవాళ్ళం...ఎరువు వేసే వాళ్లం. తోటలో పండిన కూరగాయలు, పూలు అమ్మిసారు, ఆ రూపాయలతో మంచి మంచి కథల పుస్తకాలు, పత్రికలు కొని గ్రంథాలయం నిర్వహించేవాడు.

సోషల్వర్క్ గంట మోగే సరికి పుస్తకాల నంచి జబ్బుకు తగిలించుకొని తోటలోకి పరుగెత్తేది. అప్పటిదాక పాఠాలతో విసుగుచెందిన మాకు ఆరాం అనిపించేది. ఎగురుకుంట, దుంకుకుంట తోటపని చేస్తూ సరదాగా, గడిపేది. ఓసారి తోట పనిలో చంద్రయ్య అనే నా దోస్తుకు దెబ్బ తగిలింది. వెంటనే పార్లసారధి సారు వచ్చి టింబర్ అయెడిన్తో ఫస్ట్ఎయిడ్ చేశాడు. ఆసారు మమ్మల్నెంతో ప్రేమగా చూసుకునేవాడు.

మాస్కూలుకు కొద్దిదూరాన చారిత్రాత్మకమైన ఖిల్లా, ఈడ్ గా ఉండేవి. చుట్టు ముట్టు గుట్టలు ఉండేటివి. పగలు భోజన విరామ సమయంలో దోస్తుల తోటి ఖిల్లాకు పోయేది. అక్కడ సీతాఫలాల చెట్లు బాగా ఉండేవి. సీతాఫలాలు తినేది. అప్పుడప్పుడు పార్లసారధి సారు మమ్మల్ని గుట్టల వద్దకు తీసుకపోయేది. ఇంగ్లీషు పాఠాలను కథల మాదిరిగా బోధించేది. ఆ గుట్టల వాతావరణం, ఆ చల్లని గాలి ఎంతో ఆహ్లాదంగా అనిపించేది.

పార్లసారధి సారు సన్నగా “5-4” ఎత్తు ఉండేవారు. గుబురు మీసాలు, కళ్ళకు దొడ్డు కళ్ళడ్డాలు. తెల్లని లాల్చీ, పైజామా వేసుకొని లూజుగా దిగేసుకున్నట్లుగా కనిపించేవారు..

“ఏం సారు... మీరు ప్రిన్సిపాల్ అయి ఉండి ఇంత సాదాసీదాగ బట్టలు ధరిస్తారు. మనిషి విలువ పెరిగేది బట్టలతోనే గదా...!” అని ఓసారి ఆయన మిత్రుడు అంటే...

“నేననుకోను” సార్, వేసుకున్న బట్టల వల్ల మనిషి విలువ పెరుగుతదని అనుకోవడం పొరపాటు. మనం చేసే పనులే మన వ్యక్తిత్వానికి వన్నె తెస్తాయి. మనిషి విలువ పెరుగుతుంది అని పార్థసారధి సారు చెప్పారు. ఆయన చెప్పిన ప్రతిమాట మా జీవన గమనాన్ని మార్చివేసింది.

ఓసారి పార్థసారధిసారు ప్రభుత్వ కళాశాల ప్రిన్సిపాల్ గ పనిచేస్తున్నప్పుడు తన చాంబర్ నుంచి ఓ అబ్బాయిని గ్రౌండ్ లో పచార్లు చేయడం గమనించాడు. ఆ అబ్బాయి వస్త్రధారణ రూపురేఖలు విచిత్రంగా మొరటుగా ఉన్నాయి. క్రాప్ గుర్రపు జాలులా వేలాడుతోంది. సారు చాంబరు నుంచి బయటకు వచ్చి “బాబూ నీది ఏ క్లాస్..? క్లాసులు లేవా...?”

క్లాసులు లేవు”, సమాధానం చెప్పాడు. సమాధానంలో నిర్లక్ష్య భావన కనబడింది.

“తైబ్రీకి వెళ్లి చదువుకో...!” సూచించాడు సారు.

“గా సంగతి నాకు తెలుసు”. అని చెబుతూ గుర్రుగా చూస్తూ నిలుచున్నాడు. పార్థసారధి సారుకు చిరుమంది. ఆ అబ్బాయిని కాలరందుకొని రెండు ఉచితాడు. సారు క్రమశిక్షణ ఉల్లంఘనను సహించేవాడు కాదు. అబ్బాయి తల్లిదండ్రుల్ని కబురుచేసి పిలిపించాడు.

“ఏమిటయ్యా మీవాడు ఇట్లా తయారయ్యాడు!” తీక్షణంగా అడిగాడు.

‘అయ్యా వాడు స్కాలర్ షిప్ పైసల్లోటి రంగు రంగుల బట్టలు కుట్టించుకొని, సినిమాలు చూసుకుంట తిరుగుతున్న సార్. ఏందిరబిడ్డా కాలేజీకి పోకుండా తిరుగుడేంది అంటే మర్లవడుతుండు”. ఆ తండ్రి ఆవేదనతో చెప్పాడు.

“లోపాలు లేని మనుషులుండరు. లోపాలను సరిదిద్దుతాం. బాగుపడ్డానికి ప్రయత్నిద్దాం.” అని అన్నాడు. అప్పటి నుండి పార్థసారధి సారు ఆ విద్యార్థి మీద నిఘా పెట్టి ప్రత్యేక శ్రద్ధ తీసుకున్నాడు. ఈ రోజు ఆ విద్యార్థి ఓ పెద్ద ఆఫీసర్ అయ్యాడు.

పార్థసారధి సారు ఆ సంఘటనతో ఓ ప్రణాళిక ఏర్పరచుకున్నాడు. వారంలో ప్రతి శనివారం రోజున చివరి పీరియడ్ లో విద్యార్థులందరిని సమావేశపరిచి క్రమశిక్షణ, సభ్యత, సంస్కారం గురించి బోధించేవాడు.

“విశ్వం...! ఏవో అలోచనల్లో గాఢంగా మునిగిపోయావ్...!” అంటూ చిన్ననాటి స్నేహితుడు అంజయ్య వచ్చి పక్కసీట్లో కూచున్నాడు చెప్పింది. “ఆఁవిముంది”సారు జ్ఞాపకాలే కళ్లల్లో మెదులుతున్నాయి.

అంజయ్య చిన్నప్పటి దోస్తూ, మేం కరింసగర్ లో చదువుకునే రోజుల్లో ఆయన బోయివాడ దాదా! అప్పట్లో అంజయ్య అంటే మేమంతా భయపడేవాళ్ళం, సారు బోధనలతో మారాడు ప్రయోజకుడు అయ్యాడు. ఉద్యోగం చేసుకుంటున్నాడు.

అంజయ్య నన్ను తమ్మీ తమ్మీ అంటూ నాతో సైన్సు రికార్డు బుక్స్ రాయించుకునేవాడు. నాకు సినిమా చూపించేవాడు. సినిమా

టూకీసుల అతనికి టికెట్లు తీసుకోకపోయేది. అట్లాంటి వాళ్లంతా పార్థసారధి సారు మార్గదర్శకత్వంలో ప్రయోజకులయ్యారు. ఉద్యోగాలు చేస్తున్నారు. మంచి హోదాల్లో ఉన్నారు. కొందరు రాజకీయ నాయకులుగా ఎదిగారు. ఏవేవో సారు జ్ఞాపకాల అలలు నన్ను ఉక్కిరి బిక్కిరి చేస్తున్నాయి.

మైకులో సన్నగా ఘంటసాల పాడిన భగవద్గీత శ్లోకాలు వినిపిస్తున్నాయి. అంతిమయాత్రకు సన్నాహాలు మొదలయ్యాయి. అంతిమ యాత్రలో ఆయన బంధువులు, శిష్యులు, అభిమానులు, పలు స్వచ్ఛంద సంస్థల, ప్రజా సంఘాల సభ్యులు పాల్గొన్నారు. అందరి కళ్లల్లో దైన్యం... గుండెల్లో ఏదో దిగులు... కడుపులో ఆవేదన... ఏదో పొగొట్టుకున్న బాధ... మనిషికి మట్టికి మధ్య తరతరాల అనుబంధం తెగిపోతున్న తరుణం... మౌనరోదన...! మానేరు తీరాన సంధ్యా సమయంలో సారు అంత్యక్రియలు ముగిశాయి. పొగలతో కాష్టం మంటలు పైకెగిసాయి. సారు శరీరం సెగలతో దహనమైపోతోంది.

బరువైన గుండెలతో తిరుగు ముఖం పట్టాం.

పదవరోజు దశదిసకర్మ శాస్త్ర ప్రకారం ఇంట్లో కార్యక్రమం ముగిసింది. అనంతరం ఇంటిముందరి మైదానంలో సంతాప సభ ఏర్పాటు చేశారు. పెద్ద టెంట్ వేశారు. ఫైబర్ కుర్చీలు వేసి ఉన్నాయి. ఓ పక్కన వేదిక తయారు చేశారు. పక్కనే కుర్చీ మీద ఆయన ఫోటోకు మాలమాల వేసి ఉంచారు. అక్కడ అగరువత్తులు వెలుగుతున్నాయి. సభకు పలువురు అభిమానులు వచ్చారు. అందులో ఆయన శిష్యులు, పలు స్వచ్ఛంద సంస్థల, సాహితీ సంఘాల సభ్యులు, ప్రజాప్రతినిధులు ఉన్నారు. పురప్రముఖులు వచ్చారు. సభ నిశ్శబ్ద వాతావరణంలో గంభీరంగా ఉంది.

సభ ఆరంభమయింది. వేదికమీద కాకతీయ

విశ్వవిద్యాలయం పాలక మండలి సభ్యులు అధ్యక్ష స్థానంలో కూచున్నారు. ఓ పక్క సాహితీ వేత్తలు మరోపక్క స్వచ్ఛంద సంస్థ ప్రతినిధి ఆసీనులయి ఉన్నారు. మొదట అందరు లేచి నిలబడి పార్థసారధి సారు ఆత్మశాంతికి రెండు నిమిషాలు శ్రద్ధాంజలి ఘటించారు. తర్వాత సభాధ్యక్షులు ఆదేశానుసారం ఒక్కొక్కరు వేదిక మీదకు వచ్చి మాట్లాడసాగారు. అందరు ఆయన వ్యక్తిత్వం, సేవాతత్పరత, వృత్తినిబద్ధత, క్రమశిక్షణ, నిరాడంబరత గురించి కొనియాడారు.

చివరగా పాలకమండలి సభ్యులు మాట్లాడుతూ పార్థసారధిసారు గొప్ప విద్యావేత్త, రచయిత, సంఘసంస్కర్త, సామాజిక శాస్త్రవేత్త, నిగర్వి, నిస్వార్థజీవి, నిరాడంబరుడు, ఎందరో విద్యార్థులను తీర్చిదిద్దినవాడు.

సామాజిక చింతన కలవాడు. ఆయన స్మారకార్థం యం.ఏ., ఇంగ్లీషులో అత్యుత్తమ ప్రతిభ కనబరిచిన వారికి ఆయన పేరు మీద అవార్డును ఏర్పాటు చేయాలని..., యూనివర్సిటీ స్టాయిలో అందుకు కావలసిన చర్యలు చేపడుతామని... తెలిపారు పార్థసారధిసారు మంచి రచయిత కూడా. ఇల్యూస్ట్రేటెడ్ వీక్లీలో సామాజిక అంశాలమీద ఆర్టికల్స్ రాస్తూ ఉండేవారు.

సభకు హాజరయిన పార్థసారధిసారు అభిమానులు అప్పటికప్పుడు కొంత నిధిని సమకూర్చి చితికిపోయిన ఆయన కుటుంబాన్ని ఆదుకోవడానికి ఆయన భార్యకు సమర్పించారు. యన్.ఆర్.ఐ. శిష్యులు సారుపేరు మీద అవార్డుకోసం కొంత నిధిని పాలకమండలి సభ్యునికి సమర్పించారు. సభ ముగిసింది.

సాయంకాలం మూడవుతోంది. ఎండ తగ్గలేదు. ఉబ్బరిస్తోంది. దస్తీలతో, పంచలతో ముఖాలు తుడుచుకుంటూ వెళ్లిపోతున్నారు. ప్రభాకర్ నేను లేచి మెల్లగా ఇంటిదారి పట్టాం. పార్లసారధిసారు స్మృతులే బుర్రలో తిరుగుతున్నాయి. చివరి దశలో ఆయన పద్ద బాధలు అన్నీ కళ్లల్లో మెదలసాగాయి. దీర్ఘంగా నిట్టూర్చాను.

పార్లసారధిసారు రిటైరయ్యాక సామాజిక చింతనతో పార్ట్నర్షిప్ ఓ విద్యాసంస్థను ఆరంభించాడు. ఆయనకు వ్యాపార దృక్పథం గల భాగస్వాములకు మధ్యన పొంతన కుదరలేదు. వాళ్లు మధ్యలోనే వెళ్లిపోయారు. సంస్థ నష్టాల్లో కూరుకుపోయింది. సారుకు సంస్థ నిర్వహణ భారం కష్టమయింది. ఆర్థికంగా నష్టపోయాడు. అప్పుల పాలయ్యాడు. ఉన్నకాస్త ఆస్తి అప్పుల కింద హరించుకుపోయింది. ఒక్కసారిగా జీవితం తారుమారయింది. ఎగురుతున్న పిట్టకు ఎదురు దెబ్బ తగిలినట్లు... ఈడుతున్న చేపగాలానికి చిక్కినట్లు.. సంసారం అంతా చిన్నాభిన్నమయింది. అతడి అంతరంగంలో ఆశయాల గుండెపగిలి నెత్తుటి వర్షం కురిసింది.

సారు జీవితం రోజు రోజుకు సంక్షిప్తమవుతోంది. నెరవేరని ఆలోచనలు, లక్ష్యాలు అతన్ని కలవరపరుస్తున్నాయి. ఆరోగ్యం క్షీణించ సాగింది. 'నా' అన్నభావం స్వార్థపు ఆలోచనలు పెరిగి మనుషులు దూరమైపోతున్నారు.

'అరేయి విశ్వం! సారు కడుపులో క్యాన్సర్ గడ్డ అయిందట బ్రీట్మెంటు ఖర్చు లక్షలో ఉండెనట! ఎవరికీ తెలువద్దనీ..! ఎవరి ఇబ్బందులు వాళ్లకుంటాయని... ముసలివాణ్ణి ఏదో కాలం గడిచిపోతుంది. వెళ్లనీయండి..! అని సారు అన్నాడట' అంటూ మా వెనుకగా వస్తోన్న మా చిన్నప్పటి మిత్రుడు అంజయ్య మాతో సడక కలుపుతూ బాధగా చెప్పాడు.

'సారు అభిమానస్తుడు. ఎవరిని ఇబ్బంది పెట్టే మనస్తత్వం కాదు, ఎవరి సమస్యలు, వాళ్లకుంటాయనేవాడు. సాత్వికుడు... ఏ మనిషి అయినా పోయినాకే అతని విలువ తెలుస్తుంది. గతించాకనే గుర్తిస్తారు. సానుభూతి తెలుపుతారు. ఇది హ్యూమన్ సైకాలజీ. సమయానుసారం స్పందించకపోతే ఫలితం ఏమిటి? నిర్వేదంగా వెలుబడ్డాయి నా మాటలు.

మౌనంగా సడక సాగిస్తున్నాం. మౌనాన్ని భంగపరుస్తూ "సారు మంచాన పడ సమయాన ఎవరూ తొంగిచూడలేదు. ఇప్పుడేమో సంతాపసభలు, చందాలు, అవార్డులు... కీర్తికోసం కాకపోతే ఏమిటి...? బతుకున్నప్పుడు చూపని ఆదరణ, ఔదార్యం...! ఎందుకూ..?! చివరిదశలో సారు తన కాలేయానికి క్యాన్సర్ సోకిందన్న నిజాన్ని తెలుసుకొని గుండె నిబ్బరం చేసుకున్నాడు. బతుకు మీద నమ్మకం పోయింది. సారుకు భవిష్యత్ శూన్యమనిపించింది. అలాంటి నిరాశా సమయంలో సారు గత స్మృతులను నెమరువేసుకుంటూ కాలక్షేపం చేశాడు. ఆలోచన, ఔదార్యం లేని వ్యవస్థ ఎందుకూ? ఎవరు నిర్మిస్తున్నాం వ్యవస్థను...?" ప్రభాకర్ నిట్టూరుస్తూ చెప్పాడు. డాంబర్ రోడ్డు మీదకు చేరి ముగ్గురం ఎవరిదారిన వాళ్లం వెళ్లియాం.

"విశ్వం సార్ మా కాలేజీలో కెమిస్ట్రీ బోధిస్తారా?" అని పార్లసారధి సారు నన్నోసారి అడిగాడు. "సరే" అన్నాను. బోధించాను. వద్దన్నా వినకుండా పారితోషికం ఇచ్చాడు. మొదట్లో, తర్వాత పరిస్థితులు

క్షిప్తమై ఇవ్వలేకపోయాడు. ఆ విషయం గురించి కలిసినపుడల్లా గుర్తు చేసుకుంట బాధపడేవాడు.

"సారు ఆ విషయం మరచిపోండి. మీ మీద అభిమానంతో క్షాసులు తీసుకున్నాను. మీరు చేస్తున్న సేవలో అదెంత..!" అన్నాను.

ఆయన నా రెండు చేతులు పట్టుకొని కృతజ్ఞతతో అప్సాయంగా నిమిరాడు. సారు తను స్థాపించిన విద్యాసంస్థ మూలంగా అంతా కోల్పోయాడు. అప్పుల పాలయ్యారు. అప్పుల కింద అంతా హరించుకుపోయింది. కిరాయి ఇల్లకు మారాడు. ఓ దశలో కిరాయి డబ్బులు కట్టలేని దుర్భర పరిస్థితులు ఏర్పడ్డాయి. పెన్షన్ డబ్బే జీవనాధారమైంది. అప్పులు. అనారోగ్యపరిస్థితులు... కటకట గడుస్తోంది.

పార్లసారధి సారు తన కష్టాల్ని ఎవ్వరితోను చెప్పుకోలేదు. తన పిల్లల ఆర్థిక స్థితిగతులు అంతంత మాత్రమేనని వాళ్లని ఇబ్బంది పెట్టలేదు. అభిమానించే స్నేహితులు, యన్.ఆర్.ఐ శిష్యులూ ఉన్నారు.

వాళ్లతోను చెప్పుకోలేక లక్షలు అయ్యే వైద్యానికి ఎవరు మాత్రం ఏం చేసారు..? అని సమాధాన పడ్డాడు. నాకనిపించింది. కథలో ఉంటారేమో...! గురు భక్తితో ఆడుకునే శిష్యులు. అట్లాంటి సందర్భాలు నిజ జీవితంలో తక్కువే.

కాలం గడిచిన కొద్ది జబ్బు ముదురుతోంది. ఈ మధ్యన రోజూ సారుకు కడుపులో నొప్పి వస్తోంది. ఓ రోజు నేను సారు ఇంటికి పోయే సరికి ఆయన కడుపునొప్పితో విలవిల లాడిపోతున్నాడు. నేను, ఆయన భార్య, కొడుకు కలసి అటోలో హాస్పిటల్ కు తీసుకుపోయాం. మార్గమధ్యంలోనే సారు వాంతి చేసుకున్నాడు. రక్తం పడింది. ఎగపోత ఎక్కువయింది. డ్రైవర్ అటోను పరిగెత్తిస్తున్నాడు. ప్రయోజనం లేకపోయింది. హాస్పిటల్ చేరకముందే దీర్ఘంగా తీస్తున్న శ్వాసగాలి తీసిన బెల్గాన్ లా బుస్సుమంటూ ఒక్కసారిగా ఆగిపోయింది. ముసలమ్మకు కడుపుల నుంచి ఎత్తేసుకు వస్తున్న దుఃఖం శోకంలా మారింది. ఆటో వెనక్కి మళ్లింది.

ఓ రోజు నేను, లైబ్రరీ నర్సన్ను సారు ఇంటికి వెళ్లాం. పార్లసారధి సారు భార్య ముసలమ్మ దుఃఖంతో విచారంగా కూచొని ఉంది. పి.ఆర్.సి. బాపతు పెరిగిన జీతబత్తెల కాగితాలు ఆమెకు ఇవ్వడానికి వెళ్లి కాసేపు మాట్లాడాం. దుఃఖంతో ఆమె మాట్లాడలేకపోయింది. చేతులు జోడించింది. మౌనంగా అట్లనే కూచున్నాం. ఆమె కొద్ది సేపటికి తేరుకున్నాక మెల్లగా గొంతు పెగల్చుకొని "అయ్యా! ఆయనకు క్యాన్సర్ అని తేలినంక కన్న పిల్లల్ని, చుట్టాల్ని అడిగిన..! పైసల ఇబ్బంది తోటి ఎవ్వలు సప్పుడు చెయ్యలేదు. సారు పరిస్థితులను అర్థం చేసుకున్నాడు.

"ఇగో వాళ్లని, వీళ్లని అడిగి మనసు ఎందుకు నొప్పించుకుంటవు ఇదేమన్న తగ్గే రోగమా! ఏదో మందులు వాడి నాలుగు రోజులు జీవితం కాలం పెంచుకోవడం తప్ప అని చెప్పిండు". అంటూ కళ్లల్లో నీళ్లు తిరుగంగ కడుపులో మాట మా ముందుంచింది. ఆమె కడుపులోని ఎతను విన్నాం. నిట్టూరుస్తూ భారంగా ఇంటికి బయలుదేరాం.

F

శ్రీనివాస్ అంకే

తీగలాగ సాగే రబ్బరులాంటి ఆశ
వానరున్ని నరునిగా అవతరింపచేస్తుంది
ఒక్క పాలకుని కోసం ఎన్నో తలలు నేలరాలి
ఎర్రగన్నేరు పువ్వులై పూస్తాయి
చెమట బిందువులు చరిత్రకు
కోటలు అంతఃపురాలుగా నిలబడతాయి
కులాలు, మతాలు, జాతులు మతాలుగా
మనిషి విభజించబడతాడు
పరిణామం శారీరకమేనని నిరూపిస్తాడు

నిలయాల వలయాలకి వెలుగు అస్తమిస్తుంది
పురిల్లో పసికేక పిలుపు వినగానే
మళ్ళీ కువకువమంటూ వేకువ చెట్ల కొమ్మల్లో నిద్రలేస్తుంది
సెకన్ల చినుకులకు నిశ్శబ్దంగా శతాబ్దాల్ని పూస్తుంది
ఒక నల్లని మేఘం ఆకాశాన్ని ఆక్రమించి
నాగరికతల్ని వర్షిస్తుంది.
చెమట, కన్నీళ్ళు, రక్తంతో తడిసి
నగ్గుంగా ఉన్న భూమిని కడిగి
మనిషి చేతిలో ఖైదీ అయిన నది
ఆకుపచ్చని వలువ తొడిగే కాలువై ప్రవహిస్తుంది
అప్పుడు అందరం
కాలం అన్ని శాఖలకు పుట్టిన ఆకులం
రుతువులై రాలిపోతాం.
కాని చెట్టు మాత్రం స్పృతుల పతాకమై
గాలితో క్రీడిస్తూ ఉంటుంది
ఆకుల్ని ఆడిస్తూ రుతువుల్ని గొంతుల్ని పాడిస్తూ వుంటుంది

కాలం భూత భవిష్యత్తులను
వర్తమానంగా ప్రతిబింబించే సజీవ అద్దం
చిత్రకారుని కుంచె నవ్వుతుంది మోకులి సావోతె
క్షణాల అక్షరాలతో కావ్యాన్ని
జీవిత కాన్వాస్ మీద శిల్పిస్తాడు కవి
జీవితాన్ని స్ఫుర్తించి దర్శించి
కళాకారుడు తన ఊపిరితో చేసిన సంతకం కళ

అంతఃపుర భోగాల్ని వదలి
వెలుగు కోసం వెదికిన రాకుమారుడు
కళింగ యుద్ధరంగంలో
విజయాన్ని పరాజయంగా అంగీకరించిన వీరుడు
రక్తానికి రక్తమే జవాబు కాదని
సిలువ నదిలో తనే రక్తమై ప్రవహించినవాడు

త్రివేణి సంగమంలో తన సంపదను
అందరిదిగా పంచి పేదరికాన్ని అలంకరించుకున్నవాడు
పడమటి ఆవిరి ఓడ తూట కిరీటాన్ని ఎదుర్కొని
తన ఊతకర్రను Barrel of the nonviolence
అని నిరూపించినవాడు
మనిషి భిన్నత్వంలోని ఏకత్వం
ఏకత్వంలోని భిన్నత్వం.

నాడుల పైపులు పగిలి
మనిషి ముఖం మీదకు చిమ్మే నెత్తురు గతం
ఒక కరచాలనం రెండు చేతులుగా విడిపోయినందుకు
విలవిల్లాడిన తెల్లని పావురాయి గుండెను
ఎర్రగా పాడుతున్న వేలంపాట
అన్ని శాస్త్రాలు పాఠాలు చెప్తాయి
ఒక్క చరిత్ర మాత్రం గుణపాఠాలు చెప్తుంది.

ప్రమాదం ప్రమాదం
ఒక అంశం రెండు దిక్కులు
వినయోగం వినాశనం
ఒక శాస్త్రం రెండు పాఠ్యాలు

నదులు సముద్రాలు
తీగల్లో ప్రవహించి రాత్రిని వెలిగించే నీటి దీపాలు
రోజును రచించే సూర్యుడు
గడియారంలో లోలకపై గోడకు అలంకరించబడతాడు
కాలం $E = mc^2$
కాలం అంటే చీకటికి చితిపేర్చిన వెన్నెల

కళ్ళు కొవ్వొత్తుల వెలుగులో
మనిషి అస్తిత్వం కోసం
చేసుకున్న ఆత్మ బలిదానం

కలిమి లేదు
ఒకే సంఘర్షణలో ఇమడని రెండు కత్తులు
అంచునుండి కారిన ఎర్రని శాస్త్రీయత

యుగాలుగా జాతికి
చెప్పులు కుట్టిన ఆరె రొంపి
రాజ్యానికి చట్టాలు కట్టిన ఆలోచన

కాలం
సిద్ధాంతాలకి జన్మనిచ్చి
పతాకాలుగా పతంగులుగా ఎగరేస్తుంది
మనిషిని సాక్షిగా చేసి

భూత వర్తమానాల సంగమంలో
భవిష్యత్ కోసం
వర్తమానం పడే పురిటి నొప్పులెన్ని?

జీవిత విద్యాలయంలో
అనుభవాలే అధ్యాపకులు
ఆలోచనలే విద్యార్థులు

తాత్విక 'రెక్కలు' పాదువుకున్న శ్రీనివాస్ గౌడ్

మాకినీడి సూర్యభాస్కర్

హైకూ కవిగా శ్రీనివాస్ గౌడ్, ప్రాకృతిక తత్వంలో లీనమయ్యే హైకూని చదివినప్పుడు గాని, రాసినప్పుడు గాని పొందిన తన్మయానుభవాన్నే జీవనసారాన్ని వడగట్టి, జీవితతత్వాన్ని సత్యాన్ని వ్యాఖ్యానించే సుగమ్బాబు రెక్కల్ని చదివినప్పుడూ, ఆ ప్రక్రియకు ఆకృష్టమై రాసినప్పుడు కూడా పొందారు. సుగమ్బాబు రెక్కల్ని చదువుతూ వాటిలో ఒక జీవన తాత్వికతనీ, అది నిరూపించే సత్యాన్ని కనుగొనగలిగారు. శ్రీనివాస్ గౌడ్. పైగా ఆ నేపథ్యం మనస్సును శుభ్రపరచి, సంస్కారాన్ని ఉన్నతీకరించేదిగా కూడా ఉండడాన్ని కనుగొనగలిగారు. ఫలితంగా సుగమ్బాబు తర్వాత ఆయనను అనుగమిస్తూ 'రెక్కలు' విరివిగా రాసి వివిధ పత్రికలలో ప్రచురించడమే కాకుండా, వెంటవెంటనే 104 ముక్తకాలను రచించి కేవలం పదినెలల వ్యవధిలో 'వెలుతురు వలయాలు'గా సంపుటికరించారు.

“తవ్వకో నీ దారి ఇన్నివేల దారుల మధ్య

నీ వ్యక్తిత్వం నీ దారే”

అనగలిగిన శ్రీనివాస్ గౌడ్, కవిగా ముంజంత మృదువైన తన వ్యక్తిత్వాన్ని 'దిగులు వర్ణాలు' తో ద్విగుణీకరింపజేసుకుని, 'ఇదీ జీవితం' అని ఇప్పటికే చూపించారు. ఇప్పుడు 'వెలుతురు వలయాలు'లో ఈ మూడు పాయలనూ సంగమింపజేస్తూ 'రెక్కలు' అల్లారు. తన వ్యక్తిత్వాన్ని, అందులోని వైవిధ్యాల్ని, వైరుధ్యాల్ని కవితాత్మకంగా చిత్రీకరిస్తూ దానికో జీవన తాత్వికతను జోడించి 'రెక్కలు' కూర్చుకున్నారు. అందుకే ముందుమాట రాయడానికి శ్రీనివాస్ గౌడ్ రెక్కల్ని పరిశీలిస్తూ డా॥ అద్దేపల్లి రామమోహన రావు - “హైకూకి అనుభూతి, మినీకవితకి సామాజిక వైరుధ్య విమర్శ కేంద్ర బిందువు లయినట్లు, 'రెక్కలు'కి ఒక తాత్వికత వస్తువు కావడం స్థిరపడుతున్నట్లుగా కనిపిస్తోందని అభిప్రాయపడ్డారు. 'రెక్కలు'లో తాత్వికతను ఒదిగే లక్షణం ఎక్కువగా ఉందనీ అంటారాయన. ఈ విధంగా ఒక కవితా ప్రక్రియగా సుగమ్బాబు రూపనిర్దేశం చేసిన 'రెక్కలు' అంది పుచ్చుకుని ఇంకొంచెం ముందుకు వెళ్ళగలిగారు శ్రీనివాస్ గౌడ్. ఒక

అంతరిక ముద్రను కూర్చగలిగారు. అందుకే, తాను రూపమిచ్చిన 'రెక్కలు' ప్రక్రియపై అభిమానం పెంచుకున్న యువ కవి మిత్రుడు శ్రీనివాస్ గౌడ్ మరికొంత ముందుకు నడచి తాను కూడ అదే రూపంలో 'వెలుతురు వలయాలు' పేరిట 'రెక్కలు' రాయడం తన భుజం తట్టి నట్లుగా భావించారు, సుగమ్బాబు.

ప్రతి మనిషీ బాహ్య, అంతర యుద్ధరావాల్ని ఎదుర్కొంటాడు. అయితే ఆ సంఘర్షణలో పడి కొట్టుకుపోతూ నలిగి పోతారు చాలామంది. కొద్ది మంది మాత్రం దానిని ఎదుర్కొని జయించడానికి ప్రయత్నం చేస్తారు. వాళ్ళే కవులుగా, రచయితలుగా, సామాజిక విశ్లేషకులుగా మారగలుగుతారు.

“భౌతిక ప్రపంచమూ/ అంతరంగిక యుద్ధమూ జయించిన/ తర్వాత...?” - ఏమిటన్నది ప్రశ్న ఆ ప్రశ్నకు జవాబుగా “మనిషి మహాత్ముష్ట దశ / శాంతి” అంటారు శ్రీనివాస్ గౌడ్.

వ్యక్తిత్వంగా గాని, సమాజంలో భాగంగా గాని మనిషి ఎన్నో సంఘర్షణలకు గురవుతాడు. సంఘర్షణ ఉన్నచోట అశాంతి తప్పకుండా ఉంటుంది. ఆ సంఘర్షణకి సంబంధించిన భౌతిక కారణాలను తెలుసుకుని, వాటికి తగ్గట్టుగా తన అంతరంగాన్ని మలుచుకున్నప్పుడే 'శాంతి'ని పొంది, తన జీవితంలో 'మహాత్ముష్ట దశ'ను చేరుకోగలుగుతాడు మనిషి. రుజుజరా మృత్యువులనే భౌతిక అంశాలు కలిగించిన వేదానాసంవేదనలకు చలించిన సిద్ధార్థుడు వాటికి కారణాలను అన్వేషిస్తూ సాగించిన ఆంతరికయుద్ధం ఫలితంగానే బుద్ధుడయ్యాడు.

ప్రక్రియాపరంగా 'రెక్కలు' రెండు యూనిట్లతో కూడిన రూపం. మొదటి నాలుగు లైనులు పక్షి శరీరమైతే, చివరి రెండు లైనులు రెండు రెక్కలు. మొదటి యూనిట్ ఒక సాధారణమైన స్టేట్ మెంట్లైతే, దానికి తాత్విక వ్యాఖ్యానంగా ఉంటుంది. రెండో యూనిట్ 'రెక్కలు'. దీనిని సాధించే సులువైన శిల్పం - మొదటి స్టేట్ మెంటును ఒక ప్రశ్నగా మలచి, దానికి తాత్వికార్థంగా సమాధానం

చెబితే, పూర్తయినట్లే. పైన ఉదహరించిన రెక్క ఈ శిల్పంలోనే ఉంది, గమనించండి. అలానే మరో ఉదాహరణ.

“ఏది మంచి?/ ఏది చెడు?/ ఎట్లా/ నిర్ణయించడం?” అంటూ వేసిన సాధారణ ప్రశ్నకి-

“చూసే చూపే / చుక్కాని” అనే తాత్వికమైన జవాబును కూర్చడంతో రెక్క పూర్తయింది. ఇదొకటే పద్ధతి అని కాదు గాని, ఇదో పద్ధతి.

మొదటి యూనిట్ ప్రత్యక్ష ప్రాశ్నికంగా లేకపోయినా దాని గూఢార్థంలో ఒక ప్రశ్న ఉండనే ఉంటుంది -” అడుగుతాను / బ్రతిమిలాడుతాను చివరికి / కోప్పడినా... ప్సే” - లాభం లేదు.

మానవ ప్రయత్నంగా మనకేదైనా పని కావలసి ఉంటే, ముందుగా చేసి పెట్టమని అడుగుతాం. తర్వాత బ్రతిమిలాడతాం. ఇంకా కాకపోతే కోప్పడ్డమూ సహజమే. అయినప్పటికీ జరగకపోతే, ‘ప్సే... లాభం లేదు’ అని నిరాశపడతాం. అప్పుడు, “దాన్నుంచి

నేర్చుకునే తత్వం ఏమిటి?” అని మనలను మనమే ప్రశ్నించుకుంటాం. ప్రత్యక్షంగా లేకపోయినా ఈ స్టేటుమెంటులో ప్రశ్న ఈ విధంగా చొప్పించబడే ఉంది. దీనికి జవాబుగా రెండు పాదాల రెక్కలు-

“సమయమయినప్పుడే/ పూస్తుంది పువ్వు” అనే తాత్విక భావన. ‘రెక్కలు’ పైకి ఎగరడానికి దోహదపడేవి. సాధారణమైన స్టేటుమెంటుతో ఉండే ఒక అతిసాధారణమైన భావాన్ని ఉదాత్తపరచి, అసాధారణ పరిధిలోనికి తీసుకెళ్ళేవే ‘రెక్కలు’, అందుకే ఈ ప్రక్రియలో ఎన్ని భావాలను చెప్పినా, అది జీవన సత్యాలుగా, తాత్వికభావనలుగా ప్రాధాన్యం పహిస్తాయి. ఎన్నో కోణాల్లో వీటిని సాధించే శిల్ప విన్యాసం ఈ ఆరు లైనుల రెండు యూనిట్ల రూపానికి సిద్ధించింది.

“రమ్మంటే / రాదు / పొమ్మంటే / పోదు - సహజాతం / కవిత్వం” - అటువంటి సహజాతమైన కవిత్వాన్ని ‘రెక్కలు’గా తీర్చి, తాత్వికంగా కూర్చి పొదుపుకున్న శ్రీనివాస్ గౌడ్ అభినందనీయులు.

అమ్మ చిత్రకారిణి కాదంటే
ఎవరు నమ్మినా నమ్మకపోయినా
పేడతట్ట నమ్మదు,
చీపురు కట్ట నమ్మదు
ముగ్గుబుట్ట నమ్మదు
ముందువాకిలీ నమ్మదు
అన్నిటికంటే ముందు
సూర్యుడి కంటితో చూసే
ఆకాశం అనలు నమ్మదు

పెరడు దాటని పికానో

లెక్క తప్పని చుక్కలు,
పక్కకుపోని రేఖలు
ఎన్ని ఒంపులో
అన్ని వయ్యారాలు

గేరా

ఎన్ని సొంపులో
అన్ని సోయగాలు
తెల్లారేసరికల్లా
కల్లాపి నేలపై వెల్లివిరిసే
కోకొల్లల రంగవల్లికలు
అవును గదా,
అమ్మ
గుర్తింపు కోరుకోని ఓ అద్భుత కళాకారిణి
నెత్తుటి రంగులతో
నిన్నూ, నన్నూ చిత్రించిన చిత్రకారిణి!!

చందాదారులకు విజ్ఞప్తి

గత సంచిక నుండి చందాదారులకు పంపించబడే సంచికలకు చిరునామాపైన వారియొక్క చందా ప్రారంభ మరియు ముగింపు నెలలు సూచించబడినవి. దయచేసి చందా ముగిసిన వారు తమ ముగింపు నెలను గుర్తించి వెంటనే చందాను పునరుద్ధరించుకోగలరు. గత నెల నుండి చందాలు ముగిసిన వారికి జూలై నుండి సంచికలు పంపించబడవు. చందా ముగిసిన అందరికీ ఇప్పటికే ఉత్తరాల ద్వారా తెలియజేయడం జరిగింది. కావున వెంటనే చందాలను పునరుద్ధరించుకోగలరు.

గమనిక : 5, 10 సంవత్సరాల చందాను పంపిస్తున్న వారికి త్వరలో పాత సంచికలు (2002 నుండి 2006 వరకు) వోస్ట్ ద్వారా పంపించబడతాయి

సాహిత్య ప్రస్థానం మాసపత్రిక చందా వివరాలు

సంవత్సర చందా (వ్యక్తులకు) : రు.120/-	సంవత్సర చందా (సంస్థలకు) : రు. 150/-
అయిదేళ్లకు : రు. 500/-	షడేళ్లకు : రు. 900/-
ఐడి ప్రతి : రు. 10/-	

ప్రజాశక్తి బుక్ హౌస్ బ్రాంచీలన్నిటిలోనూ సాహిత్య ప్రస్థానం లభిస్తుంది. ప్రజాశక్తి దినపత్రిక ఏజెంట్లకు చెప్పి వారి ద్వారా కూడా తెప్పించుకోవచ్చు.

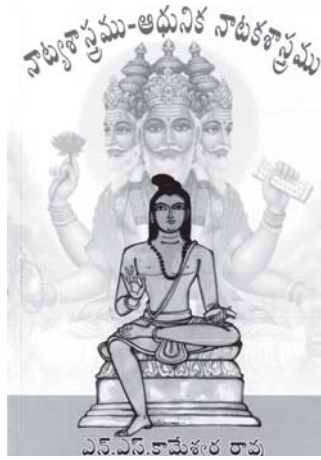
మేనేజర్
ప్రస్థానం

1-1-187/1/2, వివేకనగర్, చిక్కడపల్లి, హైదరాబాద్-20

ఫోన్ : 27660013 ; వివరాలకు : 9490099059 ; ఇ.మెయిల్: Prasthanam_ss@yahoo.co.in

నచ్చిన రచన

తెలుగులో నాటకశాస్త్రం

ఆచార్య రామవరపు గణేశ్వరరావు

తెలుగులో వస్తున్న కొద్ది సాంకేతిక పుస్తకాల్లో ఇది ఒకటి. రచయిత ఈ కళకి సంబంధించిన వివిధ భాగాలలోనూ అనుభవజ్ఞుడు కావటం, దానిని నేటి తరం పాఠకులకి అర్థమయేటట్లు అందుబాటులోకి తేవాలన్న దృఢ సంకల్పం ఉన్నవాడూ అవటం కారణంగా ఈ చక్కటి పుస్తకం రూపు దిద్దుకున్నది. దీనికి మూలగ్రంథం స్వర్ణీయ పోఠాంగి శ్రీరామ అప్పారావుగారి నాట్యశాస్త్రానువాదం (1959) అని అన్ని సందర్భాలలోనూ రచయిత పేర్కొనటం - ఈ కాలపు ధోరణులకు భిన్నంగా ఉండి సంతోషం కలిగిస్తున్నది.

నాటక శాస్త్రానికి సంబంధించిన ఎన్నో అంశాలను ఎంతో వివరంగా రచయిత ఇచ్చారు. ఎన్నో ఆశ్చర్యకరమైన “సత్యాలు” ఇందులో ఉన్నాయి. మన దేశంలో సంస్కృత నాటకాలు ఉచ్చ దశలో ఉన్న కాలంలో ప్రపంచంలో ఎక్కడా నాటక కళ అంత అభివృద్ధి చెందలేదు. రంగస్థలం కట్టుకోవటం మొట్టమొదట మన దేశంలోనే జరిగింది, స్త్రీ పురుషులకు వేర్వేరు గ్రీన్ రూంలను ఆనాడే కట్టారు, ‘లోకధర్మ’, ‘నాట్యదర్శి’ గురించి భరతముని ముందుగా ప్రస్తావించారు. ఈనాటి నాటక పరిషత్తులలాగే ఆనాడు - ఉంటే 2600 సంవత్సరాల క్రితం నాటక పోటీలు జరిగాయి.

వివిధ భాషల్లో అనువాదాల వివరాలూ, చర్చిస్తున్న అంశాలను వివరించే చిత్రాలనూ ఎంతో చక్కగా తీసుకురావటం చాలా గొప్ప విషయం. చిత్రాలలో ఆంధ్ర దేశానికి సంబంధించిన ప్రాచీన శిల్పాలను ఎంచుకోవటం

కూడా సంతోషించదగ్గ విషయం. ఇది ఒక విధంగా ఒకే విజ్ఞాన సర్వస్వంలాగా రూపొందినటువంటిది. భాష, సంస్కృతి పట్ల అభిమానం వున్న వాళ్ళూ, మంచి పుస్తకాలను సేకరించాలనుకున్న వాళ్ళూ తప్పకుండా సేకరించాల్సిన గ్రంథం ఇదీ అని చెప్పడానికి సాహసిస్తున్నాను.

విషయ సూచికలో పేజీల సంఖ్యలు ఈయటం రచయిత మరిచాడు. సహృదయులైన పాఠకులు ఆ అంకెలు వేసుకుంటే ఎంతో ఉపయోగకరంగా ఉంటుంది. ఎప్పటి కప్పుడు ఆ అధ్యాయంలోని ముఖ్యాంశాలను చెప్పటం ఎంతో సదుపాయంగా ఉంది.

ఆచార్య గంగప్పగారు అన్నట్లు “ఈ గ్రంథాన్ని అద్భుతమైన ప్రామాణిక గ్రంథంగా ఒక సిద్ధాంత గ్రంథంగా సిద్ధం చేశారు కామేశ్వరరావుగారు. “ప్రతి ఒక్కరూ తప్పకుండా చదవవలసిన గ్రంథం అని అనడంలో అతిశయోక్తి లేదు.

(గ్రంథం : నాట్యశాస్త్రము - ఆధునిక నాటక శాస్త్రము, రచన : ఎన్.ఎస్. కామేశ్వరరావు, ప్రతులకు : విశాలాంధ్ర, నవోదయ, ప్రజాశక్తి బుక్ హౌస్, పేజీలు 164, వెల : రూ. 100)

THE LARGEST CIRCULATED TELUGU EDUCATIONAL MONTHLY

ఐక్య ఉపాధ్యాయ

ఆంధ్రప్రదేశ్ ఐక్య ఉపాధ్యాయ ఫెడరేషన్ అధికార పత్రిక

కథల పోటీ

- ✉ సామాజిక ప్రయోజనం కలిగిన ఏ అంశానైనా కథా వస్తువుగా ఎంచుకోవచ్చు.
- ✉ కథ ఐక్య ఉపాధ్యాయ లో ప్రింటింగ్ లో 2 పేజీలకు (సుమారు 1200 పదాలు) మించకూడదు.
- ✉ అనుకరణ, అనువాదం కాకూడదు. ఆ మేరకు ధృవీకరించాలి.
- ✉ ఒకే రచయిత ఎన్ని కథలైనా పంపవచ్చు. అయితే ఫలితాలు ప్రకటించే వరకు వాటిని ఏ ఇతర పత్రికలకు పంపకూడదు.
- ✉ మొదటి మూడు ఉత్తమ కథలకు నగదు బహుమతులు ఇవ్వబడతాయి. ఎంపిక చేయబడిన ఉత్తమ కథలు అన్నీ సమయానుకూలంగా ఐక్య ఉపాధ్యాయలో ప్రచురించ బడతాయి. వాటికి తగిన పారితోషికం అందజేయ బడుతుంది.
- ✉ రచనతోపాటు రచయిత చిరునామా, ఫోన్ నంబరు, ఫోటో పంపించాలి.

కథలు, ఐక్య ఉపాధ్యాయకు చేరవలసిన చివరి తేదీ 2008 జులై 30

పంపవలసిన చిరునామా!

బహుమతులు

ప్రథమ : రు. 3000/-

ద్వితీయ : రు. 2500/-

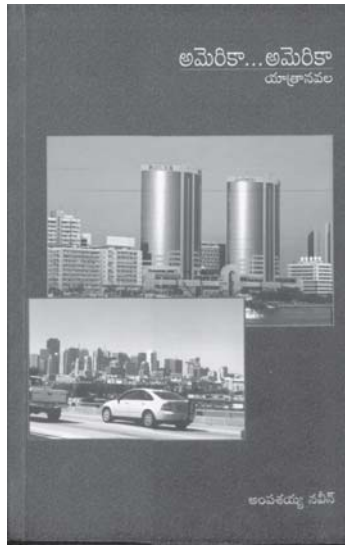
తృతీయ : రు. 2000/-

“కథల పోటీకి” ఐక్య ఉపాధ్యాయ

1-2-288/8, చెన్నుపాటిభవన్, గగన్ మహల్ రోడ్ నం. 7, దోమలగూడ, హైదరాబాద్-29. ఫోన్. 040-27636840

అంపశయ్య నవీన్ అమెరికా... అమెరికా

రామా చంద్రమౌళి

పాఠకుడు ఒక రచనను చదవడం ప్రారంభించగానే అతణ్ణి తన వెంటబెట్టుకుని ఒక తాదాత్మ్యతతో తన వశం చేసుకుని వెంట నడిపించుకోవడం ఒక మంచి రచన యొక్క ప్రాథమిక లక్షణం. పఠనం ఎప్పుడూ ఒడిదుడుకులు లేని చదును రోడ్డుపై ప్రయాణంలా సాగినప్పుడు పాఠకుడు ఒక రకమైన అధ్యయనానందాన్ని అనుభవిస్తాడు. గులకరాళ్ళ బాటపై నడక అనహనంగా ఉంటుంది. నవీన్ ది ఒక సహజ సౌందర్యమైన వచనశైలి. పాఠకుణ్ణి పుటలవెంట పరుగులు తీయిస్తుంది. చెప్పే విషయాణ్ణి డొంకతిరుగుడు లేకుండా, సందర్భాలను చర్చలుగా పేజీలకు పేజీలు సాగదీయకుండా సూటిగా, క్లుప్తంగా, అర్థవంతంగా చెప్పడం ఈయన ప్రత్యేకత. 'అంపశయ్య' నుండి మొదలకుని నవీన్ రచనల్నింటా స్పృటంగా కొట్టొచ్చినట్టు కనిపించే ఈ విశిష్టశైలి అతనికి ప్రపంచ వ్యాప్తంగా ఎందరో అభిమానులను సమకూర్చి పెట్టింది. చెప్పేదాన్ని ఏదో ఒక విలక్షణమైన పద్ధతిలో చెప్పాలన్న ఆయన ప్రత్యేక ప్రయత్నం 'అంపశయ్య' నుండి మొదలై... యిప్పుడు ఈ వినూత్న ప్రయోగం 'అమెరికా.. అమెరికా' యింతవరకు వివిధ సందర్భాలలో అనేకమంది రచయితలు తాము సందర్శించిన దేశాల విశేషాలను, ప్రాంతాల ప్రత్యేకతలను యాత్రా రచన (ట్రావెలర్) గా వెలువరిస్తూ పాఠకులకు అందజేయడం ఒక అనవాయితీగా వస్తోంది. కాని రచయిత యొక్క

యాత్రానుభవానికి, అక్కడి భౌగోళిక విశేషాలను జోడించి వాటికి కొంత కాలానిక పరిమళాన్ని అద్ది తగువిధమైన కొన్ని పాత్రలను సృష్టించి జవజీవాలను కూర్చి ఒక నవలగా రూపొందించి దాన్ని 'యాత్రా నవల' గా వెలువరించడం తెలుగులో మొట్టమొదటి మంచి ప్రయత్నం. ఈ ఆలోచన కొత్తది. వైవిధ్యభరితమైంది. అభినందనీయమైంది జూలై 2006వ సంవత్సరంలో లాస్ ఏంజెల్స్ లో జరిగిన 'ఆటా' సభలకు ఆహ్వానితుడుగా వెళ్ళవలసిన నవీన్ ఎంత గొప్పగా అతిథి మర్యాదలను పొందారో ఈ రకమైన సభల నిర్వహణలో అంతర్గతంగా విస్తరించి ఉన్న డొలతనం ఎలా ఉంటుందో, మేడిపండు లక్షణాలతో కార్పొరేట్ వ్యక్తులు ఎలా ఎండమావుల్లా ప్రవరిస్తారో ఈ నవల మొదట్లోనే ఒక ఆశ్చర్యోద్విగ్న సన్నివేశంగా ప్రత్యక్షమౌతుంది. మొట్టమొదటిసారిగా ఒక అంతర్జాతీయ విమానంలో ప్రయాణించబోతూ రచయిత తన కొంగ్రొత్త అనుభవాన్ని సవివరంగా చెబుతూ పాఠకులకు కూడా సాంకేతిక వివరాలతో సహా అందజేస్తూనే ఒక యాత్రా స్థలంలో 'గైడ్' వలె మనసు తన వెంట నడిపించుకుపోయిన తీరు ఎంతో బాగుంది. ఈ లక్షణాలు సాంకేతికతకు సంబంధించినంత వరకు ఆంగ్ల నవలా సాహిత్యంలో ఆర్థర్ హీలీ రచించిన 'ది హోటల్స్', 'ది వీల్స్', "ది ఎయిర్పోర్ట్" నవలల్లో కనిపిస్తుంది.

నవల ఆరంభంలో 'ఆటా' సభలకు వస్తున్న సినీ కళాకారుల బృందంలో తన సహ ప్రయాణికుడైన 'మల్లిక్' పాత్ర ద్వారా భారత అమెరికన్ వివాహ వ్యవస్థల మంచి చెడులను సహేతుకంగా, సంక్షిప్తంగా చర్చించి ఎక్కడైనా 'ప్రేమ' అనే మూలభావన, బంధం లేని స్త్రీ పురుష సాంగత్యం విచ్చిన్నం కాక తప్పదని చెప్పిన తీరు బాగుంది. అవధులను మీరిన వృత్తిధ్యాసకు ప్రతినిధియైన సురేందర్, భర్తతో కనీస సుఖాలనైనా పొందాలని కాంక్షించే యువతి సంయుక్త పాత్రలతో వివిధ దశల్లో దాంపత్య జీవిత భీన్న కోణాలను విశ్లేషించి వ్యక్తి ఏ సందర్భంలోనైనా తన విజ్ఞతకూ, విచక్షణకూ తగిన స్థాయిలో ఒక కీలక నిర్ణయం తీసుకుంటున్నప్పుడు మున్ముందు తాను ఆ నిర్ణయం తీసుకున్నందుకు పశ్చాత్తాప పడవలసిన స్థితి రాకుండా జాగ్రత్త పడమని రెండు మూడు సార్లు హెచ్చరిస్తూ ఉటంకించడం రచయిత యొక్క పరిపక్వతకు అద్దం పడ్డంది. అనేక సందర్భాలలో అమెరికాలో ఇప్పుడిప్పుడే స్థిరపడ్తున్న నియో - యువ భారతీయుల ధనకాంక్ష, డాలర్ పిచ్చి, పరుగు... అతి ప్రవర్తన యివన్నీ వివిధ పాత్రల ద్వారా అవగతమౌతూ వాస్తవం యిలా ఉండా ఆనిపిస్తుంది. భారతీయ సంస్కృతీ సాంప్రదాయ పరిరక్షణ పేరుతో ప్రపంచ సభలను లక్షల డాలర్ల ఖర్చుతో నిర్వహిస్తున్న కొన్ని సంస్థలు నిజానికి ఎలా సినిమాజనం, రాజకీయ జనం, మతాచార్యుల వెంట పరుగులు తీస్తున్నాయో, ఎలా సాహిత్యకారులు కలం యోధులూ, యితర కళాకారులు విస్మరించబడుతున్నారో 'ఆటా' సభల్లో నవీన్ గారి అనుభవాలను చదువుతున్నప్పుడు అవగతమౌతుంది మనకు. 'సాన్ హూజే' అనే చోట 'ఆ వోల్ట్ లేడీ' అనే తొంభై సంవత్సరాలు గలిగి వీల్ చైర్లో తన వసులను తాను నిర్వహించుకుంటూ స్వతంత్రంగా జీవిస్తున్న ఒక అమెరికన్ మహిళతో సంభాషించిన అనుభవాన్ని రాశారు. నిజంగా అది ఎంతో ఉద్విగ్నమైంది. మనిషికి ఆత్మాభిమానం. ఆత్మగౌరవం ఎలా ప్రాణ ప్రదమైనవో ఆవోల్ట్ లేడీ చెబుతుంది. అమెరికా అంటే విచ్చలవిడి శృంగార కార్యకలాపాలకు నిలయమనీ, నగ్న శరీర సౌందర్య ప్రదర్శన అతి సామాన్యమనీ, అక్రమ సంబంధాలు హద్దులు మీరి విరాజిల్లు తున్నాయనే అపోహలు భారతదేశంలో

బలంగా ఉన్నాయి. కాని... అమెరికాలో దంపతులెవరైనా అధికారికంగా విడాకులు పొందండి వేరొకరితో ఎటువంటి శృంగారం నెరవరనీ, అది అక్కడి న్యాయసూత్రాల ప్రకారం ఎంతో పెద్ద నేరమనీ, లేదీ హిల్లరీ క్లింటన్ తన నుండి ప్రెసిడెంట్ క్లింటన్ ఎటువంటి విడాకులు పొందకుండానే మోనికా లెవిస్కోతో శృంగార కార్యకలాపాలు నెరిపినట్లు రుజువైనప్పుడు అభ్యంతరం చెప్పనందుకే యిప్పుడు ఎన్నికల్లో ప్రజల ఈసడింపును ఎదుర్కొంటున్న సత్యాన్ని... నవలలో ఒక సమాచారంగా తెలుసుకుంటున్నప్పుడు సగటు పాఠకుడు ఆశ్చర్య పడ్డాడు.

అట్లాంటాలో వేలేరు వెంకటేశ్వరరావు దంపతులు ఎంతో ఆత్మీయంగా ఏర్పాటు చేసిన గేట్ టు గెడర్ లో ప్రవేశపెట్టబడ్డ భాస్కర్ అనే హైలీ ఎడ్యుకేటెడ్ పర్సనల్ డెవలప్ మెంట్ ఇంటిలిజెంట్ రెండు మూడు పేజీల పర్యంతరం వెలిబుచ్చిన తన జీవితానుభవాల ప్రస్తావన ఎంతో విలువైంది. ఆసక్తికరమైంది.

అదే విధంగా కరీంనగర్ కు చెందిన ధనాపేక్షాపరుడైన పురుషోత్తం యిక్కడ కోటి రూపాయలకు పైగా అప్పులు చేసి అమెరికాకు పారిపోయి మళ్ళీ ఎలా పునర్జీవితాన్ని ఆరంభించి విజయం సాధించిందీ, ఒక సత్యనారాయణరెడ్డీ, ఒక హోటల్ వర్నర్ రమేశ్ కథా యివన్నీ దూరపు కొండల్లాంటి అమెరికాలో జీవనపోరాటం సాగిస్తున్న వ్యక్తుల వెతలు. జయదేవ్ ది మరో రకమైన సాహసోపేత విషాద జీవిత సందర్భం.

రూపాయి బిళ్ళకు రెండవ పార్శం వలెనే.. స్వర్ణతుల్యమైన అమెరికాలో భారతదేశ దరిద్ర మహానగరాలైన ముంబయ్, కోల్ కత్తా వంటి న్యూయార్క్, చికాగో నగరాల నిజస్థితి, ప్రస్తావన కూడా ఈ నవలలో ముఖ్యమైంది. యిరుకైన నగర రోడ్లు, అపరి శుభ్రమైన అండర్ గ్రౌండ్ రైల్వే స్టేషన్లు, మనుషులు నడిపే రిక్షాలు, వెంటపడే బిచ్చగాళ్ళు, అత్యధిక స్థాయిలో నేరాలు, పుట్ పాత్ వ్యాపారాల మోసాలు... యివన్నీ ఈ నగరాల్లో కోకొల్లలు. ఎక్కడైనా మనుషులు రెండే రకాలు... దోపిడీ చేయబడేవాళ్ళు - దోపిడీ చేసేవాళ్ళు. బీదవాడు - ధనవంతుడు, దుఃఖాలు, కన్నీళ్ళు, ఆకలి... యివే.

ప్రతి అభివృద్ధి చెందిన నగరానికి ప్రకృతే ఆ ప్రాంత మూలవాసులైన బ్లాక్ అమెరికన్స్ నివసించే 'డాన్ టౌన్' లను సందర్శించేందుకు ఏ భారతీయుడైనా విముఖతను ప్రదర్శిస్తాడు. ఎందుకంటే అక్కడ భద్రత ఉండదు. విచ్చలవిడితనం, దౌర్జన్యం ఉంటుంది. భారతీయుల పట్ల, ఇతర దేశీయులపట్ల ఆక్రోశం ఉంటుంది. 'వాల - మార్ట్' లాంటి మహామార్కెటు సందర్శించి నవుడు సేల్స్ పర్సన్ గా, మెయింటెనెన్స్ స్టాఫ్ గా చిన్న ఉద్యోగాల్లో సర్దుకుపోయి పనిచేస్తున్న లోకల్ అమెరికన్స్ ఉన్నతవర్గంగా ముద్రపడ్డ భారతీయుల పట్ల మర్యాదగానే ప్రవర్తించినా బయటి దేశాల నుండి వచ్చి తమ దేశ వనరులను దోచుకుంటున్న వ్యక్తులుగా భారతీయులపట్ల ఆగ్రహపూరిత స్పందనను తెలియజేస్తారు. ఎక్కువ వ్యవస్థల్లో కిందిస్థాయి ఉద్యోగులుగా స్థానిక అమెరికన్లు, ఉన్నత స్థానాల్లో భారతీయులు, ఇతర వలస జనం స్థిరపడ్డాండటం ఈ అస్తిత్వ క్షోభకు మూలకారణం. నవీన్ ఈ సున్నిత విషయాన్ని కూడా ఒకటి రెండు చోట్ల ఒక ప్రధాన అంశంగా ప్రస్తావించారు. ఏది ఏమైనా అమెరికన్స్ సంస్కారవంతమైన సామాజిక సంస్కృతికి, మర్యాదకు, క్రమశిక్షణకు ప్రతీకలు.. వ్యక్తిగత ఆపేక్షలు, అపరిమిత కాంక్షలు ఏవీ లేకుండా కేవలం వ్యక్తి స్వేచ్ఛే మనిషికి ప్రధానమనే మూలసిద్ధాంతంపై ఆధారపడే అమెరికన్

పౌరసమాజం నడుస్తున్నట్లుగా ఈ నవలలోని అనేక సంఘటనల ద్వారా రచయిత అభిప్రాయం వెలిబుచ్చుతారు.

అమెరికాలో నివసిస్తున్న భారత సంతతి వ్యక్తులకు 'డాలర్ స్పృహ' ఎక్కువ. తమ స్వంత కుటుంబీకులు అతిథులుగా వచ్చినప్పుడు కూడా డాలర్లను ఆచితూచి ఖర్చు పెట్టాండటం ఎంతో సాధారణమైన విషయం. అనేక కుటుంబాలలో తల్లిదండ్రులు అమెరికా సందర్శనకు వచ్చినా వాళ్ళను ఖాళీ దొరకని ఉద్యోగ విధుల నెపం మీద ఇంటికే పరిమితం చేసి కేవలం మాల్స్, పార్క్స్, లైబ్రరీలు, దగ్గర్లోని దేవాలయాలు వంటి వాటిని చూపించి తిరిగి ఇండియాకు పంపించిన ఉదంతాలు కోకొల్లలు.

ప్రధానంగా ఒక చారిత్రక ప్రాంతాన్ని సందర్శించి నప్పుడు.. ఉదాహరణకు లాస్ ఏంజెల్స్ వెళ్ళినప్పుడు అక్కడి ప్రాంతీయ విశేషాలైన హాలీవుడ్, లాంగ్ బీచ్, యూనివర్సిటీ స్టూడియోస్, డిస్నీల్యాండ్, ఆ ప్రాంత ప్రముఖ రచయితల ప్రస్తావన - అలాగే సాన్ ఫ్రాన్సిస్కోలో గోల్డెన్ గేట్ బ్రిడ్జ్, సాన్ మోంటీటా బ్రిడ్జ్ వాటి పునర్నిర్మాణ నేపథ్యం... ఇలా ఆయా విశేషాల విశ్లేషణ, వివరణ... యివన్నీ పాఠకునికి యాత్రకు సంబంధించిన విలువైన సమాచారాన్ని అందిస్తాయి. యివి ఒక అతర్వాహినిగా నవలంతా విస్తరించి సాగి సాగి పాఠకుడికి నవలను చదువుతున్నంత సేపు ఒక వీడియో చిత్రాన్ని మమేకమై చూస్తూపోతున్న మహాదాసుభూతిని మిగులుస్తాయి.

యాత్రా నవలను సృష్టిస్తున్నప్పుడు రచయిత సందర్శించిన ప్రాంతాల సమాచారం, తారసపడ్డ వ్యక్తుల విశ్లేషణ, వాటి ద్వారా జ్ఞానసంబంధమైన కొంగ్రాత్త విషయాలను అందించే సృజనాత్మక ప్రయత్నం, నడుమ నడుమ ఆసక్తికరమైన ప్రాంతీయ సంస్కృతికి సంబంధించిన అంశాల విస్తరణ... యివన్నీ హద్దులు మీరని పద్ధతిలో కొనసాగవలసిన అవసరం ఎంతో ఉంటుంది. అప్పుడే పాఠకుడు ఎక్కడా విసుక్కోకుండా నవలను అసాంతం అసక్తిగా చదువగలుగుతాడు. నవీన్ ఒక వరిష్ట నవలాకారుడు కావడం వల్ల ఎంతో సంయమనంతో, సమతుల్యతతో పైన చెప్పిన అన్ని విషయాలనూ సమపాళ్ళలో కూర్చి ఒక మంచి 'యాత్రా నవల' ప్రయోగాన్ని విజయ వంతంగా నిర్వహించారు. యిది మున్నుండు ఇతర రచయితలు కూడా 'యాత్రా నవల'లను వెలువరించడానికి మార్గదర్శకంగా, స్ఫూర్తిదాయకంగా మిగిలిపోతుంది. ఒక నూతన ప్రక్రియకు రూపకల్పన చేసి తెలుగు పాఠకులకు ఒక కాసుకగా అందించిన నవీన్ అభినందనీయుడు.

జంపాల చౌదరి వంటి పలు దశాబ్దాలుగా అమెరికాలో స్థిరపడ్డ చాలామంది భారతీయులు ఎప్పటికైనా తమ మాతృభూమికి తిరిగొచ్చి యిక్కడే తుదిశ్వాస విడవాలని ఆకాంక్షిస్తూండగా... యిప్పుడిప్పుడే అమెరికాకు వలస వెళ్తున్న యువ సాఫ్ట్ వేర్ తరం మాత్రం "డర్టీ ఇండియా... ఏముందక్కడ... దరిద్రం, అవినీతి, నైతిక విలువలు లేని రాజకీయాలు, దౌర్జన్యం, దోపిడి, గుండాంబుజం.. వుయ్ హేట్ రెచ్చడే ఇండియా... యిక మేమిక్కడే స్థిరపడి పోతాం... మాకాదేశంతో ఏంపనిలేదు" అని ఈసడిస్తూండడం.. ఈ రెండూ పరిగణనలోకి తీసుకోవాల్సిన అత్యంత ప్రధానమైన కీలక భావనలు. ఇది 'డర్టీ ఇండియానా?... పవిత్ర భారతదేశమా?' అని చదివిన ప్రతివానికీ ఆత్మ వివేచన చేసుకునే ఉద్విగ్నస్థితికి కలిగిస్తుంది నవల. ఏ రచనకైనా యింతకంటే సార్థకత ఏముంటుంది.

S

సర్కస్ మళ్ళీ మొదలైంది

జ్వలిత

ఆకు రాల్చడం తప్పనిసరి ప్రక్రియ
ఒక ఆకు రాల్చడమంటే

మరో కొత్త చిగురుకు ఆహ్వానం పలకడం కదా
జల్లులు కురిసి ఆకాశాన్ని ఖాళీ చేసి
ప్రకృతి మరో రుతువుకు సిద్ధపడ్డట్టు
రైతు పండిన పంటను ఇంటికి చేర్చి
దుక్కి దున్ని మరో సాగుకు సిద్ధం చేసినట్లు
ఒక పరీక్ష రాసి పై తరగతికి తయారవుతున్నట్టు
ఒక తరం విరమించుకొని కొత్త తరానికి ఆహ్వానం పలకడం
మన కిష్టం ఉన్నా లేకున్నా పుట్టిన ప్రతిసారి గిట్టినట్టే
నిష్ఠామణి అనివార్యంగా జరగవలసినదే
అది వృత్తయినా - జీవితమైనా
పండి రాలాల్సిన ఫలాలను పక్కానికి రాకముందే
రాళ్ళతో కొట్టి రాలగొడ్డా
బలవంతంగా పసిమొగ్గలను వికసినపచేయడం
పక్కాడగొట్టి పనులు నేర్పడం వంటిదే కదా
అవకాశం ఉన్నప్పుడే నాలుగు రాళ్ళు పండించుకొనే క్రమంలో
ఎప్పుడైనా సందర్భ సుద్దిలేని మాటలు
మందు లేని రోగాల వంటివే
కాకిలా, కసాయిలా ఎన్నాళ్ళు బతికాం?
ఎన్ని ఉసురులు తీసామన్నది? కాదు
నిశిరాతిరి కీచురాళ్ళ రొదలా ఎన్ని మాటలు మాట్లాడామన్నది కాదు
ఏ మాట ఊరటనిచ్చింది - ఏ మాట బతుకు బాటను చూపింది
ఏ మాట వెన్ను తట్టి నిటారుగా నిలబెట్టింది
- ఏ మాట మానవత్వపు చేయినందించింది

ఏ మాట ఆయుధాలందించి ఉద్యమాలకు ఉసికొల్పింది
ఏ మాట తూటాలా అవినీతి గుండెలను

తూట్లు పొడిచింది అన్నది ముఖ్యం

కచ్చికాయలకు పండు వన్నెలు తెప్పించే ప్రయత్నం
అరచేతిలో వైకుంఠాలు చూపే ప్రయత్నం
అవివేకాన్ని 'వివేకానందుని'లా ప్రదర్శించే
అతి తెలివి మాటల గారడి
సర్కస్ మళ్ళీ మొదలయింది రోజుకు మూడు ప్రదర్శనలు

ప్రతి రోజు కొంచెం కొంచెం విషాన్ని తింటూ

రోగాలను కొద్ది కొద్దిగా పెంచుకుంటూ
వాపును బలుపని మురుసుకుంటూ
రక్తం అందని అంగపు చలన రాహిత్యానికి
“ఉత్తమ సహనశీలి” అవార్డులనందిస్తూ
హక్కులంటూ అడగటం అందరికీ రాదు
కొందరు అడగరు కూడా...

ఏదే దాని మొగుడొస్తే

మన మొగుళ్ళొస్తారని చూసేవాళ్ళు మరికొందరు
మరొకరి విధిని గురించి మాట్లాడుతున్నామంటే
పరోక్షంగా మన హక్కులే గదా ప్రశ్నించేది
పంచడానికి ఏమి మిగలనపుడు

- పెంచడానికి మాత్రమేముంటుంది

పాములాగా మన తోకను మనమే కొరుక్కుతింటూ
కరచాలనమని భ్రమిస్తూ సమైఖ్యత నటిస్తూ
బల్బిలా తెంపిన కొద్దీ పెంచుకుంటూ
ముళ్ళపందిలా అయినా మనని మనం
రక్షించుకోలేకపోతున్నామంటే
మరొకరి భక్షణకు బలి అయినట్టే కదా

భక్షణ కూడా ఒక కళే ఎవరైనా గుర్తించి
సన్మానమో... సత్కారమో చేయకూడదా...!

ఆకలితో పేగులు చుట్టుకుపోతుంటే
నీళ్ళతో కడుపు నింపుకోవడం తెలుసు
గుప్పెడు మెతుకుల కోసం
కన్న మట్టిని విడిచి
గూడు వదిలిన పక్షుల్లా
చెదిరిపోవటమూ తెలుసు
పుట్పాతల మీద నుంచీ తరిమేస్తే
బ్రతుకు రోడ్డుపాలు కావటమూ తెలుసు
రోజంతా పనిచేసినా
సగం కూలీ మాత్రమే ముట్టచెప్పే
దళారీల శ్రమ దోపిడీ తెలుసు
రెక్కలు ముక్కలు చేసుకోవటం తప్ప

అవాకులు

ఎన్. అరుణ

కల్లాకపటం తెలియని మా స్త్రీల
మాన ప్రాణాలను సలిపేసే
కీచక పాదాల కర్కశత్వమూ తెలుసు
అయ్యా! నాయనా!!
మాకు తెలియంది ఒక్కటే
ఇంతమంది నాయకులు
ఇన్నేళ్ళ నుంచీ
కేవలం మా కోసమే శ్రమిస్తున్నారు
అయినా మేం ఇలాగే వున్నామెందుకు?
ఎక్కడ వేసిన గొంగళి అక్కడే వుండెందుకు?

మా రాతలు మారాలంటే
ఏ రాజ్యంగంలోని

రాతలు మార్చాలో చెప్పండి

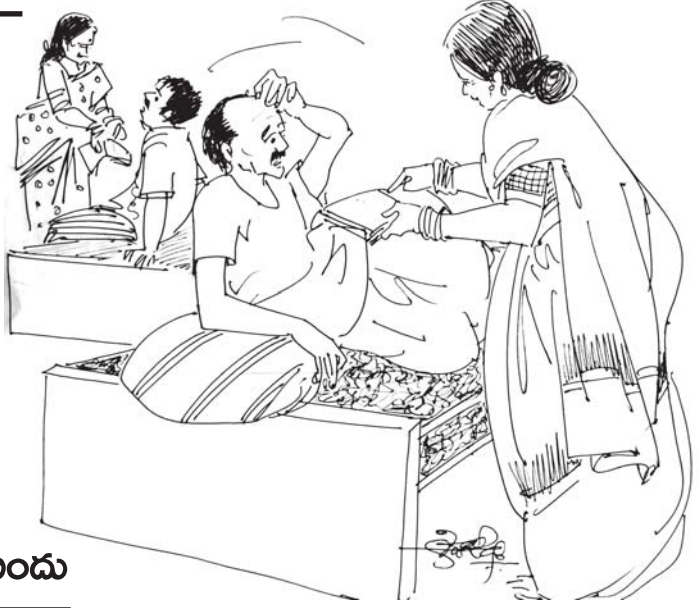
మా చరిత్ర గతిని మార్చే
ఏ ప్రవక్త రావాలో చెప్పండి
చెప్పండి! చెప్పండి!!
ఏం చేయాలో చెప్పండి
ఈ బతుకుల్ని మార్చే
మందేమిటో
మంత్రదండమేమిటో చెప్పండి

మీరు చెప్పరు

చెప్పటానికేముంది మీ దగ్గర?

ఆషాఢ వర నారాయణ వ్రతం

వరలక్ష్మి వ్రతం సందర్భంగా పిలిచిన పేరంటాళ్ళంతా వచ్చి వెళ్ళిపోయారు. ఆ రోజంతా పనులతో బిజీతో అలసి సొలసి సొక్కిపోయిన వరలక్ష్మి భాగ్యలక్ష్మి గోడకి చేరగిలబడిపోయారు. ఆ యిద్దర్ని ఆటపట్టించారు ఆనందరావు, మాధవ.

కోటమర్తి రాధా హిమబిందు

“మీకేం... ఏమాత్రం కష్టంలేని మీరు యిట్లాగే మాట్లాడతారు. సముద్రంలో మునిగిన వాళ్ళ బాధ ఒడ్డున కూర్చున్న వాళ్ళకేం తెలుస్తుంది. చేసిన పదార్థాలన్ని తిని బ్రేవ్మంటూ త్రేన్చి పేరంటాళ్ళ సమయాల్లో జల్నగా బజార్లు తిరిగి రావటం గాదు. అయినా ఏంటో... అన్ని పూజలు. వ్రతాలు మా ఆడవాళ్ళకే పెట్టారు” చిరాగ్గా అంది వరలక్ష్మి.

“మాకూ వున్నాయిగా సత్యనారాయణ స్వామి వ్రతం యింకా.”

“ఏకాదశి... శివరాత్రి అని మీరు ఉపవాసాలు వుంటున్నారా...” “టాపిక్స్ని డైవర్ట్ చేయకు... వరం. యిద్దరు లక్ష్మలు యింట్లోనే వున్నారాయె. ఇంకో లక్ష్మికి పూజ చేయడం అంత అవసరమా?” నవ్వు ఆపుకుంటూ అడిగాడు ఆనందరావు.

“ఆవిడ దేవత.. మేం మనుషులం. పేర్లు పెట్టుకున్నంత మాత్రాన మేం దేవతలం అయిపోముగా.”

“మీరు మాకు దేవతలే గదమ్మా!”

“దేవతలమా? అయ్యో... యిదేంటి కొత్త మాట... అదీ ఈ రోజు...” కొడుకుని కిసుకుగా చూస్తూ ఈసడింపుగా అంది వరలక్ష్మి...

“మాటలకేముందిలెండి... ఎన్ని మాటలైనా అనొచ్చు...” మూతి మూడు వంకర్లు తిప్పింది భాగ్యలక్ష్మి...

“ఎందుకంత ఈసడింపు... పొద్దుటి నుండి అంతగా కష్టపడి భక్తిభావంతో దేవతను కొలిచి మా పాదాలకు నమస్కరించి మా ఆశీస్సులు పొందిన మీరు చివరి నిమిషంలో యిలా ఆర్యులు చేస్తే మీరు చేసిన పూజకు కోరుకున్న కోరికలకు ఫలితం వుండదు” కవ్విస్తూ అన్నాడు మాధవ...

“ఘే... ఎందుకో యింత చిన్నచూపు... అయినా ఎప్పుడూ యిలా భర్తల క్షేమం కోసం... భర్తల సుఖం కోసం భార్యలు పూజలు చేయటమేనా? ఎన్నెన్ని పూజలు... ఎన్నెన్ని నోములు... ఎన్నెన్ని వ్రతాలు... మాకోసం మీరు చేసే పూజగాని... నోముగాని... వ్రతంగాని ఒక్కటంటే ఒక్కటన్నా వుందా?”

“భర్త సగం... భార్య సగం అంటారు... సంసారమనే బండికి భార్య భర్త రెండు చక్రాలు అంటారు. యివన్నీ మాటలు వరకేనా? చేతల్లో ఒక్కటన్నా ఎందుకు లేదు?” ఆవేదనను మిళితం చేస్తూ ఆవేశంగా అంది వరలక్ష్మి.

“ఏం వుందాలి” అడిగాడు ఆనందరావు.

“మా సుఖం కోసం... నిండు నూరేళ్ళు క్షేమంగా వుండాలి అని మీరూ ప్రతం చేయొచ్చుగా... ఇంతటి అన్యాయాన్ని ఎదుర్కోవచ్చుగా.”

“ఓ... ఇదో లెక్కా... తప్పక చేస్తాం. కానీ మాకే ప్రతం లేదే.”

“వుందిరా... మీరు యిష్టపడదని, పైగా మిమ్ముల్ని కష్టపెట్టడం ఎందుకని మీతో చెప్పడం లేదు గానీ.. మా వదిన వాళ్ళ వదిన ఓ ప్రతం గురించి చెప్పింది... వాళ్ళ యింట్లో చేస్తారని కూడా...” అంది వరలక్ష్మి.

“అవునా... ఓ ప్రతం వుందా... మరి యింతకాలం ఎందుకు చెప్పలేదు... యిప్పుడు చెప్పు. తప్పక చేస్తాం... ఏం మాధవా...”

“ఓ... ఘోర్ నాన్నగారూ... చెప్పమ్మా...”

“యిది ఆషాఢమాసలో చేసుకునే ప్రతం... ఆషాఢ వర నారాయణ ప్రతం.”

“ఆషాఢ వర నారాయణ ప్రతమా? ఎప్పుడూ ఈ పేరు వినలేదే.”

“మాధవా... ఈ ప్రతం ఏదో వీళ్ళే సృష్టించారంటావా?” గొణిగాడు ఆనందరావు.

“నాకైతే అలాగే అన్నిస్తుంది.” ఇంకా చిన్నగా గొణిగాడు మాధవ.

“అది చాలా కష్టమైన ప్రతం... వనులు అంతగా అలవాటు లేని మీకు యిబ్బందిగానే వుంటుంది. మీకే గాదు చాలామంది మగాళ్ళకి. అందుకే అంత పాపలర్ కాలేదు. అయినా మీరు చేయలేరు లెండి... వై...”

“యిదిగో వరం... మమ్ముల్ని యిలా రెచ్చగొట్టకు... మాదసలే మాట తప్పని వంశం... మీతో యిదే ఛాలెంజ్ చేస్తున్నాను... నాతో పాటు వీడు కూడా... మేం ఇద్దరం మీ సౌఖ్యం కోసం ఆ ప్రతం తప్పక చేస్తాం” అంటూ ధీమాగా తను ప్రతిజ్ఞ చేసి మాధవతో కూడా ప్రతిజ్ఞ చేయించాడు ఆనందరావు. అత్తా కోడళ్ళు యిద్దరూ ఓరగా చూసుకుని మళ్ళీ ఎలర్ట్యారు... ఆ తర్వాత ప్రత విధానం గురించి అడిగి తెలుసుకున్నారు ఆ తండ్రి కొడుకులు...”

...

కాలచక్రం గిరున తిరిగింది. ఆషాఢం రానే వచ్చింది. ఆ ప్రతం ఆషాఢమాసంలో రెండో ఆదివారమన్నా నాలుగో ఆదివారమన్నా చేసుకోవచ్చు. మరీ వీలుగాని పక్షంలో ఓ ‘రెమిడీ’ వుంది. ఆషాఢమాసం చిట్టచివరి రోజు చేసుకోవచ్చు.

ఆనందరావుకు మాధవ నాలుగో శనివారం సాయంత్రం బజారుకు వెళ్ళి ‘చిచిత్ర ప్రత కల్పములు’ పుస్తకం కొనుక్కున్నారు. అందులో ‘ఆషాఢ వర నారాయణ ప్రతం’ చూసుకుని పేజీ పైన గుర్తుగా కొద్దిగా మడిచారు. పూజా విధానానికి సంబంధించిన పూజా ద్రవ్యాలు... ప్రతానికి సంబంధించిన వస్తువులు వగైరాలు కొంటుంటే షాపువాడు ముసిముసి నవ్వులు నవ్వుకుంటూ ముఖం చాటుచేసుకున్నాడు. షావతన్ని నిర్లక్ష్యంగా చూసి వంటకు సంబంధించిన సామాగ్రి

కొన్నారు... యింటికి వచ్చి దర్పంగా ఫీలయ్యారు... రేపు ప్రతం అనగా ఈరోజు రాత్రి ఉపవాసం వుండాలి కాబట్టి అలాగే వున్నారు.

...

అలారం గణ గణ మ్రోగింది. ‘అబ్బా’ విసుగ్గా ఫీలయ్యాడు ఆనందరావు. అలా మ్రోగుతూనే వుంది అలారం...

“వరం ఆ అలారం నెత్తిన ఒక దెబ్బవెయ్యే... అలారం పెట్టావెందుకు?” కళ్ళు తెరిచి మత్తుగా అన్నాడు.

అలారం మీ వైపే వుంది. రాత్రి అలారం పెట్టుకున్నారుగా... సమయం నాలుగున్నర అయింది. లేవండి... లేవండి... తండ్రి కొడుకు ప్రతం చేస్తామన్నారుగా” దీర్ఘ తీస్తూ అంది వరలక్ష్మి.

ఆనందరావుకు మత్తు దిగిపోయింది. అలారం నెత్తిన ఓ దెబ్బ వేసి దాని నోరు మూయించి కొడుకు గది దగ్గరికి వచ్చి తలుపు తట్టాడు. తలుపులు తీశాడు మాధవ.

“ఏంటి నాన్నగారూ... యింత పొద్దున్నే... గుడ్ మార్నింగ్”.

“విష్ యూ హాపీ ఆషాఢ వర నారాయణ ప్రతం” చేయి చాస్తూ అన్నాడు. మాధవ మత్తు దిగిపోయింది.

“ఓ... నాన్నగారూ... థాంక్యూ...”

విష్ యు ది సేమ్”

“రెడీ అవుదామా?”

“తప్పదా”

“అలా అనుకునే రెండో ఆదివారాన్ని వదిలేసి నాలుగో ఆదివారానికి వచ్చాం.”

“చిట్ట చివరి రోజు...”

“వద్దరా అప్పుడు ఏం అడ్డం పడుతుందో... ఛాలెంజ్ చేసి చచ్చామాయే... ఏదో వంకతో ప్రతం మానేస్తే మనం బ్రతికినంత కాలం వాళ్ళకు బందీలుగా మారాల్సి వస్తుంది. అదో ‘పథ’ మనకు... పద.. పద.. బ్రష్ చేసుకుందాం.”

ఇద్దరూ బ్రష్ చేసుకుని నూతిలో నీళ్ళను బకెట్లకు బకెట్లు తోడుకుంటూ ఎంజాయ్ చేస్తూ తలన్నానాలు ముగించారు.

“మాధవా... ఆటపాటలతో ప్రతం ముగిద్దాం... వాళ్ళలా డీలా పడవద్దు... ప్రతాన్ని మనవాళ్ళే సృష్టించారని అనుకున్నాం గాని ప్రింటెడ్ బుక్నే వుందిరా...”

“వాళ్ళని యింకేం అనుకోవద్దు నాన్నగారూ... నాకో చిన్న డౌటు... అమ్మ వాళ్ళ వదిన వాళ్ళ వదినే ఈ బుక్ రాసి జనాల మీదికి వదిలిందేమో?”

“ఎవరు రాస్తే మనకెందుకు... ఉపాయంగా ఉపవాసం అనే వుంది. జాగరణ లేదు. అసలే మనం నిద్రకు ఆగలేం.. పద... పద... ముందు జనరల్ పూజ ముగించుకుందాం?”

“అబ్బా... నాలుక పీకుతోంది కమ్మటి కాఫీ కోసం.”

“అలాంటి ధ్యాసే పెట్టుకోకు మాధవా... వంటి మీద బట్ట తడి ఆరకూడదు.. ఆ విషయం బాగా జ్ఞాపకం వుంచుకో.”

తడి బట్టతో పూజా మందిరం దగ్గరికి వచ్చి విస్తుపోయారు.

“నాన్నగారూ పూజా మందిరంలో వున్న దేవుళ్ళకి, దేవతలకి అష్టోత్తర శత నామావళి చేయాలని బుక్ లో వుంది గదా. ఇంతమందికి చేయాలా?” భయంగా అడిగాడు మాధవ.

“అ... చేయాలి గదా... ష్... ముందు జాగ్రత్తగా రాత్రే కొన్ని పటాలు తీసి ప్రక్కన పెడితే బాగుండేది. ష్... ఐడియా రాలేదు.” ఏమో అలా చేస్తే ఏం తప్పో... అయినా ఫర్వాలేదులే... ఎప్పుడూ చేయటం లేదు గదా... చేద్దాం...” మనకూ మంచిదే...”

“చేయొచ్చేమో గాని మరీ పరగడుపున యింతటి ప్రతాపం అంటే కష్టమేమో అని... ప్రారంభంలోనే యిలాంటి మాటలు వద్దు లెండి. అయినా రోజంతా ఏమీ తినకుండా వుండాలి. ష్... అసలు ఆ ఆలోచనే చేయొద్దు... ఓకే. క్యారీ ఆన్...”

పూజ ముగిసేసరికి సూర్యోదయమైంది.

వంటికి చుట్టుకున్న తడిబట్ట ఆరకూడదు కాబట్టి బావి మీదకు వెళ్ళి మళ్ళీ నాలుగు బకెట్ల నీళ్ళు గుమ్మరించుకుని వచ్చారు యిద్దరూ...

సూర్యుడి ఎదురుగా నిలబడి ‘ఓం సూర్య దేవాయనమః’ అంటూ నూటా ఎనిమిది సార్లు నామం పఠించారు. ఎండకు శరీరం చిటపటలాడుతుంటే చిరాగ్గా ఫీలయ్యారు.

వరలక్ష్మి, భాగ్యలక్ష్మి లేచి ముఖాలు కడుక్కుని వేడి వేడి కాఫీ జుర్రుకుంటూ వాళ్ళ ఎదురుగానే తాగారు. బయట నుండి టిఫిన్లు తెప్పించుకుని తిన్నారు. ఆనందరావు మాధవ కుతకుతలాడిపోయారు... వాళ్ళని ఎలాంటి కామెంట్ చేయకూడదని బుక్లో వుంది గాబట్టి బలవంతంగా చిరునవ్వుని పెదవుల మీదికి తెచ్చుకున్నారు.

వరలక్ష్మి, భాగ్యలక్ష్మి కుర్చీల్లో కూర్చుని టి.వి. ‘లోవాయిస్’లో పెట్టుకుని చూశారు.

“మాధవా... యిక వంట మొదలుపెడదాం... రాత్రి తెచ్చిన కవర్లలో బర్నల్ వుంటుంది చూడు. దాన్ని గ్యాస్ స్టవ్ ప్రక్కనే వుంచు. మొత్తం పదకొండు రకాలు చేయాలి గదా టైమ్ బాగానే పడుతుంది.”

యిద్దరూ కిచెన్లోకి నడిచి వంటలతో కుస్తీ పట్టారు. ఆరు చేతివేళ్ళ తెగుళ్ళు, పన్నెండు వేడి నూనె బొబ్బలతో బయటపడ్డారు.

“ఏమండీ... తడి బట్టలు కాస్తా పొడిగా అయ్యాయి చూసుకోవటం లేదు మీరు.”

“నిజమే... చూసుకోలేదు” అంటూ తప్పు ఒప్పుకుని నూతి మీదకి వెళ్ళి మళ్ళీ నాలుగు బకెట్ల నీళ్ళు గుమ్మరించుకుని వచ్చారు.

“వంటయిందా?”

“అ... అయింది. ప్రతం ఒక్కటే మిగిలింది... ప్రతం చేసుకుని నారాయణుడికి నైవేద్యం పెడితే సరి...”

“మరి త్వరగా కానీయండి... ఒంటి గంటన్నరకల్లా మాకు భోజనం వడ్డించాలి” కంగారు పెట్టారు అత్తా కోడలు.

“మాధవా... రా” నీరసంగా పిలిచాడు.

“అ... వస్తున్నా నాన్నగారూ” అంతకంటే నీరసంగా వచ్చాడు మాధవ.

“మేం భోజనం చేయగానే ఓ ఐదుగురిని వాయనం తీసుకోవటానికి రమ్మని ఆహ్వానించాలి... గుర్తుందా?”

“అ... అ... అన్ని గుర్తున్నాయి. ఏ ఒక్కటి మర్చిపోలేదు” ఎంతో గట్టిగానే అన్నాననుకున్నాడు ఆనందరావు... కానీ నిస్రాణ అయిన ఆ గొంతు సన్నగా పీలగా పలికింది.

“మాధవా... ఆలా కూర్చో... నువ్వు మరీ నీరసించిపోయావు. నేను కథ చదువుతాను... నువ్వు విను...”

“ఊ...” మెడ వాల్చేశాడు మాధవ.

కథ మొదలు పెట్టాడు ఆనందరావు.

పూర్వం వైకుంఠపురంలో లక్ష్మీదేవికి ఆరోగ్యం బాగాలేకపోవడంతో విష్ణుమూర్తి తలడిల్లిపోయాడు. తనకు అన్ని పనులు చేస్తూ తాను నిద్రపోతున్నప్పుడు కూడా అవిడ నిద్రపోకుండా తననే ప్రత్యక్ష దైవంగా భావించి పాదాలు వత్తుతూ రోజులకు రోజులు అలాగే కూర్చుండిపోయే లక్ష్మీదేవి శేషతల్పం మీద ఓ మూలకు ముడుచుకుపోయి పడుకుందిపోవటం ఎంతో వేధించింది.

పాల సముద్రంలోంచి ఓ గ్లాసు పాలు తీసి మిరియాలు కలిపి యిచ్చాడు. అయినా ఏమీ తేడా రాకపోవడంతో యిదేమన్నా రాక్షసమాయా అని చాలా భయపడిపోయాడు. గరుత్మంతుడిని పిలిచి అన్ని లోకాలు గాలించి మంచి వైద్యుడిని పట్టుకు రమ్మని పురమాయించాడు. గరుత్మంతుడు తిరిగి తిరిగి భూలోకంలో వున్న ఓ రుషిని తీసుకొని వచ్చాడు. అతను పరీక్షించి యిదేదో విచిత్ర వ్యాధిలా కనబడుతుంది. దీనికి మందులేదు. అన్ని రోగాలకు మందులు వుండే మా భూలోకంలోనే మందు లేదు గాబట్టి మీ

వైకుంఠంలో ఖచ్చితంగా వుండదు’ అంటూ తేల్చేశాడు. విష్ణుమూర్తి ‘మీరే ఏదైనా మార్గం చెప్పాలి’ అంటూ ప్రాధేయపడితే ‘మీకో ప్రతం గురించి చెప్పాను. మీరు ఆ ప్రతం ఆచరిస్తే లక్ష్మీదేవి తిరిగి సంపూర్ణ ఆరోగ్యవంతురాలు అవుతుంది. యింకెప్పుడూ ఎలాంటి జబ్బులు రావు’ అంటూ ఓ ప్రతం గురించి చెప్పాడు. విష్ణుమూర్తి రుషి చెప్పిన ప్రకారం శ్రద్ధగా ప్రతం చేశాడు. మూడు రోజుల్లో లక్ష్మీదేవి ఆరోగ్యం బాగుపడి పూర్తిగా కోలుకుంది. అప్పటి నుండి ‘భార్యల సౌఖ్యం కోసం ఈ ప్రతం ఎంతో శ్రద్ధగా భర్తలు చేసినట్లయితే ఎంతో మంచిది. వాళ్ళ సౌభాగ్యం కోసం పాపం వాళ్ళే ప్రతాలు చేసుకుంటున్నారు. మనం ఈ మాత్రంగానైనా చేయాలి’ అన్నాడు విష్ణుమూర్తి.

“అప్పట్లో వాళ్ళకు తెలియకపోవచ్చుగాని అది ‘చికెన్ గున్యా’ జ్వరం అనుకుంటా...” అన్నాడు. పొడారిపోతున్న గొంతుతో మాధవ...

“మనకదంతా ఎందుకు... యిందులో వుంది చదువుతాను నువ్వు విను” అంటూ మళ్ళీ బుక్లోకి చూశాడు ఆనందరావు.

మరో అరగంటలో ప్రతం పూర్తయింది.

కళ్ళు తిరుగుతుంటే ఆనందరావు... డొక్క పీక్కుపోతుంటే మాధవ గోడవారగా కూర్చుండిపోయారు...

టైము ఒంటి గంటన్నర అయింది. ఓపిక లేదన్నా గబ గబ లేచి అమృత ఘడియల టైమ్ దాటకుండా అరటి ఆకుల్లో భోజనాలు వడ్డించారు... పట్టుచీరలు ధరించి వయ్యారంగా నడుచుకుంటూ వచ్చి

దేవతామూర్తుల్లా పీటల మీద కూర్చుండిపోయారు పరలక్ష్మి...
భాగ్యలక్ష్మి...

వాళ్ళిద్దరూ లోట్టలు వేసుకుంటూ భోజనాలు చేస్తుంటే ఆనందరావుకి, మాధవకి నోట్లో నీళ్ళూరాయి.

...

“రండి... రండి... ఏదో ప్రతం చేస్తున్నారట... ఎందుకు?”
“యిప్పుడదంతా చెప్పే ఓపిక లేదు. మీరోసారి వచ్చి వెళ్ళండి... ప్లీజ్... వాయనం.. తీసుకుందురుగాని...”

“ఛీ.. ఛీ... వాయనం తీసుకోవటానికి నేనా? నెవ్వర్... నా భార్యను పంపిస్తాను...”

“అహఃహః తప్పు... ఆ వాయనం మీరే తీసుకోవాలి...”

“సారీ సర్...”

“ప్లీజ్ సర్...”

“యింకా ఎవర్నయినా పిలుస్తున్నారా...”

“అ... ఓ ఐదుగుర్ని...”

“వస్తామన్నారా...”

“అహః ఇదే మొదలు” అనబోతున్న మాధవను మోచేత్తో డొక్కలో పొడిచాడు ఆనందరావు. విషయం అర్థమై గెక్కుమన్నాడు మాధవ.

అతను ఓకే అన్న తర్వాత యింకో ఇంటికి వెళ్ళారు... అతని భార్య యింట్లో లేకపోవడంతో ధైర్యంగానే ఎదుర్కొన్నాడు వీళ్ళను..

“మీకేమన్నా పిచ్చి పుట్టిందా? ఈ ప్రతాలు చేయటం ఏంటి? ఈ వాయనాలు ఏంటి? యిప్పటికే మా ఆవిడతో ఛస్తున్నా... తెచ్చిన జీతం తెచ్చినట్టు మా ఆవిడ చేతిలో పెడుతున్నా... ప్రతీ పది రూపాయలు ‘దేహీ’ అంటూ అడుక్కుంటున్నాను... మిమ్మల్ని చూసిందంటే నా ప్రాణాలు తీస్తుంది. ప్రతాలు చేయకుండానే అన్ని అమర్చుకుంటుంది. యింకేదో గావాలని ఈ ప్రతం చేయిస్తుంది. నాకు గావల్సింది నా సుఖం, నా సౌఖ్యం. సో... నేను రాను” అంటూ తలుపులు బలంగా వేసేశాడు.

మరో ఇంటికి వెళ్ళారు.

“రండి... రండి.. మీరు ఎప్పుడు వస్తారా అని ఎదురెదురు చూస్తున్నాను. ఈ ప్రతం గురించి పరలక్ష్మిగారు, భాగ్యలక్ష్మిగారు మాతో చెప్పారు. మాకెంతగానో నచ్చింది. ఈ ప్రతం మా వారితో మా కొడుకుతో చేయించాలని వుంది. మీరు ఎలాగో మా వాళ్ళని ఒప్పించరా... మీరు వస్తారని అదిగో అక్కడ దాక్కున్నారు వెళ్ళండి...”

అలా యిద్దరు కమిట్ అయ్యారు.

మరో ఇంటికి వెళ్ళే తాను ఆ ప్రతం చేయనని, అల్లుడుతో మాత్రం తప్పక చేయిస్తానని కసిగా అన్నాడు.

మరో ఐదు నిమిషాల్లో మొత్తం మీద ఓ ఐదుగురు వాయనాలు తీసుకునేందుకు యింట్లో వున్నారు. వాళ్ళ కోసమే దేవుడి దగ్గర ప్రత్యేకంగా పెట్టిన ఓ ఐదుకిలోల స్వీటు బాక్సులు... ఓ ఐదు కిళ్ళీలు... ఓ ఐదు కర్చీఫ్లు పెద్ద పళ్ళెంలో శ్రద్ధగా సర్దారు. ఒక్కొక్కరికి యిస్తూ ‘యిస్తినయ్య వాయనం’ అన్నారు. వాళ్ళు ఎంతో తెల్సిన వాళ్ళలా ‘పుచ్చుకుంటినయ్య వాయనం’ అన్నారు.

మరికాసేపటికి ‘వెళ్ళాస్తాం... వెళ్ళాస్తాం’ అంటూ లేచి నిలబడ్డారు ఆ ఐదుగురూ... వాళ్ళను సాగనంపడానికి అన్నట్లు గేటు దాకా వెళ్ళారు ఆనందరావు, మాధవ..

రెండు నిమిషాలు అక్కడే వుండి వెనుతిరిగారో లేదో ఒకళ్ళకు తడిబట్ట కాళ్ళలో పడింది. మరొకళ్ళకు కళ్ళు చీకట్లు క్రమాయి. వాళ్ళకు తెలియకుండానే యిద్దరూ ఒకేసారి ఒకే నిమిషంలోని ఒకే సెకనులో దభిల్లుమంటూ క్రిందపడిపోయారు.

...

ఆనందరావుకు, మాధవకు తెలివి వచ్చేసరికి యిద్దరూ బెడ్ మీద వున్నారు. ప్రక్కన చూశారు. వాళ్ళు ఎప్పుడు లేస్తారా అని ఎదురుచూస్తున్న అత్తా కోడలు వాళ్ళ దగ్గరికి వచ్చారు.

“యిదిగో యిటు చూడండి” అంటూ ‘విచిత్ర వ్రత కల్పములు’ బుక్లోని చివరి వ్రత కల్పం క్రింద బాక్సులో ప్రింట్ చేసి వున్న వాక్యాలను వేలు పెట్టి చూపించారు.

అది చదివిన ఆనందరావుకి, మాధవకి కళ్ళు ఖైర్లు కమ్మాయి.

(ఈ పుస్తకంలోని ప్రతాలన్ని కేవలం సరదాగా చదువు కోవటం వరకే గాని ఆచరించడానికి కాదు) అని వుంది.

H

రాత్రంతా

నాతో ఏకశయ్యని పంచుకుని

ఆదమరచి నిద్రిస్తున్నదల్లా

తెల్లారక ముందే నిద్రమేల్చిని

దైనిక కార్యక్రమాల్లో తలమునకలై

తిరగలి పాపిలా ఇంట్లో తిరుగాడుతూ

భాగ అలసి పోయే వుంటుంది

అయినా బయటికి కనిపించదలా

నేను కావాలన్న అన్నిటిని

క్షణాల్లో అమర్చి పెడుతూ

సంతృప్తిని వ్యక్తం చేస్తూ

చిరునవ్వులు చిందిస్తుంది

ఆమె

చల్లగాలి బాబూరావు

నీకేం కావాలని నేనెన్నడూ

అడిగిందీ లేదు ఆమెని

ఫలానిది తన కిష్టమని

ఆమె చెప్పిందీ లేదు

అనుదినం వేయికళ్ళతో

నా మంచి చెడ్డలు గమనిస్తుంది

నేను బడలికగా అగుపిస్తే చాలు

తన మృదుహస్తాలతో

ప్రేమగా, గోముగా నా తల నిమురుతుంది

మరుక్షణం నా బడలిక

మటు మాయమవుతుంది

ఇంత చేసి కూడా

ఎన్నడూ తన ఇబ్బంది తాను చెప్పుకోదు

అలుపెరుగని మౌనిలా

తన పనితాను చేసుకొంటూ పోతుంది

ఆ క్షణాన

అన్ని భారాలు మోస్తూ కూడా

చిరునవ్వులు చిందించే

జీసస్లా దర్శనమిస్తుంది

ఆత్మీయత బడిలో

ఓనమాలు దిద్దుకున్న ఆమె

ఈ దేశపు సగటు గృహిణి

తన సత్రవర్తనతో

దోచుకుంటుంది నా మనసు....

కవితలు

ఎన్నికల కురుక్షేత్రంలో
ఎవరు వీరాభిమన్యులు?
ఎన్నికల భాగోతం
బుడ్డ కేటుగాళ్ళుఎవరు?
రాజకీయ చదరంగంలో
ప్రజాకాయపాలెవరు?
ఎవరిని ఉద్ధరించాయీ
ఉప ఎన్నికలు?
ప్రజాస్వామ్యమంటే ఏం?
ఇదేనా మన స్వేచ్ఛా భారతం?
గద్దె చేయిస్తున్న భరత నాట్యం
ఎడ్డెవా చేస్తున్న రాజ్యాంగం

ఎన్నికల రాచవుండు కొలనుపాక మురళీధరరావు

ఎవరెన్ని చేసుకుంటున్న ఆత్మ పరిశోధనలు
ఎవరెన్ని చేసుకున్న స్వయం కృతాపరాధాలు?
'రోడ్డు షో'లు గట్టెక్కించాయీ
'మీ కోసం' చేసిన యాత్రలు ఫలించాయీ?
చివరికి మిగిలిన అంతర్మథనం
నిన్నూ, నన్నూ మభ్యపెట్టే
రాజీనామా ప్రవాసనం
చిత్తశుద్ధి లేని నేతల

పొత్తుకోసం చల్లే విత్తనాలు
రాబోయే ఎన్నికలకు
పునఃపరుగుపందెం
ఏ జెండాలు లేని జండాలు
ఏ జెండాకు ఆ గొడుగు
ఎవరికి వారే యమునాతీరే
ఎవరిగోల వారిదే
ఎవరి లక్ష్యం వారిదే.
ఇది రాజకీయం సంఘర్షణం
ఇది ఎన్నికల ఘోషణం
ఇది మానని
రాజకీయ రాచ ప్రణం

రాజప్రసాదమది
అణగారిన జనులను శాసించే ప్రాకారమది
అహంకారపు ఆగడాలకు అడ్డా అది
అనువంశిక దర్పానికి దర్పారది
మత రాజ్యపు మౌఢ్యానికి మందిరమది
నరహంతక మురాకొక నివాసమది
బీరేంద్రయినా, జ్ఞానేంద్రయినా
అక్కడ పెంచి పోషించింది
నిరంకుశాన్నీ, నియంతృత్వాన్నీ
రెండున్నర శతాబ్ద కాలపు
రాచరికపు రాచవుండుకు

రాజప్రసాదం పొత్తుల సుబ్బారావు

కాలం చెల్లిన రక్తపాత వైద్యం
సరికాదనుకొన్న మావోయిస్టులు
ఎర్ర సైన్యాన్ని నడిపించారు
ప్రజాస్వామ్య బాటలో
రాజు వెడలెనిక అడవి బాటలో
అతిథి గృహానికి

తన తలపై బిగుసుకొన్న
టన్నుల పొగరు బరువు మకుటాన్ని
ప్రజల వాకిటి ముందు వదలి
తన చేతి గుప్పిట్లోని
రాజదండాన్ని వదలి
అండదండగా నిలిచాడు ప్రజా సైన్యానికి
నేపాలీ రాజ ప్రాసాదపు
రాతి కట్టడాలపై
చిగురిస్తూ యిక
ప్రజాస్వామ్య పుష్పాలు

అనుక్షణం
లోనా బయటా
అంతులేని ఆరాటం
పొసగని పోరాటం!

“చావో బతుకో”!

కొండ్రెడ్డి వెంకటేశ్వరరెడ్డి

బతుకులో చావు
చావులో బతుకు
అంతా దృగ్గోచర దృశ్యమే!

చూశావా!
ఎవడి గుప్పెటో
ఈ ప్రపంచాన్ని మూస్తున్నట్లుంది!
ఏదో ఎడారి

అందరి జీవితాల్లోకి
విస్తరిస్తున్నట్లుంది!

వ్యవసాయి, నిత్యావసరాలు చేసి
జీవన విధానాన్ని దారి తప్పించి

బడుగు బతుకుల మీద పాకిస్తూ
గద్దలాడిస్తున్న పాడి ప్రణాళిక
ఎంత పకడ్బందీగా సాగిపోతుందో!

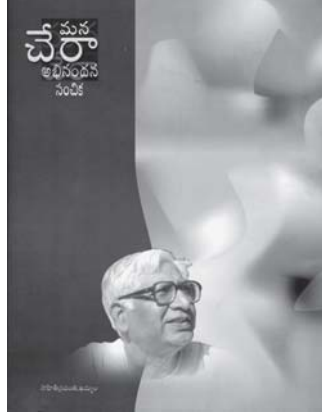
కళ్ళల్లో ఆర్థిక ఆశలు జనకట్టి
జడిబట్టి కురుస్తూ
ఇంద్రధనుస్సులై విచ్చుకుంటూ
ఊపిరితీసే ఉచ్చుల్లోకి
ఎంత చక్కగా నాపక పోతున్నాయో...
సేద్యం చేప చచ్చేదాక
కులవృత్తులు కూలిపోయేదాక
పంట పొలాలకు పాదె బిగించేదాక

రంగుల ప్రపంచం! హంగుల ఆర్థాటం!
ఎప్పటికైనా ఏదో జాముకు
మానం పిట్టై
గుండె గూట్లో వాలక తప్పదు!
నిశ్శబ్దం స్పృహతో
దేహం ఒంటరి చినుకై
జ్ఞాపకాల్లోకి ఇంకిపోక తప్పదు!

అప్పుడైనా...
పోరాట పరిమళాన్ని తొడుక్కొని
భావనా పటిమతో పిడికిలి బిగించి
నిమురు వీడిన నిప్పులై
దిక్కులు పిక్కటిల్లే నినాదానమై
రెక్కలు విప్పిన జటాయువై
సీత (భూమి)ను చెరపట్టిన
రావణాసురుణ్ణి చెండాడక తప్పదు!!

సాహిత్య విమర్శపై విమర్శకుడుగా “చేరా”

సాహిత్య విమర్శ అంటే ఏమిటి? సాహిత్య విమర్శ ఎందుకు? సాహిత్య విమర్శకు కవి రచయితకు గల సంబంధమేమిటి? సాహిత్య విమర్శకు ఉండవలసిన ప్రమాణాలు లేవి, ప్రమాణాలు కాని వేవి? సాహిత్య విమర్శకుడికుండవలసిన జ్ఞానమెంత? సాహిత్య విమర్శకులతో అభిప్రాయభేదాలు వచ్చినప్పుడు వాటిని స్నేహపూర్వకంగా, నాగరికంగా పరిష్కరించుకోవడం ఎలా?

రాచపాలెం చంద్రశేఖరరెడ్డి

తెలుగునాట ఏ మాత్రం సాహిత్యంతో పరిచయమున్న వాళ్ళకైనా ఆచార్య చేకూరి రామారావు అంటే తెలియక పోవచ్చేమోగాని ‘చేరా’ అంటే తెలియని వారుండరు. ఆయన భాషా శాస్త్ర అధ్యాపకుడంటే తెలియకపోవచ్చేమోగాని ‘చేరా’ తల సాహిత్య విమర్శకుడంటే తెలియని వారుండరు. పైకి చూడడానికి సీరియస్ గా అంటిముట్టక కనబడే సహృదయశీలి స్నేహ సార్వభౌముడు చేరా. అలవోకగా రాస్తున్నట్లు, యధాలాపంగా మాట్లాడుతున్నట్లు ఉంటూ గంభీరమైన పరిశోధన, విమర్శ ప్రమాణాలను అనుసరించే ప్రతిభామూర్తి చేరా. విశ్వ విద్యాలయాలలో సాహిత్య విమర్శక బాధ్యత నిర్వహించవలసిన ఆచార్యులు అనేకులు నిమ్మకు నీరెత్తినట్లున్న సమయంలో భాషాశాస్త్ర అధ్యాపకులు, పరిశోధకులు అయిన ‘చేరా’ తనకున్న మార్క్సియ నేపథ్యంలో, భాషా శాస్త్ర, ఛందశాస్త్ర ప్రమాణాలతో సజీవమైన సాహిత్య విమర్శను ఉద్యమ స్థాయిలో నిర్వహించడం ఒక చారిత్రక ఘటన. ఒకవైపు పురోహిత పండితవర్గం తెలుగు సాహిత్య విమర్శను వస్తువు జోలికి పోకుండా, రూపం దగ్గరే నిలబడి సాహిత్య ప్రమాణాలపేరుతో తెలుగు సాహిత్య చరిత్రలోకి పులుముడు జబ్బును తీసుకొచ్చి దించి గందరగోళం సృష్టిస్తూ

ఉంటే, మరోవైపు చేరా సామాజిక, భాషాశాస్త్ర ప్రమాణాలతో తెలుగు సాహిత్య విమర్శకు స్పష్టత అనే వైద్యాన్ని చేయడం ఒక పోరాటమే. వాదులతో స్నేహంగా ఉంటూనే వాదాలతో పేచీ పడుతూ, అవతల వాదులను తొడగొట్టి యుద్ధానికి పిలవకుండా ఎద్యుకేట్ చేసే పద్ధతిని తెలుగు సాహిత్య విమర్శకులకు నేర్పిన పంతులు చేరా.

చేరా సాహిత్య విమర్శ రెండు రకాలు. విభిన్న రచయితల్ని, రచనల్ని, సాహిత్య ఉద్యమాలు, ధోరణుల్ని గురించి తనకు తానుగా చేసే విశ్లేషణలు ఒక రకం. తన పూర్వ విమర్శకులు, తనసాటి విమర్శకులు రాసిన, రాస్తున్న సాహిత్య విమర్శలోని మంచి చెడులను విశ్లేషించడం రెండవరకం. మొదటిది విమర్శ అయితే రెండవది విమర్శపై విమర్శ లేదా ప్రతి విమర్శ అనవచ్చు. మంచి సమాజం ఏర్పడాలంటే మంచి సాహిత్యం రావాలి. మంచి సాహిత్యం రావాలంటే మంచి సాహిత్య విమర్శ రావాలి : మంచి సాహిత్య విమర్శ రావాలంటే విమర్శ కూడా విమర్శకుడు గురి కావాలి అన్నారు కొడవటిగంటి కుటుంబరావు గారు. సారాంశంలో సాహిత్యమూ, సాహిత్య విమర్శ, విమర్శపై విమర్శ అన్నీ కలిసి మంచి సమాజ నిర్మాణానికి దోహదం చేస్తాయి. సాహిత్య విమర్శ, విమర్శపై విమర్శ అనే రెండు ముఖాలుగా చేరా చేసిన కృషిలో విమర్శపై

విమర్శ అనే రెండో ముఖాన్ని ఇప్పుడు అర్థం చేసుకుందాం.

సాహిత్య విమర్శ అంటే ఏమిటి? సాహిత్య విమర్శ ఎందుకు? సాహిత్య విమర్శకు కవి రచయితకు గల సంబంధమేమిటి? సాహిత్య విమర్శకు ఉండవలసిన ప్రమాణాలు లేవి, ప్రమాణాలు కాని వేవి? సాహిత్య విమర్శకుడికుండవలసిన జ్ఞానమెంత? సాహిత్య విమర్శకులతో అభిప్రాయభేదాలు వచ్చినప్పుడు వాటిని స్నేహపూర్వకంగా, నాగరికంగా పరిష్కరించుకోవడం ఎలా? సాహిత్య విమర్శ ఎందుకు? సాహిత్య విమర్శలో భాష ఎలాంటిది ఉపయోగించాలి? సాహిత్య విమర్శను బ్యాలెన్స్ డ్ గా రాయడం ఎలా? సాహిత్య విమర్శను విస్తరింప జేయడానికి తప్ప గిల్లికణ్ణాలు పెట్టుకోవడానికి కాకుండా అవతల వాళ్ళను గిల్లడం ఎలా? మొదలైన ప్రశ్నలన్నిటికీ చేరా రాసిన విమర్శపై విమర్శలో సమాధానాలు లభిస్తాయి. ప్రత్యక్షంగా, పరోక్షంగా చేరా ప్రతిపాదనల్ని, విమర్శ ధోరణులను అర్థం చేసుకోవడానికి ప్రయత్నం చేద్దాం.

“సాహిత్య విమర్శకులు నచ్చిందాన్ని ఇట్లా ఉందని చెప్పేవారేగాని, ఇట్లా ఉండాలని శాసించేవారు కాదు” (కీర్తిరం :108) అని ఒక స్పష్టమైన హద్దును నిర్ణయించుకొని విమర్శను విమర్శించారు చేరా. అట్లని సాహిత్య విమర్శలోని లోటుపాట్లు చెప్పకూడదని గానీ, వాటి మీద తీర్పు నివ్వరాదని చేరా ఉద్దేశం కాదు. ఏది చేసినా ఆ పరిధిలోనే చెయ్యాలన్నది ఆయన అభిప్రాయం. సాహిత్య విమర్శకుణ్ణి సైంటిస్టు అంటూనే సాహిత్య విమర్శ సృజనాత్మక ప్రక్రియ అనే నిర్ధారణ చేరాది. సాహిత్యానుభవానికి అభివ్యక్త సాహిత్య విమర్శ గనక, ఆ అనుభవం పొందేటప్పుడు విమర్శకుడు, శాస్త్రకారుడు ఒక శాస్త్రం ఆధారంగా సాహిత్యాన్ని అర్థం చేసుకుంటాడు గనక. ఆ అనుభవాన్ని అభివ్యక్తం చేసేటప్పుడు సృజనాత్మకంగా చెయ్యాలన్నది సాహిత్య విమర్శలో చేరా ప్రతిపాదించిన మంచి విలువ. శాస్త్ర విషయమైన సాహిత్య విమర్శను సృజనాత్మక ప్రక్రియగా మార్చడమెలాగో చేరా తలలో, ఇతరత్రా ఆయన రుజువు చేశారు. అందుకే ఆయన విమర్శను చదువుతుంటే ఒక కావ్యాన్ని చదివిన అనుభూతి కలుగుతూ ఉంటుంది.

...

తెలుగు సాహిత్య విమర్శలో కవులు, రచయితలు, అనేక పర్యాయాల విమర్శకుల్ని దబాయించిన సందర్భాలున్నాయి. కవిత్వం రాయని వాళ్ళు కవిత్వాన్ని గురించి మాట్లాడుకో వద్దని, తెలుగులో విమర్శకులు లేరని, విమర్శలు ఎదగలేదని కవులు, రచయితలు ఆవేశపడిన సందర్భాలు చాలా ఉన్నాయి. ఈ దబాయంపులకు, ఆవేశాలకు చేరా జవాబు చెప్పారు. “కవులు విమర్శకులు వేరు వేరు కానక్కరలేదు” (వచన రచన : పు 95) “రచయితలు కవిత్వమూ రాయవచ్చు, విమర్శలు రాయవచ్చు” (రింఛోళి : పు 222) అని ఒక సమస్యను సూత్రాన్ని ప్రతిపాదించి, ఈ రెండు పనులూ చేసిన విశ్వనాథ, శ్రీశ్రీ, కొంక వంటి వారిని ఉదహరిస్తూ వచ్చారు. అయితే రచయితలు విమర్శకుల్ని తక్కువ చేసి మాట్లాడిన సందర్భంలో చేరా ఎప్పుడు ఉపేక్షించలేదు. రచయితలంటే అపారమైన గౌరవం కలిగింటూనే, ఆ రచయితలే, తనకు స్నేహితులైనా, సన్నిహితులైనా, సాహిత్యాన్ని పాఠకుల దగ్గరికి తీసుకుపోయే విమర్శకుల్ని చులకన చేస్తే చేరా తీవ్రంగా మందలించి విమర్శక వక్షం వహించారు. ఆయన అనుభవాలు ఏమేమున్నాయోగాని, సాహిత్య చరిత్రలను పరిశీలిస్తే కవులెప్పుడూ విమర్శకుల్ని ఖాతరు చేయలేదని, వాళ్ళను పరాన్న జీవుల్ని చూసినట్లు చూస్తారని, కొంచెం పెద్దమాటేమో, వర్గశత్రువుల్ని చూసినట్లు చూస్తారని అభిప్రాయపడ్డారు. (కిరీరం - 109) కవులు చాల సులభంగా వేదికల మీద, పత్రికాముఖంగా మనకు విమర్శకులు లేరని అనేయడాన్ని చేరా నిర్బంధంగా ఖండించి, కవులు అలా మాట్లాడటంలోని గుట్టును రట్టు చేశారు. “అంటే అర్థమేమిటో తెలుసా? ఈ విమర్శకులు తమకు కావల్సినట్టు విమర్శ చెయ్యటం లేదని” (కిరీరం: పు109). విమర్శకులు తెలుగులో లేరని కవులనడం ఘోషనై పోయిందని దెప్పి పొడిచారు. (వచన రచన : పు 34) ఈ విషయంలో కవులు మారాలని సూచించారు. (రింఛోళి: పు 222) నిరంతర విమర్శకులుగా ప్రకటితంగా అప్రకటితంగా ఏయే అపనిందలు భరించారో గాని, తన హృదయ స్వభావానికి భిన్నంగా కఠినంగా మాట్లాడారు చేరా. ఇది అవసరం కూడా. సాహిత్య క్షేత్రంలో దాంబికాలులాగే దబాయంపులు కూడా అవాంఛనీయాలు. చేరా indifference literature ఎంత అనుకూలంగా ఉంటారో indifference of

— — — — * * * — — — —
ఆధునిక తెలుగు సాహిత్య విమర్శలో ఉపపత్తి, శాస్త్ర ప్రమాణం అనే సూత్రాలను ప్రతిపాదించిన వారు చేరా. గాలిని మూటగట్టే సంప్రదాయవాదుల నుంచి తెలుగు సాహిత్య విమర్శను రక్షించడానికి ఈ సూత్రాలు సహకరించాయి.
 — — — — * * * — — — —
 literacy Critics కూడా అంత నిబద్ధంగా ఉంటారు.
 . . .
 ఆధునిక తెలుగు సాహిత్య విమర్శలో ఉపపత్తి, శాస్త్ర ప్రమాణం అనే సూత్రాలను ప్రతిపాదించిన వారు చేరా. గాలిని మూటగట్టే సంప్రదాయవాదుల నుంచి తెలుగు సాహిత్య విమర్శను రక్షించడానికి ఈ సూత్రాలు సహకరించాయి. సాహిత్య విమర్శను నిబద్ధవిమర్శ, అనిబద్ధ విమర్శ అని రెండు రకాలుగా విభజించారు. ఏదైనా ఒక సిద్ధాంతాన్ని ఎన్నుకొని దాని ప్రకారంగా గ్రంథాలను విమర్శించటం నిబద్ధ విమర్శని, ఏ సిద్ధాంత బలమూ లేకుండా, ప్రమాణం లేకుండా, నిరూపించే మార్గం లేకుండా, బుద్ధికి తోచింది చెప్పడం అనిబద్ధ విమర్శని నిర్వచించి, మొదట దానిని సమర్థించి, రెండవ దానిని తిరస్కరించారు. “మార్క్సిస్టు విమర్శకులనే వారు కూడా ఈ ప్రలోభాలకు లొంగడం ఆశ్చర్యంగా ఉంది” (చేరాతలు 1987 మార్చి 29) “అనిబద్ధ విమర్శ - ఐక్యానీటీ” (చేరాతలు 1987 ఏప్రిల్ 26) ఇప్పుడు కావలసిన విమర్శకుడు (ముందుమాట : రాచపాళెం - తెలుగు కవిత్వం- నన్నయ్య ఒరవడి - మే 1987) “అక్షర శిల్పవాదులారా! అర్థం చేసుకుంటారా” (చేరాతలు 1987 జూన్ 7) “అక్షర శిల్పపు వెర్రి వేయి విధాలు” (చేరాతలు 1987 జూలై 12)” అక్షర రమ్యత అంటే ఏమిటి?” (1996) అనే వ్యాసాలలో ప్రసంగాలలో భావుకులైన సంప్రదాయ విమర్శకులు ఏ ఆధారమూ లేకుండా ఊహలు ఆధారంగా సాధారణీకరించే ప్రయత్నాలను గట్టిగా ప్రతిఘటించారు చేరా. సంప్రదాయవాదులే కాక మార్క్సిస్టు విమర్శకులుగా చెప్పుకునేవాళ్ళు కూడా. ఈ గోదాలోని దిగేయడం ప్రమాదకరమని భావించి చేరా ఈ అంశం మీద ఇంతగా రాయవలసి వచ్చింది. తెలుగు సాహిత్య విమర్శలో అశాస్త్రీయత ప్రవేశించకుండా అది కట్టడానికి ఈ ప్రయత్నమంతా. సాహిత్య

విమర్శలో అనారోగ్యకర పోకడలను సరిదిద్దడమే ఇదంతా.
 విశ్వనాథ నన్నయ్య, నాచన సోమన్న, పెద్దనల మీద విమర్శ రాస్తూ అక్షర శిల్పాల మీద చేసిన ఊహలు తర్వాత అందరూ చెయ్యడం మరిగినందువల్ల తెలుగు సాహిత్య విమర్శకు అపకారం జరిగిందన్న ఆ వేదనతో చేరా ఈ యుద్ధం చేశారు. కాశీరాజు కుమార్తెలను తీసుకుపోతున్న భీష్ముడు శత్రు రాజులతో యుద్ధం చేసే సందర్భాన్ని నన్నయ్య “నెతామఱకవైరి వీరుల” అనేపద్యం రాశారు. పాటిబండ మాధవశర్మగారు దీనిని గురించి “అంద్ర మహాభారతము చందశిల్పము” అనే సిద్ధాంత గ్రంథంలో శకటరేఫ (బండిఱ)ను పలుకుతుంటే నోరు, వింటుంటే చెవి, చూస్తుంటే కన్ను విషణ్ణాలవుతాయన్నది అనుభవ వేదం అని వ్యాఖ్యానించారు. నన్నయ్య కాలానికి ఉచ్చారణలో లేని ‘ఱ’ ప్రయోగాన్ని గురించి ఇలాంటి ప్రతిపాదన చేయడంలో అర్థమిందా అని ప్రశ్నించారు చేరా. 1966 నాటి పాటిబండ మార్గంలో మిరియాల రామకృష్ణ 1980 నాటి శ్రీశ్రీ కవిత్వం - వస్తువు, సంవిధానం” అనీ తన సిద్ధాంత గ్రంథంలో “భిక్షువర్షియసి” కవితలో ముసిల్మాన్లతో మూలుగుతూ ముసురుతున్న ఈగలతో లాగలేక, ముగ్గు బుట్టవంటి తలా ముడుతలు తేరిన దేహం అన్నప్పుడు మువర్ణ పునరావృత్తి పరాలిలో వచ్చి ముసలామె మూల్గును వినిపిస్తున్నది అని వ్యాఖ్యానించారు. ముకారం మూల్గును వ్యక్తం చేస్తుందనడానికి, ముసలితనాన్ని ధ్వనిస్తుందనడానికి ఆధారముందా? అని చేరా ప్రశ్నించారు. నేను నన్నయ్య ఒరవడిలో మహాభారతంలో పాముకరచి ప్రమద్ధుర కిందపడిపోయినప్పుడు ఆమె స్నేహితుల ఆందోళనను నన్నయ్య “కన్నయలందఱు వెఱచి పఱచియ అచుచుండ” అనే పద్యంలో శకటరేఫ ద్వారా త్యజించినాడన్నారు. ఇలాంటి వ్యాఖ్యాలు చాలా చేశాను. చేరా అలాంటి ప్రతిపాదనలకు శాస్త్ర ప్రమాణామూ లేదు, సాహిత్య సంప్రదాయమూ లేదు. ఇదంతా Sheer Nonsense అని కొట్టిపారేశారు.
 . . .
 చేరాకు విమర్శించే సాహిత్యాంశం పట్ల విమర్శ పట్ల మమకారం ఉంటాయి తప్ప, సాహిత్యాంశ కర్త - రచయిత పట్ల మమకారముండదు. అట్లని రచయిత పట్ల ద్వేషమూ ఉండదు. విమర్శ రాసేటప్పుడు రచయిత ఎంత ప్రసిద్ధుడైనా, ఉద్యమ రచయిత

అయినా, తనకు నచ్చినవారు, సన్నిహితుడు అయినా విమర్శ సమయంలో చేరా ఆ సంబంధాలను పక్కన బెట్టే మాట్లాడతారు. విమర్శకుల విషయంలోనూ అంతే. సాహిత్యంలోనూ, సాహిత్య విమర్శలోను మంచిని చేరదీయడం, చెడును దూరం చేయడం శాస్త్రీయ పద్ధతి. ఈ మంచి చెడులను నిర్ణయించడానికి ఒక సిద్ధాంతముంటుంది. దీనిని చేరా ఖచ్చితంగా అమలు చేశారు. బహుశా ఈ పద్ధతిని అమలు చేసినవాళ్ళు మార్క్సిస్టు సాహిత్య విమర్శకులేననుకుంటాను. ఏ విమర్శకుని విమర్శను తీసుకున్నా మొదట ఆ విమర్శకుని విమర్శలోని పాజిటివ్ అంశాలను లేదా తన ప్రమాణాలకు సరిపోయే వాటిని ముందు చెప్పి, తర్వాత తాను వ్యతిరేకించే అంశాలను సప్రమాణంగా తిరస్కరించడం చేరా మార్గం. ఇది సాహిత్య విమర్శ ఎదగడానికి, విమర్శకులు లోపాలు సవరించుకోవడానికి పనికి వచ్చే పద్ధతి. ఉదాహరణకు శ్రీశ్రీని సాహిత్య విమర్శకుడుగా చేరా వివేచించిన పద్ధతి చూద్దాం.

శ్రీశ్రీ విమర్శ మీద చేరా రెండు వ్యాసాలు రాశారు. 1. విమర్శకుడుగా శ్రీశ్రీ (సృజన ఫిబ్రవరి 1970), 2. గురజాడపై శ్రీశ్రీ (ఆంధ్ర పత్రిక మార్చి 27, ఏప్రిల్ 3-1989). ఇంకా అక్కడక్కడ ప్రస్తావించి ఉండవచ్చు. మొదటి వ్యాసంలో తెలుగులో కొత్త కవిత్వానికే గాక కొత్త రకపు విమర్శకు కూడా శ్రీశ్రీ మార్గదర్శి అనడానికి అభ్యంతరం లేదన్నారు. సాహిత్య విమర్శకి రసన అనే కొత్త ప్రమాణాన్ని సూచించి సాహిత్య సిద్ధాంత కర్తగా కూడా శ్రీశ్రీ తన ప్రతిభను నిరూపించుకున్నాడన్నారు. రాశి తక్కువైనా విలువైన సాహిత్య విమర్శ చేసిన కొద్ది మందిలో శ్రీశ్రీ ఒకరని అన్నారు. ఉత్తమ సాహిత్య విమర్శకుడికి కావలసిన నిశిత పరిశీలన, దాన్ని వ్యక్తీకరించే బలమైన వచన శైలి శ్రీశ్రీ వ్యాసాల్లో కనిపిస్తాయి అన్నారు. రెండో వ్యాసంలో కూడా తెలుగు కవిత్వంలో కొత్తదారులు తొక్కిన శ్రీశ్రీ సాహిత్య విమర్శలో కూడా ఆ పని చేశాడన్నారు. అదే సమయంలో మొదటి వ్యాసంలో గురజాడ ఆధిక్యానికి శ్రీశ్రీ పేర్కొన్న నాలుగు కారణాలలో విప్లవ పథ గమనం, భవిష్యత్ మీద విశ్వాసం అనే రెండింటిని పూర్తిగా అంగీకరించారు. సజీవమైన వాడుక భాషా ప్రయోగం అనే మూడో కారణాన్ని కన్యాశుల్కం పరిమితిలో మాత్రమే అంగీకరించారు. సార్వజనీనత, సార్వకాలికత అనే నాలుగో కారణాన్ని పూర్తిగా తిరస్కరించారు. సర్వ కాలికత

* * *

సాహిత్య విమర్శకి రసన అనే కొత్త ప్రమాణాన్ని సూచించి సాహిత్య సిద్ధాంత కర్తగా కూడా శ్రీశ్రీ తన ప్రతిభను నిరూపించుకున్నాడన్నారు.

* * *

సంశయాస్పదమని, దేశభక్తి గేయాన్ని భగవద్గీతతో పోల్చడం అసమంజసమూ, అనుచితమూ కూడానని, ఒక కాలానికి, ఒక స్థలానికి పరిమితం కాని సందేశం ఇచ్చేది అనటం కూడా అతిశయోక్తి అని కొట్టి పారేశారు. అలాగే రెండవ వ్యాసంలో గురజాడ దేశభక్తి గేయాన్ని గురించి శ్రీశ్రీ “పావురంలాగా ప్రశాంతంగా రవళిస్తూనే - సింహం చేసే క్షాణా ధ్వనిని స్ఫురింపజేస్తుంది గళం” అని చేసిన వ్యాఖ్యను ‘దీనిని ఎవరు నిరూపించ గలరు?’ అని ప్రశ్నించారు చేరా. మొదటి వ్యాసంలో వేమన కవిత్వాన్ని గురించి శ్రీశ్రీ చేసిన థీసిస్, యాంటిథీసిస్, సింథసిస్ అనే సిద్ధాంత వేమన కవిత్వంలో లేదని మార్క్సిస్టు సిద్ధాంతం ఆధారంగానూ వాదించారు.

రాచమల్లు రామచంద్రారెడ్డి విమర్శ మీద కూడా చేరా రెండు వ్యాసాలు రాశారు. 1. సంవేదనలోంచి రారా సారస్వత వివేచన (సంచిక నవంబర్ 1977), 2. రారా ఒరవడిని నిలవాలి (చేరాతలు. 1988 డిసెంబర్ 11), సంవేదన పత్రికలు 7 సంచికలు మాత్రమే వచ్చినా తెలుగు సాహిత్యం మీద చెరగని ముద్ర వేసిందని, తెలుగు విమర్శకు కొత్తదారి చూపిందని మెచ్చుకున్నారు. విస్తరణవాద సాహిత్య మధ్యం తాగి మత్తెక్కిన తెలుగు జాతిని సంవేదన పత్రికలో ఈడ్చి చెంపదెబ్బ కొట్టేటప్పటికి రారాను అందరూ గుర్తించారు అన్నారు. పుస్తక సమీక్ష అనేది పుస్తకాన్ని గురించి పుస్తక కర్తను గురించి చేసే సమగ్ర పరిశీలనగా ఉండాలనీ, ఒక మంచి సంప్రదాయాన్ని తెలుగులో ప్రవేశపెట్టింది బహుశా రారాయేనేమో నన్నారు. Non-Academic informality (చదివే వాణ్ణి చనువుగా పలకరించే శైలి) రారా విమర్శలో చెప్పుకోదగిన మరో లక్షణమన్నారు. దీనికి అనుబంధంగా రారా విమర్శలో మడతల వ్యాస నిర్మాణం, అసలు విషయాన్ని మభ్యపెట్టలేక, చెప్పదల్చుకున్న భావాల తీవ్రతను తగ్గించే పదజాలం లేకుండా చేసే రచనా గుణముండన్నారు. అంతేగాక Intellectual Honesty కూడా రారా విమర్శలో మరో ప్రధాన గుణమన్నారు. మొత్తం తెలుగు సాహిత్య విమర్శకే వెలుగు దారి చూపే

గ్రంథంగా సారస్వత వివేచనను అహ్వానించారు. ఇంకా అనేక పాజిటివ్ అంశాలను సారస్వత వివేచనం గురించి చెప్పిన చేరా అదే స్థాయిలో, అందులో తనకు నచ్చని వాటిని కూడా స్పష్టంగా చెప్పారు. రారాలో అప్పుడప్పుడు కనిపించే వాక్యాతుర్యాన్ని చేరా ఆమోదించలేదు. వ్యక్తుల్ని హార్ట్ చేసే విమర్శ విధానాన్ని చేరా సమర్థించారు. శ్రీశ్రీపై విమర్శ విషయంలో అద్దేపల్లిని “ఆయన అజ్ఞాన కవచాన్ని ఛేదించగల ఆయుధం నా దగ్గర లేదు” అనడాన్ని, దిగంబర కవుల్ని “మురికి గుంటలోనే ఉద్భవించి, అందులోనే తిని, తాగి తందనాలాడి ఆనంద పారవశ్యం చెందే క్రిమి సంతానం” అనడాన్ని చేరా ఆక్షేపించారు. నిగ్రహం కోల్పోయి మాట్లాడే విమర్శ ధోరణికి చేరా వ్యతిరేకం. అభిప్రాయభేదాన్ని ఎలా చెప్పాలో ఇక్కడ చేరా చూపించారు. “సూటిదనం, Informality తప్పకుండా కోరదగినవే కాని ఇట్లాంటి చోట్ల రారా కొంత నిగ్రహం చూపిస్తే బాగుండేది. శత్రువుల మీద ప్రయోగించదగిన ఆయుధానికి మిత్రులతో అభిప్రాయ భేదాలు వ్యక్తం చేసే విమర్శకు రారా తరచు భేదం పాటించడు” అన్నారు. చేరా రారాలో గుర్తించిన మరొక పక్షపాతం, చిన్న చమత్కారంతో రారా శ్రామికవర్గ పక్షపాతేనంటూ, ఆయనలో ఇంకో పక్షపాతం కూడా ఉంది, అది తనకు నచ్చిన రచనల గురించి రాసినప్పుడు చిన్న చిన్న విషయాలు కూడా ఎంతో గొప్పవైనట్లు తన వ్యాఖ్యానం బలంతో హేతు కల్పనా దక్షతతో చూపించడమేనని ఉదాహరణలిచ్చారు.

మహీధర “కొల్లాంగట్టే నేమి?” నవల గురించి రారా వ్యాఖ్యానంలో చెడంతా, దుర్మార్గమంతా బ్రాహ్మణ కుటుంబాల్లోనే ఉన్నట్లు చెప్పడానికి చేరా అభ్యంతరం చెబుతూ, దానిని అతిశయోక్తిగా వర్ణిస్తూ, ఫ్యూడల్ నమాజంలో బ్రాహ్మణతర భూస్వాముల దుర్మార్గాలు తక్కువైనవా? అని ప్రశ్నించి సుందరయ్యగారి “వీర తెలంగాణా విప్లవ పోరాటాలు” గ్రంథాన్ని చూడమన్నారు. అలాగే దిగంబర కవుల్లో కవిత్వమే లేదనే రారా వైఖరి పక్షపాతమేనన్నారు. దిగంబర కవుల కొన్ని చేష్టలకు రారా ఫ్రిజుడిస్ అయినట్టుందని, అందువల్ల “విమర్శకుడు వాటిని ఛేదించుకొని మంచి చెడ్డలు నిర్ణయించగలగాలి అని హితవు పలికారు. రారా మరణించినప్పుడు కూడా ఆయన మీద “సంవేదన మొదటి సంచిక చూడగానే ఎన్నాళ్ళ నుంచో ఎదురుచూస్తున్న

మిత్రుడు హఠాత్తుగా కనిపించినంత సంతోషమైంది” అని ప్రశంసిస్తూ భావ కవులను గురించి అక్కిరాజు ఉమా కాంతంగారు పొరపాటు పడ్డట్టుగానే దిగంబర కవుల గురించి రారా పొరబడ్డారు” అని అనకుండా ఉండలేకపోయారు. అయినా రారా ఒరవడి నిలవాలని పాజిటివ్ అర్థంలో కోరుకున్నారు.

తన భావజాలంతో ఏమీ సరిపడని విమర్శకులను కూడా ఏదో ఒక అనుకూలాంశాన్ని పట్టుకుని కలుపుకొని పోవడం కూడా చేరా పద్ధతి. అక్కిరాజు ఉమాకాంత పండిత శేఖరులు పచ్చి సంప్రదాయ సనాతన తిరోగమన స్వభావంతో భావకవిత్వాన్ని తిరస్కరిస్తూ రాసిన “నేటికాలపు కవిత్వం”లోని అభిప్రాయాలతో విభేదిస్తూనే ఆయన వాద పటిమను, వాద విధానాన్ని అభినందించకుండా ఉండలేకపోయారు. భావకవిత్వాన్ని హృదయదఘ్నుంగా (గుండె నిండుగా అందామా?) అభిమానించే చేరాకు మొత్తం తెలుగు సాహిత్యంలోనే మంచి కవిత్వం చూడలేనంత సాహిత్య తీవ్రవాది (చేరా మాటల్లోనే) అయిన అక్కిరాజు, భావ కవిత్వంలో కవిత్వమే లేదని “నేటికాలపు కవిత్వం” రాసిన అక్కిరాజు ఇష్టపడటం “నాకు భావ కవిత్వం కవిత్వాభిరుచిని కలిగిస్తే నేటికాలపు కవిత్వం విచక్షణా దృష్టిని ఏర్పరచింది” అని అనడం వింతగా కనిపిస్తుంది. అయినా చేరా అలా ఎందుకు అన్నారుంటే ఉమాకాంతం సాహిత్య విమర్శలో ప్రదర్శించిన భాషా సారశ్యం, అన్వయ సౌలభ్యం చేరాకు ఇష్టమవడమే కారణం. ఎంతో మానసికమైన పరిపక్వత ఉంటే తప్ప ఇలా ఆలోచించడం సాధ్యం కాదు. “ఈకాలపు కవిత్వానికి మరో అక్కిరాజు ఉమాకాంతం అవసరం లేదా?” అని చేరాతో (1999 ఫిబ్రవరి 4) రాశారంటే, ఇంకొక నేటి కాలపు కవిత్వం రాయించి నేటి కవిత్వాన్ని అభావం చేయిద్దామని కాదు. నేటి సాహిత్యాన్ని విమర్శపరంగా సాపు చేయిద్దామనే.

...

“తెలుగు సాహిత్య విమర్శలో ఆధునిక ధోరణులు” (1979) అనే పెద్ద వ్యాసం, సంప్రదాయవాదులకన్నా భిన్నంగా ఆధునిక సాహిత్య విమర్శ పరిణామాన్ని వివేచించే వ్యాసం. “సాహిత్య విమర్శ మీద ఇంతవరకు వచ్చిన గ్రంథాల్లోనూ, వ్యాసాల్లోనూ ఆధునికతకు తగిన స్థానం దొరకలేదని నా ఉద్దేశం” అనే అవగాహనతో రాసిన ఈ వ్యాసం మంచి పరిశోధన విలువలు

— — — * * * — — —

సాహిత్యానికి సమాజానికి ఉన్న సంబంధ బాంధవ్యాలను నిరూపించడం ఆధునిక సాహిత్య విమర్శకు ఒక ప్రధాన లక్షణం, లక్ష్యం... దాన్ని ఒక సిద్ధాంత పరిధిలోకి తెచ్చి ఒక గట్టి పునాది మీద నిలబెట్టింది మార్క్సిజం.

— — — * * * — — —

గల పత్రం. చేరా తనకున్న తెలుగు సాహిత్య విమర్శ చరిత్ర జ్ఞానాన్ని స్పష్టమైన ప్రణాళికతో, చారిత్రక క్రమంతో సందర్భోచితమైన వ్యాఖ్యలతో అభివ్యక్తం చేశారు. కట్టమంచి మీద అప్పటి సంప్రదాయవాదులు కురుగంటి సీతారామయ్య వంటి వాళ్ళు ఆ రోజుల్లో చేసిన నిర్ణేతుక ఆరోపణలను చేరా సహేతుకంగా పూర్వపక్షం చేశారు. ఇప్పటికే కురుగంటి సీతారామయ్య వారసులు కట్టమంచి తెలుగు సాహిత్య విమర్శను చెడగొట్టాడని ప్రచారం చేస్తున్నారు. అలాంటి వాళ్ళకందరికీ “కాలానికి అవసరమైన విమర్శ కట్టమంచిది. కాలగమనం ఇష్టం లేక అన్నీ తాటాకుల్లోనే ఉన్నాయనే తత్వం ఆయన వ్యతిరేకులది” అన్నదే జవాబు. 1985 ప్రాంతాల్లో “ప్రాచీనాంధ్ర కవుల సాహిత్యాభిప్రాయాలు, అభిరుచులు” అనే అంశం మీద తెలుగు విశ్వవిద్యాలయం వాళ్ళు పుస్తక రచన పోటీ పెడితే చేరా మాస్టారు సన్న ప్రోత్సహించి నాతో పుస్తకం రాయించారు. నా రాత ప్రతికి బహుమతి వచ్చింది. అప్పటికే ఆ అంశం మీద ఆయనకున్న అవగాహనతో 1995లో “ప్రాచీన కావ్యాల్లో పాండిత్య విమర్శ” అనే వ్యాసం రాశారు. ఈ అంశం మీద ఆచార్య కోవెల సంపత్ కుమార్గారు కూడా “కవిస్వామ్యం” అనే గ్రంథం రాశారు. చేరాగారి ఈ రెండు వ్యాసాలూ వెయ్యేళ్ళు తెలుగు సాహిత్య విమర్శ చరిత్రకు శాస్త్రీయ మదింపు.

...

ఆ మధ్య ఒక సమీక్షలో ఏదో ఒక కథ చదువుతుంటే అంతకుముందు ఇంకెవరో రాసిన కథ గుర్తుకు వచ్చిందని సమీక్షకులంటే, ఆ కథా రచయిత తన కథ చదువుతుంటే ఇంకెవరో కథ గుర్తు వచ్చిందనడమేమిటి? అంటూ కోప్పడినట్లు ఎక్కడో చదివాను. ఇలా కోప్పడే వాళ్ళుంటారనే కాబోలు చేరా “సాహిత్య విమర్శలో గుర్తు రావడమంటే ఏమిటి?” అని ఒక చేరాత 13-10-1991న రాశారు. సైగల్ పాటను గురించి అఫ్సర్ రాసిన కవిత చదువుతుంటే చేరాకు కృష్ణశాస్త్రి కవిత

ఒకటి గుర్తుకొచ్చింది. ఈ సందర్భంగా ఇలా ఒకటి చదివితే ఇంకొకటి గుర్తు రావటం సమంజసమా? ప్రయోజనకరమా? దీనికి సిద్ధాంతముందా? అని ప్రశ్నలు వేసుకొని సమాధానాలు చెప్పారు. గుర్తు రావడానికి సిద్ధాంతం లేదన్నారు. మరెలా గుర్తుకు వస్తాయి? చదవరి చదువు. అతని జ్ఞాపక శక్తి, సమయస్ఫూర్తి ఇవే కారణాలు. గుర్తురావడం వల్ల ప్రయోజనముండుంటారు చేరా”. విమర్శకుడైన వ్యక్తిలో తన జ్ఞాపకాలతో ఈ పోలికలు చూపిస్తే పాఠకుల సాహిత్యానుభవం ఇంకొంచెం అధికం కావడమే దాని ప్రయోజనం”. అయితే ఈపోల్చడానికి ఒక పద్ధతి ఉండాలని మాత్రం సూచించారు. సాహిత్య విమర్శలో తులనాత్మకలో ఒక మౌలికాంశమంటారు. ఆచార్య ముదిగొండ వీరభద్రయ్యగారు (సాహిత్యవిమర్శ: మౌలికాంశాలు) పాఠకుల సంస్కారం విస్తరించాలంటే ఈ పోల్చటం అనేక రకాలుగా అవసరం. సాహిత్య విమర్శకులకు సూచనలుగా ఉపయోగపడుతుంది”. విమర్శకులు కాదలచుకున్న వాళ్ళు కవుల కన్నా ఎక్కువ తెలుసుకోవాలి” అన్నారు చేరా (రింఛోళి : 222) అలా తెలుసుకున్నప్పుడే ఈ గుర్తుకు రావడం పెరిగి అధ్యయనం విస్తరించి పాఠకులకు సారాంశంలో సమాజానికి మేలు జరుగుతుంది.

...

సాహిత్యానికి సమాజానికి ఉన్న సంబంధ బాంధవ్యాలను నిరూపించడం ఆధునిక సాహిత్య విమర్శకు ఒక ప్రధాన లక్షణం, లక్ష్యం... దాన్ని ఒక సిద్ధాంత పరిధిలోకి తెచ్చి ఒక గట్టి పునాది మీద నిలబెట్టింది మార్క్సిజం. ఈ సిద్ధాంత సహాయంతో చేసే విమర్శను మార్క్సిస్టు సాహిత్య విమర్శ అంటారు” అని కె. బాలగోపాల్ “రూపం - సారం” పుస్తకానికి ముందుమాటలో రాశారు. చేరా 1986లో అంతకుముందు 1981 ఫిబ్రవరి భారతిలో “ప్రజోద్ద్యమ రథ చక్రాలు” అంతకుముందు “తెలుగు సాహిత్య విమర్శలో ఆధునిక ధోరణులు” వంటి వ్యాసాలు చదివి ప్రభావతీ ప్రద్యుమ్న కావ్య విమర్శ పరిధిలో ఉన్న నేను కొత్త రకం సాహిత్య - విమర్శ చదివినట్లు అనుభూతి పొందాను. ఈ నా విమర్శ విధానం మారవలసిన అవసరాన్ని ఆ వ్యాసాలు గుర్తు చేస్తాయి. 1986 ప్రాంతాల నుంచి చేకూరి రామారావుగారు చేరాగా చేరాతలు రాయడం ప్రారంభించారు. భాషా శాస్త్రాన్ని

ఒక సామాజిక శాస్త్రంగా చేసుకొని కొత్త కొత్తగా వస్తున్న కవిత్వాన్ని అప్పుతప్పుడు వెనకటి కవిత్వాన్ని కవిత్వం నిర్మాణవరంగా విమర్శించటం చేశారు. అట్లని మార్క్సిజాన్ని ఆయన విస్మరించలేదు. భాషాశాస్త్ర దృష్టితో సాహిత్యంలోని సాహిత్యాంశాలను, రూపాంశాలను ఎక్కువగా వ్యాఖ్యానిస్తూ వచ్చారు. ఈ ధోరణిని వస్తువాద ప్రీయలు అప్పట్లో రూపవాదిగా నిర్వహించినట్లున్నారు. నాకు గుర్తున్నంత వరకూ త్రిపురనేని మధుసూదన రావుతో కొంతవారం చేసినట్లున్నారు. ఆ సమయంలోనే ఆయన మార్క్సిస్టుల పట్ల కొన్ని చురకలు వెయ్యడం ప్రారంభించారు. అంతేకాదు సాహిత్య విమర్శకు ఏదో శాస్త్రం సంపూర్ణంగా సరిపోదు. ఇందుకు మార్క్సిజం కూడా అవవాదుకాదు అంటూ మాట్లాడడం ప్రారంభించారు. ఆ సమయంలో స్త్రీ వాద దళిత మైనారిటీ వాదాలు మొదలు కావడం, రచయిత్రుల్నే చేరా ఎక్కువగా చేరాతల్లో పరామర్శిస్తూరావడం, వాళ్ళు అనేకులు మార్క్సిజాన్ని వ్యతిరేకిస్తూ మాట్లాడడం, ఆ సమయంలోనే వద్దవాదులు బలం పుంజుకొని ముందుకూరావడం, చేరా పద్య వాదులతో, పద్యప్రియులతో సన్నిహితంగా తిరగడం, వాళ్ళ పుస్తకాలకు చేరా, ఈయన పుస్తకాలకు వాళ్ళు ముందు మాటలు రాయడం, సభలలో కూడా సహకార పద్ధతిని అనుసరించడం ఈ సేపట్లో చేరా మార్క్సిజం పరిమితుల్ని చెప్పనారంభించడంతో మార్క్సిస్ట్ విమర్శకుడుగా చేరాను. అభిమానించే వాళ్ళకు ఆయన మారి పోయా రేమో అనిపించడం మొదలయ్యింది. ఆ సమయంలోనే చేరా ఈ రోజుల్లో మార్క్సిస్టు విమర్శ కూడా అనడం, అనిపించుకోవడం ఫ్యాషన్ పోయిందన్నారు. పరిణామ వాదాన్ని నవ్వే మార్క్సిస్టు, విమర్శకులు ఇది ఇంతేనని దబాయించడం అమార్క్సియం అన్నారు. సాహిత్య విమర్శలో వస్తువును దాటి రూపం దగ్గరికి వస్తే రూపవాదులని ముద్ర వెయ్యడం మంచిది కాదన్నారు. మార్క్సిస్టులు ఎద్దేవాకు పూను కోవడం మానుకోవాలన్నారు. ఇలా అన్నంత మాత్రాన ఆయన మార్క్సిస్టు వ్యతిరేకిగా అయినట్లు భావించవలసిన అవసరం లేదు. ఇంతకూ ఆయన చెప్పిందేమిటంటే:

ఏ శాస్త్రమైనా సాహిత్యాన్ని సంపూర్ణంగా అధ్యయనం చేయడానికి సరిపోదు. శాస్త్రాలను పరిమితులున్నాయి అన్నది చేరా వాదం. ఒక పెద్ద గ్రంథాన్నో

— — — — * * * — — — —
కాకపోతే తెలుగులో మార్క్సియ దృక్పథంతో సాహిత్య వస్తువు మీద జరిగినంత చర్చ రూపం మీద జరగకపోవడం మాత్రం నిజం. మార్క్సియ సూత్రాలతో సాహిత్య శిల్ప చర్చ జరిగింది అత్యల్పం.
 — — — — * * * — — — —

కొన్ని గ్రంథాలనో, ఒక ప్రక్రియనో, ఒక వర్గ సాహిత్యాన్నో, ఒక కాలపు సాహిత్యాన్నో విమర్శించడానికి మార్క్సిజం సరిపోతుంది. ఒక ఖండికను విమర్శించడానికి వీలు కాదు అన్నది ఒక ప్రతిపాదన. “(రచన) పరిధి తగ్గిన కొద్దీ మార్క్సిస్ట్ విశ్లేషణ కష్టతరమవుతుంది. మార్క్సిస్ట్ విమర్శకు సహజమైన సైజు నియతి ఉన్నదన్న మాట” (రింఛోలి: పు 163)” మార్క్సిజం కవితా ప్రక్రియ తత్వ నిరూపణకు అవసరమయ్యే సామాజిక నేపథ్యాన్ని అందించగలదు. ఇంతకు మించి అశించటం దురాశ. మార్క్సిజం మంత్రం కాదు. జపించగానే అన్నీ సమకూరటానికి” (పైది : పు 165) ఒక విస్తృత ధోరణి నేపథ్యాన్ని విశ్లేషించడంలో మార్క్సిజం సఫలమైన మాట. నిజమే కాని కవితా ఖండికల విశ్లేషణలో మార్క్సిజం చేయగలిగిందేమీ కనబడటలేదు” (పైది : పు 171) రెండవ ఉటంకింపులో చేరా స్వరంలో ఆయనకు సహజం కాని కటువుతనం కనిపిస్తున్నా, ఈ మాటలన్నీ అర్థం చేసుకుంటే ఆయన మార్క్సిజాన్ని తృణీకరిస్తున్నట్లు కనిపించదు.

ఒక రచన నేపథ్యం చెప్పడానికి, రచనలోని వస్తువును విశ్లేషించడానికి మార్క్సిజం పనికి వస్తుంది, సాహిత్య స్వరూపాంతర్గత విశేషాలను మార్క్సిజం చెప్పలేదు. భాషాశాస్త్రం మాత్రమే చెబుతుందని చేరా వాదం. ఇది లోపం కాదు, దోహమూ కాదు, శాస్త్ర పరిమితి అని కూడా వివరించారు. అలాగే వస్తువేతన రూపాన్ని నిర్ణయించు కొంటుంది అని సాధారణంగా వినబడే మార్క్సియ సూత్రాన్ని మాత్రం చేరా తిరస్కరించి, సాహిత్యంలో ఒకే వస్తువు అనేక రూపాల్లో రావడాన్ని ఉదాహరించి, వస్తువు రూపాన్ని గానీ, రూపం వస్తువును గానీ నిర్ణయించదని, అవి ఒకదానికొకటి పరిమితులు విధించుకోవచ్చునని అంటారు. (పైది : పు 170) ఈ అభిప్రాయాల మీద జరగవలసినంత చర్చ జరిగినట్లు లేదు. మార్క్సిజం వస్తు రూపాలు రెండూ సామాజిక వాస్తవికతకు ప్రతిబింబాలుగా విశ్వసిస్తుంది. రూపంలో వ్యక్తమయ్యే వస్తువే కళ అంటుంది.

వస్తు రూపాల మధ్య సమన్వయం ఉండా లంటుంది. ఇవన్నీ చేరాగారికి తెలియనివి కావు. కాకపోతే తెలుగులో మార్క్సియ దృక్పథంతో సాహిత్య వస్తువు మీద జరిగినంత చర్చ రూపం మీద జరగకపోవడం మాత్రం నిజం. మార్క్సియ సూత్రాలతో సాహిత్య శిల్ప చర్చ జరిగింది అత్యల్పం. సాహిత్యాంతర్గత విశేషాలకు వ్యాఖ్యానించ దానికి భాషా శాస్త్రమే సరిపోతుందనే వాదాన్ని ఒప్పుకుని, భాషాశాస్త్రం పర్వతీతమా? పర్వతీతమా? భాషా శాస్త్రంతో వస్తువును వ్యాఖ్యానించ లేమేమో గాని మార్క్సియ సూత్రాలతో రూపాన్ని విశ్లేషించడం సాధ్యమే కాదని చెప్పలేం. సంప్రదాయవాదులు శిల్పమో అంటుంటే, మార్క్సిస్టు వస్తువును ప్రధానంగా పట్టించుకున్నారు.

సాహిత్య చర్చలో, భాషా చర్చలో ఆర్యుల గురించి యుగకర్తల గురించి ప్రాచీనకాలం నుండి నేటి దాకా వాదోపవాదాలు జరుగుతూనే ఉన్నాయి. నన్నయ్యను ఆదికవిగా కీర్తించుకుని తెలుగు సాహిత్య ప్రాచీనతను రుజువు చెయ్యలేక తెలుగు భాషకు ప్రాచీన భాషగా గుర్తింపు తెచ్చుకోవడానికి జుట్టు పీక్కుంటున్నాం. ఆధునిక కవిత్వానికి ఇద్దరు యుగకర్తల్ని చాటుకున్నాం. ఎటూ తేల్చుకోలేక, దళిత కవుల్లో ఎవరు ఆద్యులోనని వాదులాడు కుంటున్నాం. గురజాడ ‘దిద్దబాట’ను కొండగుర్తగా పెట్టుకొని తెలుగు కథానిక శతవార్షికోత్సవాలకు ప్రయత్నిస్తున్నాం. స్త్రీ వాదుల నుంచి అభ్యంతరాలు రావా? పరిణామవాదాన్ని నమ్మని వాళ్ళ ఆధునికులు కారు. నాతోనే పొద్దు పొడిచింది అనుకోవడం ఘ్యాడల్ అహంకారమే. మన దుప్పట్లు పరుచుకోడానికి చరిత్రను తిరస్కరించడం స్వార్థమూ, అవకాశవాదమూ అవుతుంది. సమాజంలో నైనా సాహిత్యంలోనైనా ఇంతే. చేరా గారికి బిరుదులు, పీఠాలు, పీఠాధిపతులు, ప్రతిష్ఠలు వంటి వాటితో సంబంధం లేదు. పలానా రచయిత సృష్టికర్త అనే దాన్ని ఆయన సమర్థించరు. “నామటుకు నాకు ఒక పద్యంతో ఆది కవి, ఒక కథతో ఆది కథకుణ్ణి నిర్ణయించడం అనే పద్ధతే మింగుడుపడదు.... ఏ ప్రక్రియకయినా ఒకే సృష్టి కర్త ఉండరు. అనేకుల కృషిపల్ల సాహిత్య ప్రక్రియ అభివృద్ధి చెందుతుంది” (వచన రచన : పు.117) సాహిత్య విమర్శకులు ఈ ఆలోచనను గుర్తిస్తే సాహిత్య విమర్శలో చాలా వివాదాలు తలెత్తవు.

జీవితంలో నిరాడంబరంగా ఉండే చేరా సాహిత్య విమర్శలో ఉపయోగించే భాష సరళంగా సూటిగా ఉండాలని చాలా పర్యాయాలు పేర్కొన్నారు. ఇందుకు భిన్నమైన విమర్శ శైలిని అసంబద్ధమైనదిగా నిరూపించారు. ఎన్నిసార్లైనా తెలుగు సాహిత్య విమర్శ శైలిలోని కృత్రిమతను ఎత్తిచూపడానికి చేరా విసుగు చెందలేదు. ఈ కృత్రిమ శైలిని చేరా జబ్బుగా వర్ణించారు. “తెలుగు విమర్శకుల్లో సూటితనం తక్కువ. అతిశయమైన పదాడంబరం, పొడుగాటి డొంకతిరుగుడు వాక్యాల వాడకం, అర్థగతికి ఆటంకం కలిగించే అలంకారాల ప్రయోగం, విషయాన్ని పక్కదారులు పట్టించే అధిక ప్రసంగాల్లో - మన తెలుగు విమర్శకుల శైలిని పట్టిపీడిస్తున్న జబ్బులో ఇది సాంప్రదాయక విమర్శకుల్లో అధికంగా కనిపించే మాట వాస్తవం “అంటూ” మార్క్సిస్ట్ పండితులు ఇందులో తక్కువ తిన్నవాళ్ళు కాదు” అని చురక వేశారు. (పీఠిక : కె. బాలగోపాల్ రూపం - సారం) అలాగే తెలుగు వచనానికి ఆలంకారికత, అర్థశూన్య వాక్య ప్రయోగం అనే రెండు జబ్బులు పట్టుకున్నాయిని మరో

చోట అన్నారు. (వచన రచన : పు 92) ఈ పులుముడు జబ్బున్న వాళ్ళు తనకు బాగా తెలిసినవాళ్ళు తాను గౌరవించే వాళ్ళయినా చేరా ఉపేక్షించలేదు. చెన్నకేశవరెడ్డి తన సిద్ధాంత గ్రంథంలో ఆలంకారికత నుండి బయటపడినందుకు సంతోషించారు. ఎన్.గోపి పండితుడైనా అతని శైలి పండిత శైలి కానందుకు అభినందించారు. మార్క్సిస్టుల్లో కూడా ఈ జబ్బున్నా, కె. బాలగోపాల్ అందులోంచి బయటపడడాన్ని అభినందించారు. అక్కిరాజు ఉమాకాంతం అభిప్రాయాలతో ఎక్కడా ఆమోదం లేకుండా పోయినా ఆయన వచనంలోని సూటిదనం సారళ్యం అనే రెండు గుణాలుండటాన్ని మెచ్చుకున్నారు. తెలుగు వచనానికి సంబంధించినంత వరకు రెండు వర్గాల వాళ్ళున్నారు. వాళ్ళకు ఆలంకారిక వాదులూ, నిరలంకారవాదులని పేరు పెట్టి తాను రెండో వర్గం వాణ్ణి ప్రకటించుకున్నారు. అయితే విమర్శ వచనం అంటే ఎందుకట్టెకాదని కూడా చేరాకు తెలుసు. సహజంగా వచ్చిపడే మెటపర్లు,

పోలికల్ని అభ్యంతరం పెట్టవలసిన పని లేదని, విమర్శకుడు పని గట్టుకొని తన పదజాల కండబలంతో వ్యాసం మీద వాక్యాలతో పాఠకుడి మీద దాడి చేయవద్దని ఆయన అభిప్రాయం లేకపోతే “నాకు వచనాన్ని గురించీ ఎక్కువ ధ్యాస” అంటారా? (కిరీరం : పు 13)

అందుకే చేరా వచనం హాయిగా చదివిస్తుంది. “తెలుగు కవిత్వం నన్నయ్య ఒరవడి” అనే నా గ్రంథానికి ముందు మాట రాస్తూ “చంద్రశేఖర్ లో అదృష్టవశాత్తూ ఆ ఆడంబరమూ ఆ ఆయోమయత్వమూ లేవు. స్పష్టత, నిరాడంబరతా ఈయన వచన గుణాలు. ఈయన వచనం చదువుతుంటే వెన్నెలలో పడవ ప్రయాణం చేసినంత హాయిగా ఉంటుంది” అన్నారు గాని, చేరా వచనంలోని ఆ హాయి మరింత సుందరంగా సరళంగా ఉంది. ఆయన విమర్శ శైలిలోని నిరాడంబరత సాహిత్యాన్ని, సాహిత్య విమర్శను సామాన్య పాఠకులైన అధిక జనాభాకు చేరవేస్తుంది.

F

అమ్మ పక్కలో వెచ్చగా పడుకుని చక్కగా “చందమామ” కథలు వింటున్నప్పుడు కీకారణ్యలో క్రూర మృగాలుంటాయని కనిపిస్తే కొరకు తింటాయని తెల్సింది. కాని అవి కథలేకదా అనుకున్నా. మా ఊళ్ళో ఇసుక తిన్నెల మీద కూర్చొని భాగవతులు ఆడే భారతాన్ని చూసినప్పుడు సూదిమొసినంత స్థలం ఇవ్వనంటూ సమరానికి సై అన్న సుయ్యో ధనులుంటారని

ఇదేమి రాజ్యం

మఉని

కామాంధకారంతో / కన్నూ మిన్నూ కానని కీచకులుంటారని విన్నా!

రాజధాని నడిబొడ్డున రోడ్లపై తలలపై లారీలు తాండవమాడినప్పుడు ముదిగొండ మారణ హోమంలో

ప్రాణాలను ఎగరేసుకెళ్ళిన ‘ఏకేలను చూసినప్పుడు అన్యం పుణ్యం ఎరుగనిమన్యం మగువలు మాకుమ్మడిగా మానభంగం చేయపడ్డప్పుడు

అప్పుడు ... నిజమనిపించింది కథల్లోని క్రూర మృగాలు, పురాణాల్లోని ‘ప్రతినాయకులు’ ఇప్పుడు ఖాకీలుకప్పుకున్న క్రూర మృగాలుగా కాషాయం కప్పుకున్న కీచకులుగా నేడు రాజ్యాన్ని పాలిస్తున్నారని

కళ్ళను చదివే మనసుంటే కళ్ళు పలుకరిస్తాయి కళ్ళ భాష తెలిస్తే ఆనంద రాగాలాలపిస్తాయి! వాటి విషాద గీతాలు వినిపిస్తాయి! ఆ కళ్ళలో ప్రేమానురాగాలు రాగ విరాగాలు పల్లవిస్తాయి! ఆత్మీయతా పలకరింపు అనుభూతి! కళ్ళు నవ్వుతాయి

పలుకరించే కళ్ళు

గుర్రాల రమణయ్య

తీయగా చూస్తాయి కరచాలనం చేస్తాయి కళ్ళు కళ్ళు ముచ్చటించుకుంటాయి! ఆ కలయిక మరపురాని మధురానుభూతి! బాధలో కన్నీరు వెచ్చగా ఉంటుంది! ఆనందంలో చల్లగాను ఉంటుంది!

మనసు యిచ్చి పుచ్చుకున్న ప్రేమికుల కళ్ళలో మాటలు రాని భావాలు మనసుకు అందని అనిర్వచనీయ మాధుర్యత... ఎన్నో ఊసులు ప్రేమావేశాలు పరవళ్ళు తొక్కి పరవశిస్తుంటాయి అందుకే కళ్ళు ఎప్పుడూ కలలు కంటాయి అందని ఆనందం కోసం తృప్తి కోసం నిరంతరం శోధిస్తూనే ఉంటాయి!

తెలుగు సాహిత్యంలో వెలుగు కెరటం శ్రీశ్రీ

మరో ప్రపంచం కోసం నినదించిన మహాకవికి సాహితీ స్రవంతి ఘన నివాళి

హైదరాబాద్ లో

తెలుగు సాహిత్యంలో శ్రీశ్రీ ప్రభావం అనంతమని, వర్తమాన తెలుగు సాహిత్యంలో అందరూ ఐక్యంగా శ్రీశ్రీ సాహిత్యాన్ని ముందుకు తీసుకెళ్లాల్సిన అవసరముందని సెంట్రల్ యూనివర్సిటీ ఆచార్యులు ప్రొఫెసర్ వకుళాభరణం రామకృష్ణ అన్నారు. సాహితీ స్రవంతి, అరసం ట్యాంక్ బండ్ పై గల శ్రీశ్రీ విగ్రహం వద్ద ఆదివారం నిర్వహించిన వర్తంతి సభలో ఆయన పాల్గొన్నారు. ముందుగా శ్రీశ్రీ విగ్రహానికి పూలమాలలు వేసి నివాళులర్పించారు. ఈ సందర్భంగా ఆయన మాట్లాడుతూ శ్రీశ్రీ దృక్పథాన్ని ముందుకు తీసుకెళ్లాల్సినారు. ఈ సభలో పాల్గొన్న సారస్వత కళాశాల పూర్వ ప్రధానాచార్యులు, ప్రస్థానం సంపాదక వర్గ సభ్యులు మోతుకూరి నరహరి మాట్లాడుతూ శ్రీశ్రీ వారసత్వాన్ని ముందుకు తీసుకెళ్లాల్సిన అవసరం నేడు మరింత పెరిగిందని అభిప్రాయపడ్డారు. అరసం అధ్యక్షులు ఎస్వీ సత్యనారాయణ మాట్లాడుతూ తెలుగు సాహిత్యంలో శ్రీశ్రీ ఒక ప్రభంజనమని, నేటికీ ఆయన సాహిత్య స్ఫూర్తిని తెలుగు సాహిత్యంలో ఎందరో అందుకుంటున్నారన్నారు. సాహితీ స్రవంతి హైదరాబాద్ నగర కన్వీనర్ సత్యభాస్కర్ మాట్లాడుతూ సాహిత్య సంఘాలన్నీ ఐక్యంగా ప్రగతిశీల సాహిత్య వ్యాప్తికి కృషి చేయాలని విజ్ఞప్తి చేశారు. ప్రముఖ విమర్శకులు ద్వానా శాస్త్రి మాట్లాడుతూ శ్రీశ్రీ సాహిత్యం అమరత్వం సాధించిందని, ఆ ప్రభావం తన మీదా చాలా ఉందని అన్నారు. ప్రజానాట్య మండలి నాయకురాలు దేవి, శాంతారావు, మామయ్య బాలల మాసపత్రిక సంపాదకులు అరిబండి ప్రసాదరావు, అరసం నగర కన్వీనర్ రాజోలు సుదర్శన్, తదితరులు సభలో మాట్లాడారు. ప్రసిద్ధ కవి నాగభైరవ కోటేశ్వరరావు, ప్రముఖ

ప్రజావైద్యులు శేషారెడ్డికి సభ నివాళులర్పించింది. అనంతరం కవి సమ్మేళనం జరిగింది. తంగిరాల చక్రవర్తి, విప్లవ్ దత్ శుక్లా, పొత్తూరి సుబ్బారావు, తంగిరాల చక్రవర్తి, సహారా, కె.ఎల్. కామేశ్వరరావు, రజనీ గంగాధర్, జుగాష్ విలి, రవి, శర్మ, పొన్నం రాజయ్య గౌడ్, మల్లిఖార్జున్ తదితరులు తమ కవితలను చదివారు. కవులు గేరా, విప్లవ్ దత్ శుక్లా, జన విజ్ఞాన వేదిక నాయకులు ఎస్.కె. రాజా, కవి రఘుశ్రీ, జి. యాదగిరిరావు, కవయిత్రి మహాజిన్, వల్లభాపురం జనార్దన్, ఖాజామొయినుద్దీన్, క్రాంతి, వెంకటస్వామి, లోహిదాసు, లక్ష్మయ్య, వారప్రసాద్ తదితరులు ఈ కార్యక్రమంలో పాల్గొని శ్రీశ్రీకి ఘన నివాళి అర్పించారు.

విజయవాడలో

ప్రజాసాహిత్యానికి మరణంలేదని శ్రీశ్రీ కవిత్వం నిరూపించిందని సిద్ధార్థ కళాశాల అధ్యాపకులు డాక్టర్ తాటి శ్రీ కృష్ణ అన్నారు. మహాకవి శ్రీశ్రీ 25వ వర్తంతిని పురస్కరించుకొని సోమవారం సాయంత్రం 'సాహితీ స్రవంతి', - ప్రజాశక్తి సాహితీ సంస్థ' సంయుక్త ఆధ్వర్యం నవరంగ్ థియేటర్ వద్ద గల శ్రీశ్రీ సభా మందిరంలో సభ జరిగింది. సాహితీ విమర్శకులు కె. కేశవరెడ్డి అధ్యక్షతన జరిగిన ఈ సభలో 'శ్రీశ్రీ - సాహిత్యం' అనే అంశంపై వక్రలు మాట్లాడారు. సభలో డాక్టర్ తాటి శ్రీ కృష్ణ మాట్లాడుతూ శ్రీశ్రీ పుట్టగానే అతని తల్లి చనిపోయిందనీ, ఆ వేదనే అతని సాహిత్యానికి నాంది పలికిందనీ అన్నారు. యుగానికి కర్త అయినవాడే రచయిత అనీ, దానికి శ్రీశ్రీ సరైన వ్యక్తి అని ఆయన అన్నారు. ఒకప్పుడు శ్రీశ్రీ గీతాలను పత్రికలు తిరస్కరించాయనీ, అయినా వాటికి ప్రాచుర్యం తగ్గలేదనీ అన్నారు. అంతమాత్రాన ప్రజాసాహిత్యం చనిపోలేదని పేర్కొన్నారు. 'మరో ప్రపంచం... మరో ప్రపంచం పిలిచింది, పదండిపోదాం పదండిపోదాం పదండిపోదాం పైపైకి' అంటూ ఆయన రాసిన గీతాన్ని గుర్తు చేశారు. సామాజిక ప్రయోజనం లేని సాహిత్యానికి విలువలేదనీ అన్నారు. సామ్యవాదానికే తన సాహిత్యం అంకితం అన్న శ్రీశ్రీ మాటలను శ్రీ కృష్ణ గుర్తు చేశారు. శ్రీశ్రీ సాహిత్య నిధి కన్వీనర్ కె. ఆశోక్ కుమార్ మాట్లాడుతూ మహాకవి శ్రీశ్రీ పీడిత ప్రజానికాన్ని గురించి, వారి జీవితాలు గురించి తన కవిత్వంలో చక్కగా రాశారని అన్నారు. పేదల బతుకులు ఎంత దయనీయ స్థితిలో ఉన్నాయో ప్రపంచానికి తన కవిత్వం ద్వారా చూపారని అన్నారు. వెల్వడం హైస్కూలు ప్రధానోపాధ్యాయుని కావూరి సత్యవతి మాట్లాడుతూ తెలుగు సాహిత్యంలో వ్యక్తి మహాకవి ఆధునిక కవిత్వం వరకు పూర్తిగా సాహిత్యంలో సాగసులను ఆకలింపు చేసుకున్న వ్యక్తి మహాకవి శ్రీశ్రీ అని వ్యాఖ్యానించారు. ఆయన సాహిత్యం విలువ కట్టలేమని అన్నారు. అనంతరం జరిగిన కవితా పఠనంలో దివికుమార్, అరసవిల్లి, కృష్ణ

సిహెచ్.వి బ్రహ్మానందరావు, కొత్తపల్లి రవిబాబు, చిలకపూడి కళాధర్, కె.ఎన్.వి ప్రసాద్, చిత్తలూరి సత్యనారాయణ, బి. ఆంజనేయరాజు పాల్గొన్నారు. సభకు ముందు ప్రజానాట్యమండలి కళాకారులు రాజేష్, మోహన్, శ్రీను, పిచ్చయ్య ఆలపించిన శ్రీశ్రీ గీతాలు అందరినీ ఉత్తేజపరిచాయి. చివరగా కార్టూనిస్టు, రచయిత రావెళ్ల శ్రీనివాసరావు వందన సమర్పణ చేశారు.

ఖమ్మంజిల్లాలో

తెలుగు సాహిత్యానికి ప్రాణం పోసింది మహాకవి శ్రీశ్రీ అని, తెలుగు భాష ఉన్నంత కాలం ఆయన మన మధ్య ఉన్నట్టేనని పలువురు వక్తలు పేర్కొన్నారు. ప్రజాశక్తి సాహితీ సంస్థ, సాహితీ ప్రవృత్తి అధ్యక్షులలో మహాకవి శ్రీశ్రీ వర్ధంతి సభ పట్టణంలోని మంచికంటి హాల్లో జూన్ 15న సాయంకాలం జరిగింది. సాహితీ ప్రవృత్తి జిల్లా బాధ్యులు జాతశ్రీ, ప్రజాశక్తి సాహితీ సంస్థ నుండి పి.మట్టయ్య అధ్యక్షతన జరిగిన ఈసభలో ముఖ్యఅతిథులుగా హాజరైన సాహితీ విమర్శకులు డాక్టర్ వై. రాధాకృష్ణమూర్తి మాట్లాడారు. శ్రీశ్రీ కన్నుమూసి 25 సంవత్సరాలు అవుతున్నా ఇప్పటికీ తెలుగు సాహితీ లోకం ఆయనను నిత్యం స్మరించుకుంటూనే ఉందన్నారు. ప్రతి ఆధునిక ఆంధ్ర కవి కలం నుండి ఆయన తొంగి చూస్తూనే ఉంటున్నాడని తెలిపారు. బహుశా తెలుగు భాష ఉన్నంతకాలం ఆయన సజీవంగానే ఉంటాడన్నారు. ఒక యుగాన్ని శాసించిన వాడని కొనియాడారు. ఒక “మహాప్రస్థానం” చాలు ఆయన్ను చిరస్థాయిగా నిలిపేందుకన్నారు. జీవితం లాగానే సమాజం లాగానే సాహిత్యం కూడా నిశ్చలం కాక నిత్య ప్రవాహశీలి అని నమ్మిన కవి అన్నారు. వచన కవితల్లో కూడా అంతర్దీనంగా మనోహరమైన మీటర్ ఉంటుందన్నారు. అగ్ని కీలలు రగిలిగించాడు, హిమ సమూహములు కురిపించాడు, ధమరకం మోగించాడు ఆకాశం వెంట హడావిడిగా వెలిపోతున్న కవితా రథచక్రాలను భూమార్గం పట్టించాడని అన్నారు. కవి, విమర్శకులు పొత్తురి సుబ్బారావు మాట్లాడుతూ తెలుగుసాహిత్యంలో ఒక కొత్త ఒరవడిని సృష్టించిన వ్యక్తి శ్రీశ్రీ అని తెలిపారు. సాహిత్యంలో సంగీత లయను సాధించిన వారు కొద్ది మంది మాత్రమే నని వారిలో శ్రీశ్రీ ముందుంటారని అన్నారు. సాహితీ ప్రవృత్తి జిల్లా అధ్యక్షులు కె. ఆనందాచారి మాట్లాడుతూ కవిత్వాన్ని విప్లవీకరించి, విప్లవాన్ని కవిత్వీకరించిన మహోన్నత వ్యక్తి శ్రీశ్రీ అని అన్నారు. సాహితీ ప్రవృత్తి బాధ్యులు కన్నెగంటి వెంకటయ్య శ్రీశ్రీ సాహిత్యాన్ని విశ్లేషించారు. ప్రముఖ రచయిత తాటికొండ నర్సింహారావు మాట్లాడుతూ సామాజిక దశ దిశను నిర్దేశించి వ్యవస్థను మార్చాలనే తపనతో రాసిన వ్యక్తి శ్రీశ్రీ అని అన్నారు. మాల్యశ్రీ మాట్లాడుతూ తెలుగుజాతికే శ్రీశ్రీ తన

రచనలతోనూ, కవితలతోనూ ప్రజల్లో ప్రభంజనం సృష్టించారని అన్నారు. తెలుగు జాతి గొప్పతనాన్ని ప్రపంచ వ్యాపంగా తీసుకెళ్లిన మొదటి వ్యక్తి శ్రీశ్రీ అని కొనియాడారు. శ్రీశ్రీ తన రచనలను వుస్తకాల రూపంలోనే కాకుండా సీని గీతాల ద్వారా ప్రజల్లో చైతన్యం కల్పించారని అన్నారు. శ్రీశ్రీ రచించిన గేయాలను దేవీప్రియ, శిశిర, శేషగిరి, శశిశ్రీ, నాగశ్రీ, మనోరమ, టి.వి.చలం, ముత్యం, సదానందం ఆలపించారు. అనంతరం సాహితీ ప్రవృత్తి జిల్లా ప్రధాన కార్యదర్శి రౌతు రవి అధ్యక్షతన కవిగాయక సమ్మేళనం జరిగింది. ప్రజాశక్తి మేనేజర్ ఎం.సుబ్బారావు, కపిల రాంకుమార్, కవి లెనిన్ శ్రీనివాస్, తాతొలు దుర్గాచారి, సాధనాల వెంకటస్వామినాయుడు, ఐ.వి. రమణారావు, కలుకోర్పుల రమేష్, సాహిత్య అభిమానులు, కవులు, గాయకులు పాల్గొన్నారు. కవి లెనిన్ శ్రీనివాస్ అతిథులకు స్వాగతం పలుకగా, కవయిత్రి వురుమళ్ళ సునంద వందన సమర్పణ చేశారు.

తిరుపతిలో

టివి, ఇంటర్నెట్ లాంటివి ఎన్నోచ్చినా వుస్తకం కనుమరుగు కాబోదని ప్రజాశక్తి ప్రచురణాలయం సంపాదకులు తెలకపల్లి రవి అన్నారు. ఈ సాంకేతిక మార్పుల వల్ల ఇ-వుస్తకం వంటి రూపాల్లోకి మారి వుస్తకం పునర్జన్మత్తుతోందన్నారు. ఇటీవల వెలువడిన సర్వేలో మన దేశంలో ఇంచుమించు పది కోట్ల దినపత్రికల ప్రతులు అమ్ముడుపోతున్నట్లు వెల్లడైందని తెలిపారు. తిరుపతిలో ఆదివారం ప్రజాశక్తి సాహితీ సంస్థ అధ్యక్షులలో శ్రీశ్రీ 25వ వర్ధంతి సభ జరిగింది. ఈ సందర్భంగా ప్రజాశక్తి బుక్ హౌస్ ను టిటిడి చైర్మన్ భూమన కరుణాకర్ రెడ్డి ఆదివారం పునఃప్రారంభించారు. స్థానిక ప్రకాశం రోడ్డులోని చిన్న భవంతిలో వున్న ప్రజాశక్తి బుక్ హౌస్ ను బాలాజీ కాలనీలోని జ్యోతీరావు పూలే విగ్రహం వద్దనున్న విశాల భవనంలోకి మార్చారు. అనంతరం జరిగిన సభలో తెలకపల్లి రవి మాట్లాడుతూ తెలుగు సాహిత్యంలో అప్పటిదాకా వున్న పెను నిర్దేశను వదిలించింది శ్రీశ్రీయేనన్నారు. తెలుగు సాహిత్యానికి కొత్త భాషను, భావాన్ని వస్తువును అందించారన్నారు. ఆయన సాహిత్యంలో అంతర్జాతీయతను కూడా ప్రవేశపెట్టారని చెప్పారు. “విడవకేడవకు” అంటూ తాడిత పీడిత ప్రజల కన్నీళ్లు తుడిచి వారితో నిలబడిన కవి శ్రీశ్రీ అని, మహా ప్రపంచాన్ని సంస్థాపించేందుకు ‘పదండి ముందుకు పదండి ...అంటూ, మహాప్రస్థానం సాగించమని తన కవితలతో దిశా నిర్దేశం చేసిన మహాకవి శ్రీశ్రీ అని కొనియాడారు. టిటిడి ఇఓ కెవి రమణాచారి మాట్లాడుతూ తన జీవితానికి ప్రేరణ మహాకవి శ్రీశ్రీ అని, తను శ్రీశ్రీ ఏకలవ్య శిష్యుని అని చెప్పారు. ఎప్పుడో 75 యేళ్లక్రితం రాసిన శ్రీశ్రీ కవితలు నేటి పరిస్థితులకూ సరిపోయేలా వున్నాయన్నారు. ఇంకా ఈ కార్యక్రమంలో శ్వేత డైరెక్టర్ భూమన్, సిపిఎం జిల్లా కార్యదర్శి కె.కుమార్

రెడ్డి, పద్మావతి డిగ్రీ కళాశాల ప్రిన్సిపాల్ స్వరాజ్యలక్ష్మి, బుక్ హౌస్ మేనేజర్ జె.రెడ్డి మునెప్ప, రచయితలు ఎజి యతిరాజులు ప్రసంగించారు. ప్రజాశక్తి తిరుపతి ఎడిషన్ ఎడిటోరియల్ బోర్డు ఇన్ ఛార్జి ఆదిమూలం శేఖర్ స్వాగతం పలికారు.

నిజామాబాద్ లో

నిజామాబాద్ పట్టణంలో జిల్లా పరిషత్ హాలులో సాహితీ ప్రవంతి ఆధ్వర్యంలో జూన్ 15న సాయంకాలం శ్రీశ్రీ వర్ధంతి సభ జరిగింది. ఈ సభలో ముఖ్య అతిథిగా పాల్గొన్న కె.ఎస్. రావు, ప్రముఖ కవి సి హెచ్. మధు “నేటి సమాజాన్నే కాకుండా రేపటి సమాజానికి కూడా శ్రీశ్రీ అవసరం ఉందని” అన్నారు. నిజామాబాద్ జిల్లా సాహితీ ప్రవంతి కన్వీనర్ ఆరెటి నారాయణ మాట్లాడుతూ పేద ప్రజల కష్టాలకు పరిష్కారాలు కనుక్కోవాలనుకునే ప్రతి ఒక్కరికి శ్రీశ్రీ కవిత్వం స్ఫూర్తి నిస్తుందని పేర్కొన్నారు. కవి పదాల రవీందర్ తదితర కవి మిత్రులు పాల్గొని శ్రీశ్రీకి ఘనంగా నివాళులర్పించారు.

కర్నూలులో

సాహితీ ప్రవంతి కర్నూలు జిల్లా కమిటీ ఆధ్వర్యంలో స్థానిక యుటిఎఫ్ కార్యాలయంలో శ్రీశ్రీ వర్ధంతి సభ జరిగింది. సభ ప్రారంభానికి ముందుగా మహాకవి శ్రీశ్రీ చిత్రపటానికి జిల్లా సీనియర్

నాయకులు టి. నరసింహయ్య పూలమాలవేసి నివాళులు అర్పించారు. సాహితీ ప్రవంతి జిల్లా కన్వీనర్ ‘ఎం.పి. బసవరాజు’ సభాధ్యక్షులుగా జరిగిన ఈ వర్ధంతి సభలో వక్తలుగా నేషనల్ కళాశాల ప్రిన్సిపాల్ ఎస్. నిస్సార్ అహ్మద్, భాషా పండితులు ఎం. లక్ష్మయ్య, సాహితీ ప్రియులు ప్రజాశక్తి సాహితీ సంస్థ కార్యదర్శి పి. చంద్రయ్య, సాహితీ ప్రవంతి జిల్లా నాయకులు కెంగార మోహన్ లు పాల్గొని ప్రసంగించారు. జిల్లా కో-కన్వీనర్ జంధ్యాల రఘుబాబు ప్రారంభించిన సభలో ఎం. లక్ష్మయ్య మాట్లాడుతూ తెలుగు సాహిత్యంలో శ్రీశ్రీ కృషి అనిర్వచనీయం. అభ్యుదయ కవిగా విశ్వవ్యాప్తంగా పేరొందిన కవి అని, విశ్వదార్శనికుడుగా ఆయన అభివర్ణించారు. పి. చంద్రయ్య మాట్లాడుతూ శ్రీశ్రీ జీవితం ప్రజా జీవితానికి, సమాజానికి దగ్గరగా వుంటుంది. శ్రీశ్రీ సాహిత్యం కవులందరికీ ఆదర్శమని అన్నారు. ఎం.పి. బసవరాజు మాట్లాడుతూ సినీ పాటల ద్వారా సామాజిక మార్పు కోరుకున్న మహనీయుడని అన్నారు. జీవితం, విలువలు శ్రీశ్రీ సాహిత్యంలో కనిపిస్తాయని అన్నారు. భావ కవిత్వంలో శ్రీశ్రీ కృషి అనిర్వచనీయమని అన్నారు. సభలో శ్రీశ్రీ రాసిన పాటలు పాడి వినిపించారు. అనంతరం కెంగార మోహన్ మాట్లాడుతూ శ్రీశ్రీ సాహిత్యం సామాజిక స్పృహను కల్గిస్తుంది. శ్రీశ్రీని అన్ని కోణాల్లో అవిష్కరించవచ్చు. “మరో ప్రపంచం మరో ప్రపంచం పిలిచింది. పదండి ముందుకు పదండి తోసుకు” అని సమాజానికి గొప్ప సందేశాన్నిచ్చిన సామాజికవేత్త శ్రీశ్రీ. సామాజిక మార్పును ఆశించిన మహోన్నత వ్యక్తి. తెలుగు సాహిత్యంలో బహుముఖ ప్రజ్ఞాశాలి శ్రీశ్రీ అనడంలో సందేహం లేదన్నారు. సభకు భాషా పండితులు, సాహితీ ప్రియులు, యుటిఎఫ్ జిల్లా ప్రధాన కార్యదర్శి సురేష్ కుమార్, పండిత పరిషత్ జిల్లా నాయకులు సురేష్ పాల్గొన్నారు. చివరగా శ్రీశ్రీ జీవితం యువతకు గొప్ప స్ఫూర్తిగా టి. నర్సింహయ్య అభివర్ణించారు.

కాస్తంత నొప్పి
మరికాస్తంత బాధ
ధరల వరద తాకిడికి
తడిచి ముద్దయ్యే వరకు...
సహజాతి సహజం
సామాన్యుడి జీవన ప్రహసనం
అనుకోని అతిథిలా
అప్పుడప్పుడు కలవరపరిస్తేనేం
అప్పు అనేది గొడుగు పడుతుంది

అలవాటు

బొల్లిముంత వెంకట రమణారావు

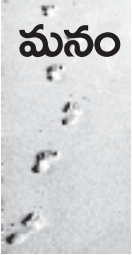
బ్రతుకు గానుగ ఎద్దును లాగడానికి
ఎన్నెన్ని ధరల వరదలు
బ్రతుకు నావను చిద్రం చేయాలనుకుంటేనేం
తెరచాపలా, శాసించే ఆశ
పెరుగుట విరుగుట కొరకే అన్నట్లు

అలలా ఎగసీ...
ఆకాశాన్నీ అంటిన ధరలు
నేల విడిచి సాము చేయవద్దని
నిరసిస్తాడు; ఖండిస్తాడు
బందీ పాట పాడుతాడు
ఏ పాట పాడితేనేం
‘సాపాటు’ కోసం..
ధరల ధర(రి)ద్రాన్ని భరిస్తూ
సామాన్యుడి ఉలికిపాటు
అలవాటులో మిగిలిన పొరపాటు!

మనం చనిపోయే రోజు
గాలి దిగి వస్తుంది
మన పాదముద్రల్ని
తీసుకుపోవడానికి

గాలి ధూళి రేపుతుంది
మనం నడిచి వదిలిన ముద్రల్ని
కప్పేయటానికి

మనం చనిపోయే రోజు

ఒక ఆఫ్రికా అజ్ఞాత కవి
తెలుగు : ముకుంద రామారావు

లేదంటే
మనం ఇంకా సజీవంగానే
ఉన్నట్టుంటుంది

అంచాత
ఎవరైతే వచ్చి
మన పాదముద్రల్ని
చెరిపేయగలరో
అతనే గాలి

కొత్త పుస్తకాలు

హైదరాబాద్ నాడు - నేడు
శిష్టా లక్ష్మీపతిశాస్త్రి
వెల : 50 పేజీలు : 98

“శిష్టా లక్ష్మీపతిశాస్త్రి తాము చదువుకున్న నాటి, ఉద్యోగం చేసిన నాటి రోజులను జ్ఞాపకం చేసుకొని రసవత్తరంగా ‘హైదరాబాద్ నాడు - నేడు’ అనే గ్రంథాన్ని రచించారు. 610 జి.వో.పై తర్జనులు, భర్జనులు జరుగుతున్న ప్రస్తుత సమయంలో ఈ గ్రంథం రావడం సమయోచితంగా ఉంది.

శిష్టా లక్ష్మీపతి శాస్త్రిగారు యీ గ్రంథంలో చాలా విషయాలు ఆసక్తికరంగా రచించారు. హైదరాబాద్ చరిత్రపై ఇటీవలి కాలంలో వెలువడుతున్న ఉత్తమ గ్రంథాల జాబితాలో ఈ గ్రంథానికి సముచిత స్థానముంటుంది.”

- జి. వెంకట రామారావు (జర్నలిస్టు)

రుధిర ప్రస్థానం
రూప్య.కె. వి. కుమారి
వెల : 75 పేజీలు : 62

“రూప్యగారి ఈ సంకలనంలోని కవితలు పాతికే అయినా, ఏ ఒక్కటి కాలక్షేపం కోసమో, కాలక్షయం కోసమో రాసినవిగా కనిపించవు. పురిటి నొప్పులు - మృత్యువు విలయతాండవం - ఈ మధ్యలో ఉండే జీవిత మెట్లన్నీ కనిపిస్తాయి. వాటి అన్యాయపూరిత అజ్ఞాన చరిత్ర, వర్తమానంలోని అసమానతల పోరాటాలు, భవిష్యత్తులోకి ఆశావహ చూపు - వెరశిమానవ జీవితంలోని అన్ని పార్శ్వాలు స్ఫురించిన ఈ ‘రుధిర ప్రస్థానం’పై ఔత్సాహికులవరైనా పరిశోధనకు పూనుకుంటే మంచి సిద్ధాంత గ్రంథం రూపుదిద్దుకుంటుందని నా నమ్మకం.”

- కంచ విలయ్య

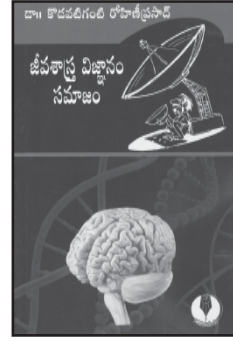

విషకొగిలి 123
వల్లభాపురం జనార్దన
వెల : 10 పేజీలు : 35

“నిత్య చైతన్యశీలియై, శ్రామిక జనపక్షపాతియై నిలిచి, సామ్రాజ్యవారుల నిత్య నైచ్యాన్ని నిలువరించే కవితోన్నత శక్తియై, ఆధునిక కవితా రీతుల పలవరిస్తూ, కవిత్యమై కలవరిస్తూ అణగారిన శక్తులకు నిలువెత్తు అండయై, అమెరికా దుర్బీతి అసలు రంగు “విష కొగిలి 123” అంటూ మన ముందుకు వస్తున్నాడు నానీల కవిగా వల్లభాపురం జనార్దన. అతనికీ,

అతని ఏకాంత నానీలకు ఇదే స్వాగతం.”

- కోట్ల వెంకటేశ్వరరాజ్

జీవశాస్త్ర విజ్ఞానం - సమాజం
డా॥ కొడవటిగంటి రోహిణి ప్రసాద్
వెల : 10 పేజీలు : 35

“పాత్ర్య గ్రంథాలలో సైన్సు పాఠాలకు, సైన్సు పాఠాలుగానే చెబుతూ, నిజ జీవితంలో అశాస్త్రీయ జీవన విధానాన్ని అవలంబించే అధ్యాపకులున్నారు. విజ్ఞాన శాస్త్ర విశేషాలను ఎప్పటికప్పుడు వ్యాసాల ద్వారా ప్రసంగాల ద్వారా ప్రజలకు తెలియచేసే రచయితలున్నారు. అయితే మనకు కావలసింది గతి తార్కిక భౌతికవాదంతో విజ్ఞాన శాస్త్ర నూతన ఆవిష్కరణలను తేలికైన భాషలో పాఠకులకు వివరించడం, కొడవటిగంటి రోహిణి ప్రసాద్ దీనిని తన బాధ్యతగా గుర్తించి కృషి చేయడం అభినందనీయం.”

- జనసాహితి

వలసపత్రం
సంగినేని రవీంద్ర
వెల : 50 పేజీలు : 106

“తెలుగు పత్రికలూ, విమర్శకులూ పెద్దగా వట్టింపుకోని ప్రధానమైన విషయం వలస సాహిత్యం. జాతీయంగా, అంతర్జాతీయంగా ఎందరో రాస్తున్నారు. అందులో కొందరికే తప్ప అందరికీ పెద్ద పీట వేయడం లేదు.

వలస జీవులు ఎక్కడ ఉన్నా వీళ్ళు వేళ్ళు మాత్రం వాళ్ళు ఊళ్ళోనే బలంగా ఉంటాయనడానికి ఆధారం రవీంద్ర కవిత్యం. వలస రెండు రకాలు. కడుపు నిండిన వలస. పేగుమాడిన వలస. రవీంద్ర వలస కవిత్యమంతా రెండవ కోవలోనిదే. రవి వలసకారుల ప్రతినిధి. ఇతడి వలస గొంతులో లక్షలాది హృదయ ఘోషలున్నాయి ‘బొంబాయి బస్సు క్షతగాత్రుల శిబిరం’ ఈ ఒక్క వాక్యం చాలు రవీంద్ర సంఘర్షణనీ, కవిగా అతని సంక్షుభిత అంతరంగాన్ని అర్థం చేసుకోవడానికి... సంగినేని రవీంద్ర కవిత్యంలో పల్లెటూరి పిల్లగాడి అమాయకత్వం కనిపిస్తుంది. కూటి కోసం, కూలి కోసం, పట్టణంలో బతకడానికి బయలుదేరిన బాటసారి కళ్ళలోని దిగులు వ్యక్తమవుతుంది.”

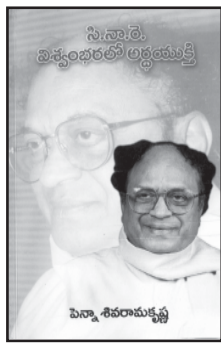

- డా॥ ఎండ్లూరి సుధాకర్

సి.నా.రె. విశ్వంభరలో అర్ధయుక్తి
పెన్నా శివరామకృష్ణ
వెల : 50 పేజీలు : 124

“డా॥ సి. నారాయణరెడ్డిగారు రచించిన ‘విశ్వంభర కావ్యం’ ఆయన ‘మాగ్నెట్ ఓపన్’. ఒక పెద్ద కాన్వాసును తీసుకొని మానవ జీవిత పరిణామ క్రమాన్ని కవితాత్మకంగా చెప్పడంలో ఆ కవి శక్తి ఇమిడి ఉంటుంది. సి.నా.రె. సాహిత్యంపైన విశ్లేషణాత్మక వివేచన జరగలేదని, దానిపట్ల సి.నా.రె.కు కూడా శ్రద్ధ లేదని నాకు మొదటి నుండి అనిపించేది. ఇప్పుడు దానికి డా॥ పెన్నా పెద్ద ద్వారమే తెరిచారు. సి.నా.రె.తో పోలిస్తే మూడో తరానికి చెందిన ఒక పరిణత విమర్శకుడు. కవి ఆయన సాహిత్యాన్ని గురించి ఉత్తమమైన వ్యాసాలందించడం ఇక్కడ విశేషం. పెన్నా అటు ప్రాచీన అలంకారిక సూత్రాలను, ఇటు ఆధునిక వైమర్శక మూల్యాలను గుర్తెరిగిన వారు. అందుకే ‘విశ్వంభర’కు పూర్తి న్యాయం చేయగలిగారు.

వివరి వ్యాసంలో ‘కాలం వెంట కలిసి నడిచే కవి’ అంటూ అరవై ఏళ్ళ సి.నా.రె. సాహిత్య జీవితాన్ని దిక్ ప్రదర్శకం చేస్తూ ఆయన స్థానాన్ని పెన్నా బేరేజు వేశాడు. ఇది సులభమైన వనేమీ కాదు. ఒక సమకాలీన సన్నివేశంలో అబ్జెక్టివ్ గా ఉంటూ ఆయా కవులు నిలువెత్తు మూర్తిమత్వాలను ప్రదర్శించడానికి శక్తి అవసరం. ఆ శక్తి పుష్పలంగా ఉన్నవారు డా॥ పెన్నా శివరామకృష్ణ.”

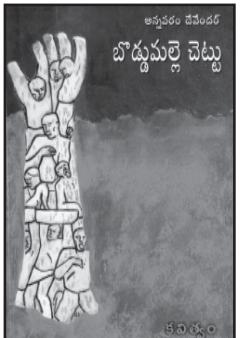
- డా॥ ఎన్. గోపి

కొత్త పుస్తకాలు

బొడ్డుమల్లె చెట్టు అన్నవరం దేవేందర్

వెల : 75 పేజీలు : 107

“కళ్ళలో జెకమొక మెరుపులు, ప్రకృతిలో విస్తరించిన పత్రహరితాలు, పోరాట పరిమళాలు గుప్పుమనడాలు, పురివిప్పిన దేశాలు, విల్లముల పొదల అసోయ్ దూలా ఆటలు, పైన మొలకలు, పుస్తక వికసన పురి విప్పుదాలు, పలుగురాళ్ళు పదహారు పచ్చలైన వయస్సులు, తెల్లదొంగలు, మనిషి నిలుపునా ఇచ్చుక పోవదాలు, బొగ్గు పెల్లలో పుట్టిన విద్యుత్ రేఖలు... ఇవన్నీ ఒక్కసారి చదవాలని వుందా? పదండి! అన్నవరం దేవేందర్ ‘బొడ్డుమల్లె చెట్టు’ దగ్గరికి వెళదాం. బాబులా! “బాబిలోనియా బంతిపూల దండల” గురించి కూడా చూడాలని వున్నదా? నడుపుండ్రీ.” “బాగాద్ పులి”ని బాజాప్తా చూసివద్దాం “ధూళికట్టలో దొరికిన నాగమిలిచిందలు / అమరావతికి ఎట్లా ఎల్లిపోయినయి?” అంటూ “పెద్దర్వాజు”ల నిలబడి కలెవడి అటాక్ చేసినట్లు హఠాత్ గా ప్రశ్నిస్తున్న ఈ కవి గొంతుతో కాసేపు మన గొంతునూ కలుపుదాం.”

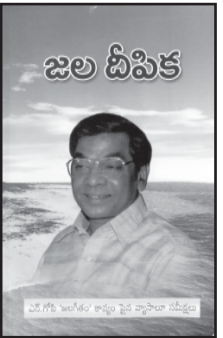

- డాక్టర్ నలిమల భాస్కర్

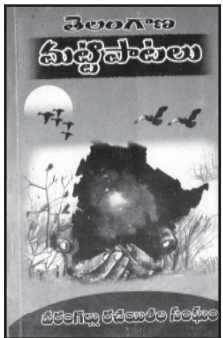
జలదీపిక ఎన్. అరుణ

వెల : 50 పేజీలు : 66

“జలగీతం వెలువడి ఐదేళ్ళు దాటిన సన్నివేశంలో దానిపై ఇంతవరకూ వచ్చిన విమర్శ సాహిత్యాన్ని ఒక సంకలనంగా వేస్తే బాగుంటుందనే సంకల్పం కలిగింది. ఆ ప్రయత్న ఫలితమే ఈ ‘జలదీపిక’. ఈ గ్రంథంలో డా॥ సోమసుందర్ గారివే రెండు పెద్ద వ్యాసాలున్నాయి. ఈ కావ్యం పట్ల వారికి గల సీరియస్ నెస్ సు ఇవి తెలియజేస్తాయి. ఇప్పటికే జలగీతం మరాఠీ, హిందీ, ఇంగ్లీషు, ఉర్దూ, గుజరాతీ భాషల్లోకి అనువదించబడి ఆయా రాష్ట్రాల్లో ఆవిష్కరణలు జరిగాయి. అంతేకాక కన్నడం, మలయాళం, ఒరియా, పర్షియన్ భాషల్లో ముద్రణకు సిద్ధంగా వుంది. అలాగే ధార్వాడ్, తెలంగాణా విశ్వవిద్యాలయాల్లో ఎం.ఎ.ను పాఠ్య గ్రంథంగా నిర్ణయించబడింది. ఒకటి, రెండు విశ్వవిద్యాలయాల్లో పరిశోధనలు కూడా జరుగుతున్నాయి. కాబట్టి జలగీతంపైన జరిగిన వివేచన అందరికీ అందుబాటులో వుండాలని మాకనిపించింది. ఈ ప్రయత్నాన్ని అందరూ ఆదరిస్తారని భావిస్తున్నాము.”

- ఎన్. అరుణ

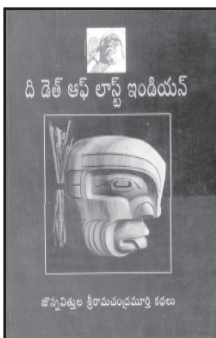

తెలంగాణ మట్టిపాటలు వరంగల్లు రవయితల సంఘం

వెల : 25 పేజీలు : 86

తెలంగాణ సంస్కృతీ వారసత్వం సుసంపన్నత్వం, పోరాట వారసత్వం, వలస పాలకుల అణచివేత, కరువు, వలస బతుకు, నీళ్ళ దోపిడి, అటవీ భూగర్భ సంపద దోపిడి, భూదాహం, సామ్రాజ్యవాద వ్యతిరేకత వంటి అంశాలు ఈ పాటల్లో చోటు చేసుకున్నాయి. నోస్టాల్జియా కూడా కన్పిస్తుంది. అయితే చాలా పాటలు తెలంగాణా భాష, యాసను పట్టించుకోలేదు. తెలంగాణా మాండలికాలు సాబగులు పట్టి చూపే ప్రయత్నం చేయలేదు. తెలంగాణా పట్ల, ఈ మట్టి పట్ల, ఇక్కడి బతుకు పట్ల ఇందులోని కవులు పేగు బంధాన్ని చూపారు. గొప్ప ఆశతో తెలంగాణ పట్ల అనురాగాన్ని ప్రదర్శించారు. ఎంతో ప్రేమతో, ఎంతో దయతో, ఎంతో విశ్వాసంతో తెలంగాణ దుఃఖానికి అక్షర రూపమిచ్చారు. ఈ పాటలు సంకలనంలో చెయ్యి తిరిగిన కవి గాయకులతో పాటు ఇప్పుడు రాస్తున్నవారూ ఉన్నారు.

- వడ్డేబోయిన శ్రీనివాస్

ది డెత్ ఆఫ్ లాస్ట్ ఇండియన్ జొన్నవత్తుల శ్రీరామచంద్రమూర్తి

వెల : 90 పేజీలు : 224

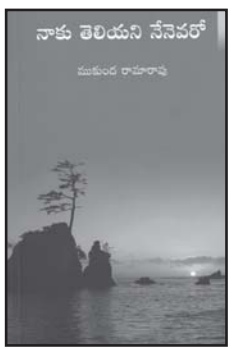
సాహిత్య అధ్యయనం లేదా ఇతరుల అనుభవాల్ని కథగా మలచే చాకచక్యం లేదా విస్తృతమైన పర్యటనానుభవాలు, కారణాలు, బలాలుగా రచనలు సాగించిన వారు తెలుగు సాహిత్యరంగంలో చాలామంది ఉన్నారు. వీటితో బాటు సామాజిక శాస్త్రాల అధ్యయన ఫలితాలు కూడా తోడ్పడే రచయితల సంఖ్య చాలా తక్కువ. అలాంటి రచయితల వరుసలో జొన్నవత్తుల శ్రీరామచంద్రమూర్తి స్థానాన్ని నిర్ధారించటానికీ, నిశ్చయపరచడానికీ సరిపడా కొలబద్ధలు ఈ కథలు. ఇవి ఒక రాజనీతిజ్ఞుడి కథలు. గమ్యం, గమనకాలం, దూరం, వేగాలతో పాటు పార్శ్వమధ్యంలోని మజిలీలు తెలిసి వుండటం ఏ ప్రయాణీకుడికైనా ఒక సౌకర్యం. అవి తెలియకపోవటం గొప్ప అవకాశం. అప్పుడది ఒక గొప్ప సాహసోపేతమైన, ఉత్సాహభరిత ప్రయాణం అవుతుంది. ఉత్సాహపంతులు, సాహసవంతులైన పాఠకులకు ఈ కథలు గొప్ప మజిలీలు. తదుపరి జీవిత ప్రయాణానికి సరిపడా స్ఫూర్తిని, చైతన్యాన్ని కలిగిస్తాయి.

- వలమనేరు బాలాజీ

నాకు తెలియని నేనెవరో ముకుంద రామారావు

వెల : 60 పేజీలు : 72

“ఆధునిక కవిత్వానికి మీరు చేసిన దోహదం ఏమిటని వాల్టర్ స్టెవన్స్ ని ఎవరో అడిగితే - కాగితంలో ఎక్కువ తెలుపుదనం, తక్కువ అక్షరాలూ నేర్పానని. మీరూ ఇన్స్పాయిల్ గారూ అటువంటి పనే చేస్తున్నారు. కొంచెం మౌనంతోనూ, కొంచెం ధ్యానంతోనూ...”

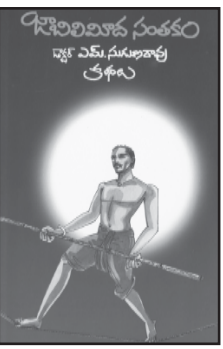

- మో (అభినందన లేఖ)

జాబలి మీద సంతకం డాక్టర్ ఎమ్. సుగుణరావు

వెల : 60 పేజీలు : 177

“ఈ కథలలో తప్పుడు తోవ చూపే ఆలోచనలు కాని పెదమాటలు (ఉద్దేశ్యం, విషయం, లాంటి వికృత పదాలు) కాని లేకపోవడం పాఠకుడికీ, తెలుగు భాషకీ సంతోషం కలుగజేస్తుందని నా అంచనా. కథకు ఉండవలసిన మొదటి లక్షణం చదివించగలగడం. ఈ సంపుటిలో దాదాపు అన్ని కథలకీ ఆలక్షణం ఉందని గంటం నొక్కి మరీ రాయగలను. చాలా కథలు చదివిన పాఠకుడిగా, క్లుప్తత కూడా సాధిస్తే సుగుణ రావుగారి కథలు మరీ బాగుంటాయి.”

- ఇచ్చాపురపు రామచంద్రం

డైరీ

గోపిని కరుణాకర్ 'భారతం బొమ్మలు' కథా సంపుటికి కథా కోకిల పురస్కారం

మధుర కథా రచయిత కీ.శే. మధురాంతకం రాజారాం సాహిత్య సంస్థ ప్రతి ఏడాది ఒక ఉత్తమ కథల సంపుటికిచ్చే 'కథా కోకిల పురస్కారం' ప్రసిద్ధ కథకుడు గోపిని కరుణాకర్ రచించిన కథల సంపుటి 'భారతం బొమ్మలు'కు లభించింది. ఈ పుస్తకాన్ని ప్రసిద్ధ ప్రచురణా సంస్థ 'ఎమెస్కో' వారు ప్రచురించారు. గోపిని కరుణాకర్ ఈ కథా సంపుటితో బాటుగా 'దీపం చెప్పిన కథలు' అనే కథా మాలికలను కూడా ముద్రించారు. ఈ రెండు పుస్తకాల ద్వారా వారు ఉత్తమ కథా రచయితగా గుర్తింపు పొందారు. ఈ పురస్కారంతో బాటుగా రచయితకు ఐదు వేల రూపాయలు, ఒక ప్రశంసాపత్రం, 'కథా వార్షిక-2008' పుస్తకావిష్కరణ సభలో అందజేస్తారు. ఈ పురస్కారానికి ప్రసిద్ధ కథకులు, సింగమనేని నారాయణ, ఆర్.ఎం. ఉమామహేశ్వరరావు న్యాయ నిర్ణేతలుగా వ్యవహరించారు.

'లచ్చా శతకం' ఆవిష్కరణ

మే 23వ తేదీన నకిరేకల్లో జరిగిన ఒక కార్యక్రమంలో స్థానిక ఎమ్మెల్యే, సిపిఎం శాసన సభాపక్షనేత నోముల నర్సింహయ్య గారు యానాల ఇంద్రసేనారెడ్డి రచించిన లచ్చీ శతకాన్ని ఆవిష్కరించారు. ఈ కార్యక్రమంలో డా॥ సుంకిరెడ్డి నారాయణరెడ్డి, బైరెడ్డి కృష్ణారెడ్డి, డా॥ చెల్లి యాదయ్య, మహాకవి గింజాల నర్సింహారెడ్డి, ఎమ్మెపిటిసి పందిరి యాదయ్య, ప్రధానోపాధ్యాయులు మోదుగు ధర్మారెడ్డి మొదలగు వారు పాల్గొన్నారు. యానాల ఇంద్రసేనారెడ్డి తమ వివాహ రజతోత్సవ కానుకగా తన అర్ధాంగి శ్రీమతి యానాల భాగ్యలక్ష్మి అంకితం చేశారు. కనుకుంట్ల విద్యాసాగర్ రెడ్డి, కకిల, వెన్నెల, ఇంద్రకిరణ్ రెడ్డి మొదలగు బంధుమిత్రులంతా పాల్గొన్నారు.

ఉత్తమ నాటికా సంకలనం-ఒక విజ్ఞప్తి

విశాలాంధ్ర ప్రచురణాలయం (హైదరాబాద్) 1930-2000 సం॥ల మధ్యకాలంలో వచ్చిన కొన్ని ఉత్తమ నాటికలను ఒక సంకలనంగా ప్రచురించాలని సంకల్పించింది. ఉత్తమ కళారూపం, సామాజిక ప్రయోజనం, విస్తృత ప్రజాదరణ అనే మూడు ప్రమాణాలతో ఈ సంకలనం రూపొందుతుంది. కనుక ఈ సంకలనంలో చేర్చదగిన

రాష్ట్ర స్థాయి సినారే కవితా పురస్కారం, రచనలకు ఆహ్వానం

జ్ఞానపీఠ అవార్డు గ్రహీత డా.సి. నారాయణరెడ్డి కవితా స్ఫూర్తితో కరీంనగర్ జిల్లా సాహితీ సంస్థల సమాఖ్య సాహితీగాతమి ద్వారా రాష్ట్రస్థాయిలో ఉత్తమ కవితా సంకలనానికి ప్రతియేటా అందించే ప్రతిష్టాత్మక సి.నా.రె. కవితా పురస్కారం కోసం రచనలను ఆహ్వానిస్తున్నాం. ఇది 19వ పురస్కారం. ఈ పురస్కారం కోసం రాష్ట్ర వ్యాప్తంగా కవుల నుండి వచనకవితా సంకలనాలను పంపవలసిందిగా కోరుతున్నాం. ఎంపికైన ఉత్తమ కవితా సంకలనానికి రూ.10,000/- (పదివేల) నగదుతో పాటు శాలువా, జ్ఞాపికతో ఆగస్టులో నిర్వహించే ప్రత్యేక కార్యక్రమంలో అందించబడును.

నియమాలు : (1) కవులు, గత మూడు సంవత్సరాలలో (2005, 06, 07) ప్రచురించిన కవితా సంకలనాలను మాత్రమే పంపించాలి. అంతకు ముందు గాని, తరువాతవి గాని అంగీకరించ బడవు (2) గతంలో ఈ పురస్కారం పొందినవారు తిరిగి పోటీకి అర్హులు కారు (3) పోటీకి నాలుగు (4) ప్రతులు తప్పనిసరిగా పంపించాలి (4) పోటీలో న్యాయనిర్ణేతలదే తుది నిర్ణయం (5) పోటీకి ప్రతులు పంపించడానికి చివరి తేదీ : 15-7-2008 (జూలై 15, 2008).

ఇప్పటి వరకు సినారే కవితా పురస్కారం పొందిన సంకలనాలు, కవులు

1990	చిత్రదీపాలు	డా. ఎన్.గోపి
1991	నీటిపుట్ట	దేవిప్రియ
1992	బహుముఖం	యార్దగడ్డ రాఘవేంద్రరావు
1993	ప్రవాహం	దర్శనయనం శ్రీనివాసాచార్య
1994	క్షిపణి	కోటం చంద్రశేఖర్
1995	పాతాళగరిగె	జాకంటి జగన్నాథం
1996	వడ్డేపల్లి కవిత	వడ్డేపల్లి కృష్ణ
1997	అగ్నివృక్షం	డా. అనుమాండ్ల భూమయ్య
1998	ఒకతడిగీతం	ఆశారాజు
1999	ఆకుపచ్చనిలోకంలో	పాపినేని శివశంకర్
2000	దూదిమేడ	నాళేశ్వరం శంకరం
2001	పాలకంకులకల	వర్షుల శివశంకర్
2002	వలస	అప్పర్
2003	సరిహద్దురేఖ	యాకూబ్
2004	విషాదమోహనం	కొప్పర్తి
2005	నల్లద్రాక్షపందిరి	ఎండ్లూరి సుధాకర్
2006	నిషిద్ధాక్షరి	మందరపు హైమవతి
2007	నల్లగోటునందివర్ధనం	శిఖామణి

ప్రతులు పంపించవలసిన చిరునామా

డా॥ ఎడవల్లి విజయేంద్రరెడ్డి
కన్వీనర్ , సినారే కవితాపురస్కార కమిటీ
శివానంద ఆసుపత్రి, కరీంనగర్-505001

ఉత్తమ నాటికలను సూచించవలసిందిగా నాటకరంగ ప్రముఖులను, రచయితలను కోరుతున్నాం. వివరాలు దిగువ చిరునామాకు తెలుప గోరుతున్నాము.

వల్లూరు శివప్రసాద్ (కథా నాటక రచయిత)
101 పూర్ణిమా అపార్ట్మెంట్స్
4/1 అశోక్ నగర్ - గుంటూరు, 533 002
ఫోన్ : 98482 49192

“కాకినాడలో రాష్ట్ర స్థాయి యువ కవుల వర్క్ షాప్”

తూర్పుగోదావరి జిల్లా రచయితల సంఘం శ్రీ వేణుగోపాల సంస్కృత ప్రచార సభ కాకినాడ ఆధ్వర్యంలో మే 30 -31, జూన్ 1, 2008 మూడు రోజులు రాష్ట్ర స్థాయి యువకవుల వర్క్ షాప్ జరిగింది.

మే 30 ఉదయం 11.00 గం||లకు ప్రారంభోత్సవ సభ తూర్పుగోదావరి జిల్లా రచయితల సంఘం కార్యదర్శి డా|| పి.చిరంజీవిని కుమారి అధ్యక్షతన జరిగింది. ప్రజలకు అందుబాటులో ఉండే సాహిత్యం ద్వారా సమాజాభివృద్ధికి దోహదపడుతుందన్నారు. యువకులను చైతన్యపరిచి వారు సాహిత్య రంగంలో మెలకువలు నేర్చుకొని మంచి కవిత్వం రాసేలా కృషి చేయాలన్నారు. వేణుగోపాల సంస్కృత ప్రచార సభ అధ్యక్షులు కాశీబోట్ల సత్యనారాయణ స్వాగతోపన్యాసం చేస్తూ యువకవులకు ఉపయోకరంగా చర్చలు జరపడానికి ఈ వర్క్ షాప్ తోడ్పడుతుందన్నారు.

కీ నోట్ అట్రస్ చేసిన ఉస్మానియా యూనివర్సిటీ ఆచార్యులు ఎస్.వి. సత్యనారాయణ మాట్లాడుతూ యదార్థ జీవిత సంఘటన స్ఫూర్తితోనూ సామాజిక స్పృహతోనూ రచనలు చేయాలన్నారు.

జిల్లా ప్రజాపరిషత్ చైర్మన్, జిల్లా రచయితల సంఘం అధ్యక్షులు సి.హెచ్. శ్రీనివాస వేణుగోపాల కృష్ణ వర్క్ షాప్ ప్రారంభిస్తూ సమాజానికి అవసరమైన అందుబాటులో ఉండే అంశాల ఆధారంగా సంస్కృతిని రక్షించే రచనలు చేయాలన్నారు.

కాకినాడ ప్రభుత్వ హాస్పిటల్ సూపరింటెండెంటు డా|| సూర్యకుమారి జ్యోతి ప్రజ్వలన చేశారు.

వర్క్ షాప్ ఆచరణలను కోర్సు డైరెక్టర్ డా|| అద్దేపల్లి రామ్మోహనరావు వివరించారు.

ముందుగా .కె. రామచంద్రారెడ్డి స్వాగతం పలుకగా డా|| ఎ. శ్రీరామమూర్తి వందన సమర్పణ చేశారు.

మొదటి సదస్సుకు “ప్రాచీన కవిత్వం - పద్యరచన మెలకువలు” అనే అంశంపై కాశీబోట్ల సత్యనారాయణ అధ్యక్షత జరిగింది. వక్తలుగా పాల్గొన్న డా|| ఎస్.సి. కనకయ్య డా|| ధూళిపాళ మహదేవమణి మాట్లాడుతూ పద్య రచనలలో సౌలభ్యాన్ని నేర్చుకోవాలన్నారు.

రెండో రోజు (31.5.2008) భావ కవిత్వం అనే అంశంపై జరిగిన సదస్సుకు డా|| ఎల్.కె. సుధాకర్ అధ్యక్షత వహించారు. ప్రధాన వక్తగా పాల్గొన్న కవి, విమర్శకులు సన్నిధానం నరసింహ శర్మ మాట్లాడుతూ సాంప్రదాయ వాదాన్ని వ్యతిరేకించిన వారు భావ కవిత్వాన్ని ప్రోత్సహించారని, ఆంధ్ర ఉద్యమ కవిత ప్రభావం భావ కవిత్వంపై ఎంతో ఉండన్నారు. భావం హృదయంలోనికి వెళ్ళేలా కవిత్వం రాయాలన్నారు. మానవీయ విలువలకు ప్రాధాన్యతని ఇచ్చే సాహిత్యం భావ కవిత్వమన్నారు.

ఉపన్యసిస్తున్న డా|| పి. చిరంజీవిని కుమారి, జిల్లా పరిషత్ చైర్మన్ సి.హెచ్. శ్రీనివాస వేణుగోపాల కృష్ణ, డా|| అద్దేపల్లి రామ్మోహనరావు, ప్రొ|| ఎస్.వి. సత్యనారాయణ (ఉస్మానియా యూనివర్సిటీ)

అనంతరం జరిగిన “వచన కవిత్వం” సదస్సుకు వై.ఎల్.ఎన్. మూర్తి అధ్యక్షత వహించారు. ముఖ్య వక్తగా పాల్గొన్న ప్రముఖ కవి, విమర్శకులు డా|| అద్దేపల్లి రామ్మోహనరావు మాట్లాడుతూ మొదట్లో వచన పద్యం, తర్వాత వచనగేయం, ఆ తర్వాత వచన కవితగా మార్పు చెందుతూ వచ్చిందని, వచన కవిత్వంలో భాషను సరళంగా వాడడానికి వీలుంటుందన్నారు. రచయిత తన భావాలను ప్రజల వద్దకు తీసుకొని వెళ్ళాలన్నారు.

“అభ్యుదయ విప్లవ కవిత్వాలూ” అనే అంశంపై జరిగిన సదస్సుకు డాట్ల దేవదానం రాజు అధ్యక్షత వహించారు. ముఖ్య వక్తగా పాల్గొన్న వెంకటేశ్వర విశ్వవిద్యాలయ ఆచార్యులు డా|| మేడిపల్లి రవికుమార్ ప్రధానవక్తగా మాట్లాడుతూ కవిత్వంలో రాజకీయాలుండాలనే చర్చ ప్రారంభమయినదన్నారు. పారిశ్రామిక విప్లవ ప్రభావం సాహిత్యంపై ఎంతో ఉండన్నారు.

విప్లవ కవిత్వంలో రాజకీయాలే ముఖ్య అంశాలుగా, శాస్త్రీయ గతి తార్కిక సిద్ధాంత ఆధారంగా ఆర్థిక వునాది మీద నిర్మితమైన సాహిత్యం ప్రజా సాహిత్యంగా నిలిచిందన్నారు. ప్రపంచీకరణలో మనుష్యుల స్థానంలో వస్తువుల ప్రాధాన్యత పెరిగి వినిమయ సంస్కృతి మానవతా విలువలను పతనం చేస్తుందన్నారు.

మూడో రోజు (1.6.2008) “మినీ కవిత్వం, హైకూలు, నానీలు” అనే అంశంపై జరిగిన సదస్సుకు శ్రీమతి అద్దేపల్లి జ్యోతి అధ్యక్షత వహించారు. ముఖ్య వక్తగా పాల్గొన్న మాకినీడి సూర్యభాస్కర్ మాట్లాడుతూ నూతన వరపడిలో సామాజిక స్పృహతో ఉద్యమరూపంలో మినీకవితలు వచ్చాయని, ఎన్ని గజాలు రాసాడన్నది కాదు, ఎన్ని గజాలు చెప్పాడన్నది ముఖ్యమని ఆరుద్ర పేర్కొన్నారు. సంక్షిప్తత, సాంద్రమైన శైలి, భాష, వ్యవహారం శిష్ట వ్యవహారం నవ్యత ప్రధానాంశాలతో మినీ కవితలు వచ్చాయన్నారు.

“స్త్రీ వాద కవిత్వం” అను అంశంపై జరిగిన సదస్సుకు శ్రీమతి పుప్పాల సూర్యకుమారి అధ్యక్షత వహించారు. ముఖ్య వక్తగా పాల్గొన్న డా|| కనపర్తి విజయలక్ష్మి మాట్లాడుతూ పురాణ కాలం నుంచి అణచివేతకు గురవుతున్న ధోరణులనుంచే స్త్రీ వాద అంశాలను తెలుసుకున్నామన్నారు. తమకు జరిగిన, జరుగుతున్న అన్యాయం

డైరీ

నుంచి పుట్టుకొచ్చిన ఆవేదనతోనే స్త్రీ వాద కవితవ్వం ఆరంభమయిందన్నారు. స్త్రీని వ్యక్తిగా గుర్తించాలనేదే స్త్రీ వాద సాహిత్యం స్త్రీల పిల్లల్ని కనే యంత్రం కారాదు. స్త్రీ వివక్షతకు గురౌతున్నారన్నారు. ఒక బానిసగా స్త్రీని చూసే నేటి ప్రపంచీకరణలో స్త్రీ బానిసకు బానిసగా మారిపోతుందన్నారు. స్త్రీని వినిమయ వస్తువుగా చూస్తున్న నేటి విష సంస్కృతిని ఎదుర్కొని స్త్రీ కూడా పురుషుని వలె మనిషి అనే పరిస్థితి రావడానికి కృషి సల్పాలన్నారు.

అనంతరం జరిగిన దళితవాదం అనే సదస్సు డా॥ షేక్ ఇమామ్ ఖాసిమ్ అధ్యక్షత వహించగా శ్రీ పొట్టి శ్రీరాములు తెలుగు విశ్వవిద్యాలయం (రాజమండ్రి) ఆచార్యులు ఎండ్రూరి సుధాకర్ ప్రధాన ఉపన్యాసంగావిస్తూ దళిత సాహిత్యాన్ని ఆత్మ గౌరవ సాహిత్యంగా డా॥ అంజెద్దూర్ పేర్కొన్నారున్నారు.

పాట, గజల్ అనే సదస్సు డా॥ శిరీష అధ్యక్షత వహించగా డా॥ అద్దేపల్లి రామ్మోహనరావు ప్రధాన వక్తగా ఊర్దూ, తెలుగు గజల్స్ రమ్యంగా ఆలపించారు.

'నాకు తెలియని నేనెవరో' ఆవిష్కరణ

హైదరాబాద్ శ్రీ త్యాగరాయ గాన సభలో మానస ఆర్ట్స్ థియేటర్స్, గాన సభల ఆధ్వర్యంలో జూన్ నాలుగవ తేదీ ముకుంద రామారావు రచించిన 'నాకు తెలియని నేనెవరో' కవితల సంపుటి ఆవిష్కరణ సభ జరిగింది.

పద్మభూషణ్, జ్ఞానపీఠ పురస్కార గ్రహీత డాక్టర్ సి. నారాయణరెడ్డి ముఖ్య అతిథిగా విచ్చేసి గ్రంథాన్ని ఆవిష్కరించారు. ఆయన మాట్లాడుతూ - ముకుంద రామారావు రచనల్లో కవితాతత్వం, జీవన సత్యం ఇమిడి ఉన్నాయని, జీవితాన్ని బాగా అధ్యయనం చేసిన సమకాలీన కవిగా తపన ద్యోతకమవుతున్నాయని అన్నారు. సభకు అధ్యక్షత వహించిన ప్రొ॥ జయధీర్ తిరుమలరావు మాట్లాడుతూ 'నాకు తెలియని నేనెవరో' శీర్షికకు తగ్గట్టు అన్ని రకాలుగా ఆలోచించ వేయగల మంచి కవితలు రామారావు రాశారని ప్రశంసించారు. ప్రముఖ పాత్రికేయులు ఇంద్రగంటి శ్రీకాంతశర్మ ప్రసంగిస్తూ ముకుంద రామారావు కవితవ్వంలో క్లుప్తత, అనుభూతి గాఢత పుష్కలంగా ఉన్నాయని కొనియాడారు. ఇంకా సభలో గుడిపాటి, వర్షుల శివకుమారులు తమదైన శైలిలో సమగ్రంగా పుస్తకంలోని రచనల్ని విశ్లేషించారు. రచయిత తన వ్రతిస్పందనలో తన

ముగింపు డా॥ పి. చిరంజీవినీ కుమారి అధ్యక్షతన జరిగింది. ఎంతో వ్రయోజనాత్మకంగా విజయవంతంగా నిర్వహించుకొన్నామని వివిధ ప్రాంతాలు నుండి వచ్చిన రిసోర్స్ పర్సన్స్ అందించిన విలువైన విషయాలు ఎంతో ఉపయోగపడ్డాయన్నారు.

అనంతరం జరిగిన కవితా గోష్టిలో 30 మంది కడు రమ్యంగా తమ కవితలను వినిపించారు.

ప్రచార సభ సహాయ కార్యదర్శిగా చింతపల్లి సుబ్బారావు వందన సమర్పణతో మూడు రోజుల యువ కవుల వర్క్ షాప్ విజయవంతంగా ముగిసింది. ఈ కార్యక్రమంలో కాశీభొట్ల సత్యనారాయణ, ఎన్.వి.వి. సత్యనారాయణ, డా॥ అలూరి విజయలక్ష్మి, డి.వి. కృష్ణంరాజు, డా॥ ఎ. శ్రీరామమూర్తి, ఎ. సత్యస్వరూప్, సరిపెళ్ళ శ్రీరామచంద్రమూర్తి, వక్కలంక రామకృష్ణ, కె. రామచంద్రారెడ్డి, జి.వి.కె. వర్మ, ఇ. సర్వారాయుడు, జి. సత్యమూర్తి, తదితర రచయితలు, కవులు పాల్గొన్నారు.

హైదరాబాద్ శ్రీ త్యాగరాయ గానసభలో మానస ఆర్ట్స్ థియేటర్స్, గానసభల ఆధ్వర్యంలో జరిగిన సభలో ముకుంద రామారావు కవితా సంపుటి 'నాకు తెలియని నేనెవరో'ని ఆవిష్కరిస్తున్న పద్మభూషణ్ డాక్టర్ సి. నారాయణరెడ్డి. చిత్రంలో రఘుశ్రీ, రామారావు, ఇంద్రగంటి శ్రీకాంతశర్మ, జయధీర్ తిరుమలరావు దీక్షితులు, గుడిపాటి, వర్షుల శివకుమార్

అనుభవాలు, పరిచయాలు, ప్రయోగాలు కవిగా ప్రేరేపించాయన్నారు. మానస సంస్థ కార్యదర్శి రఘుశ్రీ సమన్వయ బాధ్యతలు నిర్వహించారు.

ధరల పెరుగుదలపై కవుల నిరసన

ధరల పెరుగుదలలో గతానికి, ప్రస్తుతానికి ఎంతో వ్యత్యాసముందని సాహితీప్రవృత్తి కన్వీసర్ సత్యభాస్కర్ అన్నారు. ధరల పెరుగుదలను పురస్కరించుకుని సాహితీప్రవృత్తి నగర కమిటీ ఆధ్వర్యంలో బాగ్లింగంపల్లిలోని సుందరయ్య విజ్ఞాన కేంద్రంలో కవి సమ్మేళనం ఇటీవల నిర్వహించారు. ఈ సందర్భంగా మామయ్య బాలల మాసపత్రిక సంపాదకులు అరిబండి ప్రసాదరావు మాట్లాడుతూ సామాజిక అంశాలపై కవితలు రాసేటప్పుడు రచయితలు వస్తు, శిల్పాలతో గాఢంగా రాసేందుకు కృషి చేయాలని అన్నారు. కవుల

కవితవ్వం ప్రజలను మేల్కోపుతుందని ఆయన అభిప్రాయపడ్డారు. నగర సాహితీ ప్రవృత్తి కమిటీ సభ్యులు తంగిరాల చక్రవర్తి మాట్లాడుతూ రాజకీయ నాయకులపై వ్యంగ్య భావాలతో రాసే కవితలు, సామాన్య మధ్య తరగతి ప్రజలు పడే బాధలను కవితల్లో ప్రకటించినపుడే పాఠకులు సంతృప్తి పడతారని అన్నారు.

కవి సమ్మేళనంలో ప్రముఖ కవులు నరసింహమూర్తి, గురజాడ అప్పారావు, కారం శంకర్, సహార, రజనీగంగాధర్ శర్మ, తేళ్ళపూడి సుధీర్ కుమార్, కె. లక్ష్మయ్య, వొరప్రసాద్, బి. వెంకటరమణ, రఘుశ్రీ, దయానంద్, కెవిఎస్ శర్మ, పొన్నం రాజయ్యగౌడ్, రాజగోపాల్ తదితరులు పాల్గొన్నారు.

“రాయలసీమలో వాన! తెలంగాణా!!”

ఆవిష్కరణ - అభినందన సభ

అనంతపురం లలిత కళా పరిషత్లో మే 18వ తేదీన సాయంత్రం 6 గంటలకు కవి, వ్యాస, నాటక రచయిత వై. శ్రీరాములుగారి “రాయలసీమలో వాన! తెలంగాణా!!” పుస్తకావిష్కరణ సభ జరిగింది. ఈ సభకు అధ్యక్షత వహించిన ప్రముఖ నవలా కథా రచయిత ‘స్వామి’ మాట్లాడుతూ సమాజంలోని రాజకీయాలలోని కల్పాన్ని ఎత్తి చూపించడంలో, సామాజిక స్పృహతో “రాజకీయ తెలంగాణా” కాకుండా “ప్రజా తెలంగాణా” కావాలని కవిత్వాన్ని తాత్విక చింతనతో రచించిన సంపూర్ణత చెందిన కవి వై. శ్రీరాములు అని తెలిపారు. విద్యాసాగర్ ఐ.ఎ.ఎస్. మాట్లాడుతూ వై. శ్రీరాములు కవితల్లో వ్యాసాల్లో సమాజం పట్ల భాధ్యత, సంఘటనల పట్ల నిబద్ధత, హెచ్చుతగ్గుల పట్ల సూక్ష్మ పరిశీలన వుంటూ హృదయ స్పందనతో సమాజంలోని ప్రతి అంశాన్ని, తన దృష్టికి వచ్చిన ప్రతి దృశ్యాన్ని వాస్తవంగా, కవితాత్మకంగా చిత్రించే కవి వై. శ్రీరాములు అని ప్రశంసించారు.

మే 18వ తేదీన అనంతపురం, లలిత కళా పరిషత్లో “రాయలసీమలో వాన! తెలంగాణా!!” దీర్ఘకవిత ఆవిష్కరణ కృతి స్వీకర్త శ్రీమతి శైలజామిత్ర, కృతికర్త కవి వై. శ్రీరాములు, ఆశావాది, స్వామి, విద్యాసాగర్ ఐఎస్ తదితరులు

ప్రముఖ కవయిత్రి, రచయిత్రి, కృతి స్వీకర్త శ్రీమతి శైలజామిత్ర మాట్లాడుతూ ‘తెలంగాణా’పై దీర్ఘ కవిత రాయమని తాను కోరితే, కోరిన వారికే ఆ కృతిని అంకితమిచ్చారని అన్నారు. లలిత కళా పరిషత్ అనంతపురం వారి తరఫున వై. శ్రీరాములును విశిష్ట అతిథి విద్యాసాగర్ ఐఎఎస్ హైదరాబాద్ వారు ఘనంగా సత్కరించారు.

శిష్టా గ్రంథాల ఆవిష్కరణ

ఢిల్లీకి చెందిన ప్రముఖ కవి, రచయిత శిష్టా లక్ష్మీపతి శాస్త్రి రచించిన ‘హైదరాబాద్ నాడు - నేడు’, ‘తానీషా హసనీయం’ గ్రంథాలను జూన్ 7న హైదరాబాద్లోని శ్రీ కళాసుబ్బారావు కళా వేదికపై సి. నారాయణరెడ్డి ఆవిష్కరించారు. కవి సమయం, శ్రీ త్యాగరాయ గానసభల సంయుక్త ఆధ్వర్యంలో జరిగిన సభలో ఆయన ముఖ్య అతిథిగా పాల్గొన్నారు. వయోభారాన్ని సైతం లక్ష్యం చేయక రచనా వ్యాసంగాన్ని కొనసాగిస్తున్న శిష్టాను ఆయన అభినందించారు. విలక్షణ శైలిలో విలువైన సమాచారాన్ని, తన అనుభవాలను జ్ఞాపకాలుగా గ్రంథస్థం చేసినందుకు ప్రశంసించారు. ద్వా.నా. శాస్త్రి తన అధ్యక్షోపన్యాసంలో శిష్టా బహుముఖ ప్రజ్ఞను కొనియాడారు. ఎల్చారి మురళీధరరావు, జి. వెంకట రామారావు, ఆర్.ఎస్. గణేశ్వరరావు, తాళ్ళపల్లి మురళీధరరావు, కళా వేంకట దీక్షితులు (న్యూఢిల్లీ), చంద్రశేఖరశర్మ, శశిధర శాస్త్రి తదితరులు ప్రసంగించారు.

కవి సమయం, శ్రీ త్యాగరాయ గానసభల సంయుక్త ఆధ్వర్యంలో హైదరాబాద్ శ్రీ కళా సుబ్బారావు కళావేదికపై జరిగిన సభలో శ్రీ శిష్టా లక్ష్మీపతి శాస్త్రి (న్యూఢిల్లీ) రచించిన “హైదరాబాద్ నాడు-నేడు”, “తానీషా హసనీయం” గ్రంథాలను ఆవిష్కరిస్తున్న దా|| సి. నారాయణరెడ్డి, చిత్రంలో ఎల్చారి మురళీధరరావు, జి. వెంకట రామారావు, ఆర్.ఎస్. గణేశ్వరరావు, ద్వా.నా. శాస్త్రి, కళా వేంకట దీక్షితులు, తాళ్ళపల్లి మురళీధరరావు

20 శతాబ్ది కవిత

తెలుగు సాహిత్య చరిత్రలో 20వ శతాబ్దం మహోజ్వల కాలం. ఈ కాలంలోనే సామాజిక, సాహిత్య రంగాలలో గొప్ప వుద్యమాలు, సంఘటనాత్మక సంఘటనలు చోటు చేసుకున్నాయి. అనేక ప్రక్రియలలో సాహిత్యం వేయి రేకుల పుష్పంగా వికసించింది. ముఖ్యంగా గేయం, వచన కవితా ప్రక్రియలలో ఈ శతాబ్దిలో జరిగిన కృషిని ఒక సమగ్ర సంకలనంగా తేవాలని మా ప్రయత్నం. ఈ ప్రయత్నంలో కవులు, రచయితలు, సాహిత్యాభిమానులు సహకరించి 1901-2000 మధ్య కాలంలో వచ్చిన ఉత్తమ రచనలకు

సంబంధించిన ప్రతులు లేదా వివరాలు తెలియజేయవలసినదిగా కోరుతున్నాం.

సంపాదకుల చిరునామా
డాక్టర్ పాపినేని శివశంకర్
 ఇంటి నెం. 4-5-29/60, 3వ లైన్, విద్యానగర్,
 గుంటూరు-522 007, సెల్ : 98662 81618
 పెనుగొండ లక్ష్మీనారాయణ, న్యాయవాది,
 ఇంటి నెం. 4-15-122/8, అభ్యుదయ, భారత్ పేట 9వ లైన్,
 అమరావతి రోడ్, గుంటూరు-522 002, సెల్ : 94402 48778

సాహిత్యంలో చెరిగిపోని సంతకం శేషేంద్ర

ఆధునిక తెలుగు సాహిత్యంలో గుంటూరు శేషేంద్రశర్మ ఒక చెరిగిపోని సంతకం అని ప్రముఖ సాహితీవేత్త మల్లెల నరసింహమూర్తి పేర్కొన్నారు. అనంతపురం ప్రెస్ క్లబ్ లో స్పందన అనంత కవుల వేదిక ఆధ్వర్యంలో శేషేంద్ర ద్వితీయ స్మారక సభలో శేషేంద్రతో నా అనుభవాలు అన్న అంశంపై ఆయన ప్రసంగించారు. కవిత్యమంటే పదాల అల్లిక కాదని, అది జీవిత సారధ్యమని, ఈ ప్రక్రియ శేషేంద్ర ప్రతి పుస్తకంలో ద్యోతకమవుతుందన్నారు. షమీవుల్లా మాట్లాడుతూ వాల్మీకి నుండి అరవిందుని సాహిత్యం వరకు సమగ్రంగా పరికించిన శేషేంద్ర విశ్వవివేచన, మండే సూర్యుడు, పక్షులు తదితర 40 గ్రంథాలు రచించారన్నారు. శ్రీశ్రీ తర్వాత అంతటి గొప్ప ఆధునిక కవి శేషేంద్ర అని కొనియాడారు. స్పందన కార్యదర్శి చంద్రశేఖరశాస్త్రి మాట్లాడుతూ రాజసం, ప్రజాజీవనం, వీటి వైరుధ్యాలను శేషేంద్ర రచనలు నిలుపుటద్దాలన్నారు.

కవితల పోటీలో విజేతలు

శేషేంద్ర స్మారక కవితల పోటీలో పాల్గొని గెలుపొందిన విజేతలు బహుమతి ప్రదానం చేశారు. డి. శిరీష, కె.వి. సుజాత, జాబిలి, జయచంద్రలు వరుసగా ప్రథమ, ద్వితీయ, తృతీయ

‘స్పందన’ అనంత కవుల వేదిక ఆధ్వర్యంలో మే 30వ తేదీన స్థానిక ప్రెస్ క్లబ్, అనంతపురంలో జరిగిన శేషేంద్ర సంస్మరణ సభలో మల్లెల వి. చంద్రశేఖరశాస్త్రి, డా॥ ఎస్. షమీవుల్లా

బహుమతులు పొందారు. పామిరెడ్డి శివారెడ్డి, సాహితీ, చెన్నా రామమూర్తి, శ్రీనివాసరెడ్డి, మధురశ్రీలకు ప్రోత్సాహక బహుమతుల్ని ప్రధానం చేశారు.

కవులు రాధేయ, జూపల్లి, ముకుందాపురం పెద్దన్న, ప్రసూన, రాచపాళెం చంద్రశేఖర్ రెడ్డి, శాంతి నారాయణ, సింగమనేని నారాయణ, జయచందర్ తదితరులు పాల్గొన్నారు.

స్పందన కల్పించిన

శ్రీకాకుళం జిల్లా కథానికా సదస్సు

కథానిక సదస్సులు నిర్వహిస్తూ రచయితలలో సూతనోత్సాహాన్ని కల్గిస్తూ వందేళ్ళ కథానికా పండుగకు సాహితీ ప్రియులను సన్నద్ధం చేస్తున్న శ్రీ వేదగిరి కమ్యూనికేషన్స్ అధినేత, రచయిత డాక్టర్ వేదగిరి రాంబాబు కృషి అభినందనీయమని కేంద్ర సాహిత్య అకాడమీ అవార్డు గ్రహీత, కథానిలయం వ్యవస్థాపకులు డాక్టర్ కాళీపట్నం రామారావు అన్నారు.

మే, 26 వ తేదీ ఉదయం కథానిలయంలో జరిగిన శ్రీకాకుళం జిల్లా కథా రచయితల సదస్సులో ఆయన ప్రసంగించారు. శ్రీకాకుళం జిల్లా రచయితలు కథలు గురించి కథానిలయం కార్యదర్శి డాక్టర్ బి.వి.రామారావు నాయుడు వివరించారు. భావితరాల రచయితల కోసం ‘కథా నిలయం’ చేస్తున్న సాహిత్య సేకరణ బహుశా దేశంలో ఎక్కడా లేదని ప్రముఖ కథారచయిత డాక్టర్ పోరంకి దక్షిణామూర్తి అన్నారు.

డాక్టర్ వేదగిరి రాంబాబు మాట్లాడుతూ ఇంతవరకూ విజయనగరం, ఏలూరు, రాజమండ్రి, హన్మకొండ, విశాఖపట్టణంలో జిల్లాస్థాయి కథానికా రచన పోటీలు నిర్వహించి (విజయనగరం జిల్లా) డాక్టర్ శర్వారి (పల్నిమగోదావరి) ఎం.ఆర్.వి. సత్యనారాయణ మూర్తి, (తూర్పు గోదావరి) యర్రాప్రగడ రామకృష్ణలకు ఉత్తమ వ్యాసాలకు

వెయ్యిన్నూట పదహార్లు వంతున నగదు బహుమతులు అందజేస్తామని తెలిపారు.

ఈ సదస్సులో దాసరి రామచంద్రరావు, పి. గజపతిరావు నాయుడు కె. వెంకట్రావు, జి. కృష్ణారావు, డి. ఆదినారాయణ, బి.సి. శాస్త్రి, జి.లోకనాథం, చిత్రకారుడు, రచయిత బాలి, ఎం.ఆర్.వి. సత్యనారాయణ మూర్తి, బాలం వెంకట్రావు తదితరులు పాల్గొన్నారు. కథా నిలయానికి వేదగిరి రాంబాబు 5,116 రూపాయల విరాళం అందించారు.

శ్రీకాకుళం కథా నిలయంలో జరిగిన కథానికా సదస్సులో పాల్గొన్న బి.వి.ఎ. రామారావు నాయుడు, వేదగిరి రాంబాబు, కాళీపట్నం రామారావు, పోరంకి దక్షిణామూర్తి

'పునాస'కు ఉమ్మడిసెట్టి సాహితీ అవార్డు 2007

ఉమ్మడిసెట్టి సాహితీ అవార్డు 2007 కోసం తైదల అంజయ్య కవితా సంపుటి "పునాస" ఎంపికైంది. ఈ అవార్డు ఎంపికకు న్యాయనిర్ణేతలుగా హెచ్ఛార్మే పాపినేని శివశంకర్, రామా చంద్రమౌళి వ్యవహరించారు. ఈ అవార్డు పొందిన కవి తైదల అంజయ్య కరింనగర్ జిల్లా కోహెడ మండలం నాగసముద్రాల గ్రామానికి చెందినవారు. వృత్తిరీత్యా ఉపాధ్యాయులు. సమకాలీన "వర్తమాన కవిగా జీవితాన్ని దగ్గరగా స్పృశించినవారు. అన్ని వాదాల సత్యాన్ని స్వీకరించి వెన్నెల కన్నీరును కూడా స్వచ్ఛంగా చూసిన కవిత్వమే పునాస" అని న్యాయ నిర్ణేతలు పేర్కొన్నారు. 'పునాస' వీరి తొలి కవితా సంపుటి.

ఉమ్మడిసెట్టి సాహితీ అవార్డు ద్వంద్వ నివేదిక - అవార్డు గ్రహీతలు (1988-2008)

సంవత్సరం	అవార్డు గ్రహీత	ఉత్తమ కవితా సంపుటి
1988	సౌభాగ్య (హైదరాబాద్)	కృత్యాధ్యవస్థ
1989	శిఖామణి (యానాం)	ముప్పల చేతికర్ర
1990	సుధామ (విజయవాడ)	అగ్నిసుధ
1991	అప్పర్ (ఖమ్మం)	ఇవాళ
1992	డా॥ పాపినేని శివశంకర్ (గుంటూరు)	ఒక సారాంశం కోసం
1993	ఆశారాజు (హైదరాబాద్) దిశ	
1994	కందుకూరి శ్రీరాములు (హైదరాబాద్)	వయొలిన్ రాగమో వసంతమేఘమో
1995	దర్శశయనం శ్రీనివాసాచార్య (పరంగల్)	ముఖాముఖం
1996	డా॥ చిల్లర భవానీదేవి (హైదరాబాద్)	శబ్దపుర్ణ
1997	డా॥ నాళేశ్వరం శంకర్ (హైదరాబాద్)	దూదిమేడ
1998	విజయచంద్ర (బరంపురం - ఒరిస్సా)	ఆహ్వానం
1999	డా॥ జూపల్లి ప్రేమ్చంద్ (అనంతపురం)	అవేద
2000	అన్వర్ (పరంగల్)	తలవంచని అరణ్యం
2001	దాసరాజు రామారావు (గజ్వేల్)	గోరుకొయ్యలు
2002	పి. విద్యాసాగర్ (పాల్వంచ)	గాలికట్ట
2003	కొప్పర్తి (తణుకు)	విషాదమోహనం
2004	మందరపు హైమవతి (విజయవాడ)	నిషిద్ధాక్షరి
2005	ప్రభు (కాకినాడ)	పారిపోలేం
2006	గంటేడ గౌరునాయుడు (విజయనగరం)	నదిని దానం చేశాక
2007	తైదల అంజయ్య (కరింనగర్)	పునాస

చలపాక ప్రకాష్ కేంద్ర ఫెలోషిప్

భారత ప్రభుత్వ సాంస్కృతిక మంత్రిత్వశాఖ యువ కవి చలపాక ప్రకాష్ కు సాహిత్య రంగంలో జూనియర్ ఫెలోషిప్ మంజూరు చేసింది. 'సమకాలీనతకు సరితూగే ఆధునిక ప్రక్రియ - నానీ' అనే అంశంపై ప్రకాష్ తన పరిశోధనను రెండు సంవత్సరాల కాలంలో ప్రాజెక్ట్ రిపోర్ట్ ను పూర్తి చేసి ఆ శాఖకు అందించవలసి ఉంటుంది.

ఆహ్వానం

ప్రతి నెల రెండవ ఆదివారం 'కవి సమ్మేళనం' సాహితీ ప్రపంచ ఆధ్వర్యంలో ప్రతి నెల రెండవ ఆదివారం జరిగే కవి సమ్మేళనంలో భాగంగా జూలై నెల రెండవ ఆదివారం (13వ తేదీ) సుందరయ్య విజ్ఞాన కేంద్రంలో 'టి.వి. సీనియర్ రంగాల ప్రభావం' అనే అంశంపై కవి సమ్మేళనం. అందరికీ ఆహ్వానం.
 - సత్యభాస్కర్ (9392649295)
 - వారప్రసాద్ (9490099059)

"వేదుల సత్యనారాయణ శాస్త్రి సాహిత్య గోష్ఠి"

భద్రాచలం ప్రాంతం తోటపల్లి గ్రామంలో సాహితీ ప్రపంచ ఆధ్వర్యంలో - గౌతమీకోకిల కీ॥శ॥ వేదుల సత్యనారాయణ శాస్త్రి గారి సాహిత్య సదస్సు నిర్వహించబడింది. ఈ సదస్సుకి ముఖ్య అతిథిగా హాజరైన మాగంటి సూర్యం మాట్లాడుతూ మహాకవిగా యావదాంధ్రదేశం కీర్తించిన వేదుల వారిని స్మరించు కొని, వారి సాహిత్యాన్ని ఆకళింపు చేసు కోవడం మన అదృష్టమన్నారు. సభాధ్యక్షులు ఎన్.సి.హచ్ చక్రవర్తి, ప్రధాన వక్త - విధుల రాంబాబు, గౌరవ అతిథులు మల్లాది కృష్ణశర్మ, కడియాల బుచ్చయ్య, టి. నాగభూషణం, శ్రీధీరాల వెంకటాచారి, సాహితీప్రపంచ ఆధ్వర్యం మూల్యశ్రీ వేదుల వారి జీవితం - సాహిత్యాలపై ప్రసంగించారు. సభలో చిరంజీవి మనస్వీత, చందనల కూచిపూడి నృత్యం అందరినీ అలరించింది. ఇంకా ఈ సభలో సంస్థ ప్రధాన కార్యదర్శి తాతోలు దుర్గాచారి, ప్రచార కార్యదర్శి, జి. రామరాజు, తిరుప్పాలు, సి. విజయలక్ష్మి, వి. విజయ, బి. విజయకుమారి, బి. శ్రీలక్ష్మి, పి. మాధవి, టి. లావణ్య, వై. అనూప, మరియూ సంకా వెంకట నగేష్ తదితరులు, గ్రామ ప్రజలు పాల్గొన్నారు.

ద్వానా శాస్త్రి షష్టిపూర్తి

జూన్ 15 ఆదివారం చిక్కడపల్లి త్యాగరాజగానసభలో డా.ద్వానాశాస్త్రి షష్టిపూర్తి సాహితీ మహోత్సవం జరిగింది. యువ కళావాహిని అధ్యక్షులలో జరిగిన షష్టిపూర్తి సాహితీ ఉత్సవ సభకి అధ్యక్షత వహించిన డా. ధర్మ వరపు సుబ్రహ్మణ్యం దూరదర్శన్ సంచాలకులు డా. పాలకుర్తి మధుసూదనరావు ద్వనాశాస్త్రి అందరికీ తలలో నాలుకలా ఉంటారనీ, అనుసంధానకర్తగా వుంటారనీ కొనియాడారు.

ముఖ్య అతిథి డా. సి. నారాయణరెడ్డి మాట్లాడుతూ 'వివేచన, విశ్లేషణ గల సద్విమర్శకుడు' అని ప్రస్తుతించారు. వాస్తు శిల్పి డా. బి.ఎన్. రెడ్డి ద్వనాశాస్త్రిని 'ప్రోత్సాహక విమర్శకుడు' అని కితాబు ఇచ్చారు. ప్రముఖ సినీనటులు, రచయిత శ్రీ గొల్లపూడి మారుతీరావు ద్వనా బహుముఖ ప్రతిభను వివరించారు. డా.సి. మృణాళిని ద్వనాశాస్త్రి రచనలను సమీక్షించారు.

ద్వానా షష్టి పూర్తి ఉత్సవంలో ప్రధానాంశం సాహితీ పురస్కారాల ప్రధానం. ఉత్తమ సిద్ధాంత గ్రంథంగా డా.ఎం. పురుషోత్తమాచార్యులు రాసిన "శ్రీ చంద్ర కేశవదాసు -సాహిత్య పరిశీలన" గ్రంథానికి అయిదువేల రూపాయల పురస్కారం ప్రధానం చేయబడింది. డా. వీరస్వామికి, డా. శిలాలోలితకి ప్రోత్సాహక బహుమతులు ఇవ్వబడ్డాయి. అత్యున్నత పురస్కారాలను తెలుగు భాషా సాహిత్యాలకు కృషి చేసిన డా. జి.వి. పూర్ణవంధ, డా. నలిమెల భాస్కర్, ఈటీవి2 తెలుగు వెలుగు ఏలూరి రాఘవరావుకు అందజేశారు.

డా. ద్వనాశాస్త్రి షష్టిపూర్తి ప్రత్యేక సంచిక ఆవిష్కరిస్తున్న గొల్లపూడి మారుతీరావు, చిత్రంలో ఆచార్య వి. సిమ్మన్న, డా. బి.ఎన్.రెడ్డి, డా. ధర్మవరపు సుబ్రహ్మణ్యం, డా.సి.నార, ద్వనాశాస్త్రి, డా.పాలమూర్తి మధుసూదనరావు

ద్వానాశాస్త్రి రచించిన తెలుగు సాహిత్య చరిత్ర "అయిదో ముద్రణకు సినారె ఆవిష్కరించగా, ద్వనా హాస్య రచనలను డా. ధర్మవరపు సుబ్రహ్మణ్యం ఆవిష్కరించారు. "ఆరు పదాల ద్వనా" అనే ప్రత్యేక సంచికను గొల్లపూడి మారుతీరావు ఆవిష్కరించారు. డా. ముక్తేవి భారతి పురస్కారాల నివేదికను సమర్పించారు. ద్వనాశాస్త్రి తమ స్పందనలో ఏ విధంగా కృషిచేస్తే ఇంతపేరు వచ్చిందో తెలిపారు. కార్యక్రమానికి ముందు గంగాధరశాస్త్రి బృందంచే "తెలుగు వెలుగు" సంగీత విభావరి అందర్నీ ఆకట్టుకుంది. లంకా లక్ష్మీనారాయణ వ్యాఖ్యాతగా వ్యవహరించారు. ఈ ఉత్సవాలను యువ కళావాహిని అధ్యక్షులు. వై.కె. నాగేశ్వరరావు సమన్వయం చేశారు.

రూపాన్వీ కుమారి పుస్తకాల ఆవిష్కరణ

సమాజంలో ఆర్థిక, సామాజిక అసమానతలను రూపుమాపడానికి వచ్చిన ప్రవక్త క్రీస్తు. అటువంటి క్రీస్తుపై పుస్తకం రాసిన రచయిత అభినందనీయురాలు అని రాష్ట్ర పురపాలక, పట్టణాభివృద్ధి శాఖ మంత్రి కోనేరురంగారావు అన్నారు. కవయిత్రి, రచయిత్రి రూపాన్వీ కె.వి.కుమారి సంపాదకత్వంలో ముద్రితమైన విశ్వశాంతి - క్రీస్తు క్రాంతి, 'రుధిర ప్రస్థానం' పుస్తకాల ఆవిష్కరణ కార్యక్రమం పొట్టి శ్రీరాములు తెలుగు విశ్వవిద్యాలయం ఆడిటోరియంలో జరిగింది. ఈ కార్యక్రమానికి ముఖ్యఅతిథిగా హాజరైన మంత్రి మాట్లాడుతూ, అప్పటి సామాజిక పరిస్థితుల్ని

ప్రశ్నించినందుకే క్రీస్తుకు శిలువ వేశారన్నారు. సభాధ్యక్షత వహించిన పద్మభూషణ్ డాక్టర్ సి.నారాయణరెడ్డి మాట్లాడుతూ, మూడు పుస్తకాలు రచించిన కవయిత్రి రచనల్లో ఆర్థిక కనిపిస్తుందన్నారు. అభివృద్ధి కల కవయిత్రి అన్నారు. రాష్ట్ర చిన్న పరిశ్రమలు, ఖాదీ గ్రామీణ పరిశ్రమల శాఖ మంత్రి గొల్లపల్లి సూర్యారావు మాట్లాడుతూ, రుధిర ప్రస్థానం పేరిట రచించిన కవితా సంపుటి బాగుందన్నారు. పావుల కోసం క్రీస్తు రక్తం చిందించారన్నారు. ఆచార్య ఎన్. గోపి మాట్లాడుతూ, సమాజం మీద ఫిర్యాదులు, అవగాహన లేనివారు కవులు కాలేరన్నారు. ఉద్యోగంతో, ఇల్లాలిగా బాధ్యతలు నిర్వహిస్తూ రచనలు చేస్తున్న రూపాన్వీ అభినందనీయురాలన్నారు. ఆచార్య కొలకలూరి ఇనాక్, డాక్టర్ దాస్బాబు, గంధం సువర్ణారాణి, రిజిస్ట్రార్ ఆచార్య టి. గౌరీ శంకర్, రావూరి భరద్వాజ, కె. రామచంద్రమూర్తి, ఆచార్య గుజ్జర్లమూడి కృపాచారి, ప్రొఫెసర్ ఎన్.వి. సత్యనారాయణ, డాక్టర్ మసన చెన్నప్ప, నెహ్రూ ధైర్యం దంపతులు పాల్గొన్నారు. వ్యాఖ్యాతగా ఆకాశ వాణి కేంద్రం ఉపసంచాలకులు బాబూ రావు వ్యవహరించారు.

సాహిత్య ప్రస్థానం అడ్వర్టయిజ్మెంట్ టారిఫ్ కలర్		
టైటిల్ బ్యాక్	రు.	15000
టైటిల్ ఇన్నర్	రు.	12000
లోపలి పేజీ	రు.	10000

“తెలంగాణ మట్టిపాటలు” పుస్తకావిష్కరణ

మే 25వ తేదిన హన్మకొండలోని అంజేద్దూర్ భవన్ లో “తెలంగాణ సాంస్కృతిక సమాఖ్య వరంగల్లు జిల్లాశాఖ కవ తెలంగాణ ఉద్యమంలో కవులు, కళాకారులు, గాయకులు, రచయితలు మరియు మేధావుల పాత్రపై సదస్సు నిర్వహించింది. ఈ సదస్సు జిల్లా కన్వీనరు ఔరిశెట్టి వెంకటేశ్వర్లు అధ్యక్షతన జరిగింది. రాష్ట్ర కన్వీనర్ గూడ అంజయ్య ముఖ్య అతిథిగా విచ్చేసినారు.

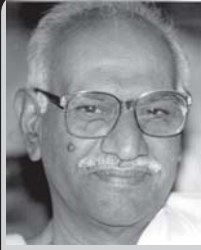
ఈ సదస్సులో భాగంగా వరంగల్లు రచయితల సంఘం ప్రచురించిన “తెలంగాణ మట్టిపాటలు” పుస్తకాన్ని ముఖ్య అతిథి గూడ అంజయ్యగారు ఆవిష్కరించారు. ఈ సందర్భంగా ఆయన మాట్లాడుతూ తెలంగాణ ఉద్యమం బతికి బట్టుకట్టింది కేవలం కవులు, కళాకారుల కృషివలనేననీ, తెలంగాణ రైతాంగ సాయుధ పోరాటం పాటతోనే కొనసాగిందని, అదే క్రమం నేటికీ కొనసాగుతుందని పునరుద్ఘాటించారు. ఈ ఉద్యమ నేపథ్యంతో వరంగల్లు రచయితల సంఘం కన్వీనరు నల్లెల రాజయ్య, పేరున్న తెలంగాణ రచయితల పాటలతో సహా, వర్ణమాన రచయితలతో తెలంగాణ ప్రజల జీవణ్యరస సమస్యలపై పాటలు రాయించి, సంపాదకత్వం వహించి, ఎంతో శ్రమకోర్చి, ఈ మట్టిపాటల పుస్తకాన్ని ప్రచురించినందుకు అంజయ్య అభినందించారు. ఆ తర్వాత తన పాటలతో సభికులను ఉత్తేజ

మే 25 తేదిన హన్మకొండలోని అంజేద్దూర్ భవన్ లో వరసం ప్రచురించిన “తెలంగాణ మట్టిపాటలు” సంకలనాన్ని ఆవిష్కరిస్తున్న గూడ అంజయ్య, సంకలనకర్త నల్లెల రాజయ్య, ఔరిశెట్టి వెంకటేశ్వర్లు, ఉప్పురమేష్, ప్రొ.వెంకటనారాయణ, బి. రమాదేవి, ఉదయసింగ్, సూరి, కేశరాజ్ కుమార్, అశోక్, విజయ

పరిచారు. ‘రాజిగ -- ఓరి రాజిగ, బండెనుక బండిగట్టి...పదహారు బండ్లు కట్టి మొదలగు పాటలను ఆలపించి ఆహుతులను అలరించారు.

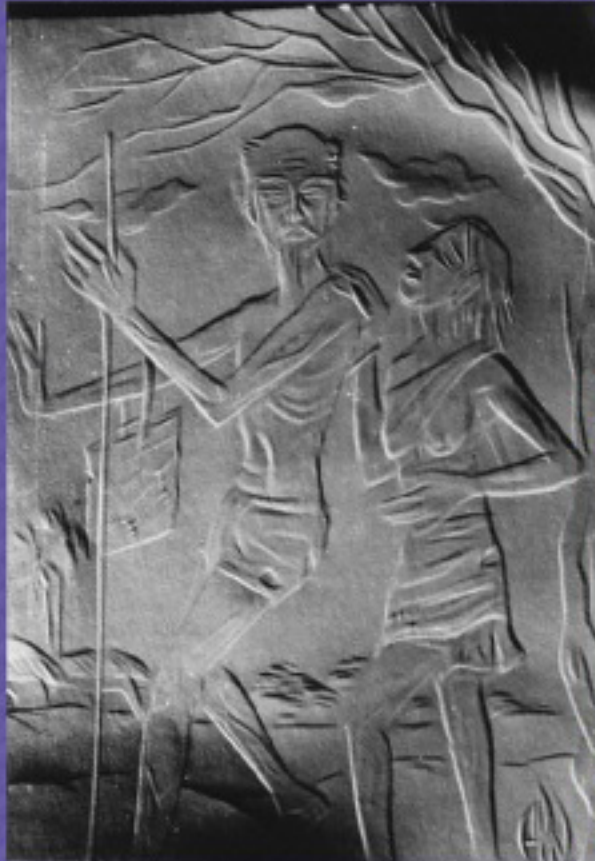
ఈ కార్యక్రమంలో కవి సి.ఖాసీం, ఉప్పురమేష్, బుర్రారాములు, ప్రొ.కె. వెంకటనారాయణ, ప్రొ. కేశరాజ్ కుమార్, బి. రమాదేవి, ఉదయసింగ్, బందెల సదానందం, అశోక్, విజయ, శరత్ మున్నగు వారు పాల్గొన్నారు. సదస్సు సుమారు మూడుపందల మంది సభికులతో జరిగింది.

కవి నాగభైరవ మృతి

జాతీయ కవి, నిరంతర సాహితీకారుడు డాక్టర్ నాగభైరవ కోటేశ్వరరావు జూన్ 14 కన్నుమూశారు. హైదరాబాదులోని ఆయన నివాసంలో ఆయన తుదిశ్వాస విడిచారు. చిరుప్రాయం నుంచే ఆయన కవిగా పలువురి మన్ననలు పొందారు. అభ్యుదయ రచయితల సంఘంలో పనిచేసిన ఆయన సాహితీ సేవకే అంకితమయ్యారు. 1931 ఆగస్టు 15వతేదిన నాగభైరవ కోటేశ్వర రావు జన్మించారు. ఆంధ్రా యూనివర్సిటీలో తెలుగు ఎంపీ చదివారు. తెలుగు అధ్యాపకులుగా పనిచేస్తూ 1991లో ఉద్యోగ విరమణ చేశారు. తెలుగు యూనివర్సిటీ సిండికేట్ సభ్యునిగా, తెలుగు భాషా సంఘం సభ్యులుగా, న్యూఢిల్లీ సాహితీ అకాడమీ సభ్యులుగా, సెన్సార్ బోర్డు సభ్యునిగా, దూరదర్శన్ స్ట్రీనింగ్ కమిటీ సభ్యునిగా, ప్రాథమిక విద్య సిలబస్ కమిటీ చైర్మన్ గా ఆయన పనిచేశారు. అనేక అవార్డులనూ ఆయన పొందారు. 1980లో ఉత్తమ అధ్యాపకుని అవార్డు సాధించారు. 1985లో రాజ్యలక్ష్మి వెంకన్న

చౌదరి అవార్డు, 1986లో గడియారం వెంకట శేషశాస్త్రి అవార్డు, 1987లో రాజ్యలక్ష్మి ఫౌండేషన్ పురస్కారం, 1989లో అంజేద్దూర్ అవార్డు, 1996లో తెలుగు యూనివర్సిటీ నుంచి డాక్టరేట్ పొందారు. రంగాజమ్మ కావ్యంతో ఆయన కవిగా వెలుగులోకి వచ్చారు. 1963నుంచి తన సాహితీ ప్రస్థానాన్ని కొనసాగించారు. కవన విజయం పేరుతో ఆయన రూపొందించిన రూపకం విశేష ప్రాచుర్యాన్ని పొందింది. గుండ్రకమ్మపై ఆయన రాసిన వచన కవిత చెప్పుకోదగింది. ఎన్టీ రామారావుతో సాన్నిహిత్యం కలిగిన కవిగా ఆయన తెలుగు ప్రజలకు సుపరిచితుడయ్యారు. బ్రహ్మర్షి విశ్వామిత్ర సినిమాకు మాటలు రాశారు. ప్రకాశం జిల్లా రచయితల సంఘానికి ఆయన వ్యవస్థాపక అధ్యక్షులుగా పనిచేశారు. 1999 జనవరిలో జిల్లా రచయితల సంఘం రజతోత్సవాల్లో భాగంగా ఆయనకు కనకాభిషేకం చేసింది. 1970 ప్రాంతంలోనే ఆయన ఒంగోలులో భారీ సాహితీ సభలు నిర్వహించారు. కవనవిజయం, గుండ్రకమ్మ చెప్పిన కథ, వెలుతురు స్నానం, కన్నీటిగాఢ, తూర్పు వాకిళ్ళు మొదలైన రచనల ద్వారా ప్రగతిశీల కవిత్యాన్ని సుసంపన్నం చేసిన కవి నాగభైరవ కోటేశ్వరరావుకు ప్రస్థానం నివాళి అర్పిస్తోంది.

నఖ చిత్రకారుడు పి.పి. నాయుడు

పల్ల పరిశినాయుడు వృత్తిరీత్యా ఉపాధ్యాయుడు. ప్రవృత్తి చిత్రకళ. ఆయన కుంచె సుంచి ఎన్ని వర్ణ చిత్రాలు వెలువడినా నఖ చిత్రం ఆయన ప్రత్యేకత.

దళసరి తెల్ల కాగితమీద గోటి వత్తిడితో వేసిన చిత్రాలు నాయుడుగారికి అనేక అవార్డులు రివార్డులు తెచ్చిపెట్టాయి. గోళ్ళ గీతల్లో గీతల్లో అనేక భావాలు పలికించగలరు. ఎంతోమందికి నఖ చిత్ర విద్యను నేర్పారు.

ఉపాధ్యాయులు, తల్లితండ్రులు చదువవలసిన పుస్తకాల జాబితా

క్ర.సం	పుస్తకం పేరు	వില	క్ర.సం	పుస్తకం పేరు	వില
1.	పిల్లలు నేర్చుకోవడంలో ఎలా వెనకబడతారు?	60.00	13.	పిల్లలల్లా వెనుక	25.00
2.	పిల్లలు ఎలా నేర్చుకుంటారు	60.00	14.	చదువు నంద్రాలు	25.00
3.	టీచర్	40.00	15.	మనోబలం నమ్మకులు	35.00
4.	విమలక్తి-విద్య	40.00	16.	మనస్ కథ	40.00
5.	టీచర్లకు ఉత్తరం	40.00	17.	దార్శనాన్ని	25.00
6.	మాస్టరు...!	10.00	18.	పరిణామశ్రమంలో విద్యా వ్యవస్థ 1833-2003	15.00
7.	మీ ఒకటో	10.00	19.	నేడేదామి	10.00
8.	కథలే పాఠాలు	25.00	20.	సమాజం- సైన్స్- సంప్రదాయం	15.00
9.	బోధన-శోధన	30.00	21.	సైన్సు చరిత్రలో పాపాతికాంకాలు	10.00
10.	విభిన్న విద్యా సంస్థలు	25.00	22.	పిల్లల అలవాట్లు	25.00
11.	భాష-భాషం	20.00	23.	భారతదేశ చరిత్ర	25.00
12.	మీరు - మీ పిల్లలు	15.00	24.	పిల్లల భాష - ఉపాధ్యాయుడు	25.00

పిల్లలు చదివే పుస్తకాల జాబితా

క్ర.సం	పుస్తకం పేరు	వില	క్ర.సం	పుస్తకం పేరు	వില	క్ర.సం	పుస్తకం పేరు	వില
1.	మనోవిజ్ఞాన మన భూమి	20.00	34.	మారు కథలు	10.00	67.	యముని చర్చామ	10.00
2.	అక్షరాలా	25.00	35.	వక్రస్థల స్త్రీలు-అనారోగ్యవేదన	15.00	68.	బంగారు శింక	15.00
3.	పరిశయం మేస్సాయిలో	15.00	36.	అమృతాలనియం-నీడు	10.00	69.	మిఠాయి పసుగులు	15.00
4.	సైన్స్	20.00	37.	వేయో	10.00	70.	బొబ్బలే నేర్పిన పాఠం	15.00
5.	విశ్వవిజ్ఞాన శాస్త్రజ్ఞులు	15.00	38.	అక్షరం చరిత్రం	15.00	71.	పులి-శారణులు	10.00
6.	వలే కథలు	15.00	39.	బుడిబుడికథలు	40.00	72.	నిలకే-సైన్స్	10.00
7.	విజ్ఞాన కథలు	15.00	40.	పిల్లల ప్రశ్న-సైన్స్ అపాయి	15.00	73.	సైన్సానికే నమ్మకం	15.00
8.	వైదా నీతి కథలు	15.00	41.	మేముచేశాం	20.00	74.	బుడి-చిడమ	10.00
9.	భారతీయ శాస్త్రవేత్తలు	15.00	42.	విశ్వం-శివపరిణామం	30.00	75.	నాకేసైన్సులో	15.00
10.	అపారం పార్కు	15.00	43.	సందాసందా తెల్లలు	30.00	76.	సంపదం-సైన్సుకంటా	10.00
11.	పిల్లల చరిత్ర	15.00	44.	విజ్ఞాన-విజ్ఞానం	25.00	77.	సంకీర్తన విజ్ఞానానీ	10.00
12.	పిల్లలు-నిడుగులు	20.00	45.	ప్రగతిలో అమృతాలనియం-విజ్ఞానవిజ్ఞానం	45.00	78.	సంపదం-సైన్సు	10.00
13.	సందా సందా చదువులు	15.00	46.	కారిక్యులేటర్ గేమ్స్	20.00	79.	అక్షరం సంపాదం	15.00
14.	తెగిలిలో తమాషాలు	15.00	47.	అభిగ్రాహక శాస్త్రాంబిల్	10.00	80.	సంపాదన సైన్సులు	15.00
15.	కానడమ - సదాసందేహం	25.00	48.	నేర్చుకోవడం-విజ్ఞాన శాస్త్రం	15.00	81.	కథాకథ	15.00
16.	చదువంటే మనోకలహం	25.00	49.	మనదా స్థలం	30.00	82.	కథలంటే మనోకలహం-1	25.00
17.	పాఠశాల & తెలుగుపాఠశాల	15.00	50.	భలేకథలు	10.00	83.	కథలంటే మనోకలహం-2	25.00
18.	పిల్లల సంప్రదం	25.00	51.	తేజస్వినీ కథలు	15.00	84.	కానడమ-విజ్ఞాన	45.00
19.	అక్షరాలతో అటలు	30.00	52.	అక్షరాల తెగిలి	20.00	85.	విజ్ఞానం	25.00
20.	నేర్చుకోవడం మనోకలహం	20.00	53.	సంపాదనాక కథలు	15.00	86.	మనోకలహం	15.00
21.	కథలంటే మనోకలహం	40.00	54.	సంపాదనాక కథలు	25.00	87.	సంపాదనాక కథలు	15.00
22.	అటలుంటే మనోకలహం	30.00	55.	బుడి సంపాదనాక కథలు	20.00	88.	కథాకథ	25.00
23.	పాటలంటే మనోకలహం	20.00	56.	చెట్లు	15.00	89.	కథాకథ	15.00
24.	పాటలంటే మనోకలహం	25.00	57.	చిరుచిరు చిరుకులు	20.00	90.	కథలంటే మనోకలహం-విడుదల	40.00
25.	తెగిలి-1	50.00	58.	చిట్టెకామర-చిట్టెకామర	10.00	91.	చివరి అట	10.00
26.	తెగిలి-2	30.00	59.	గుడ్డు సంపాదనాక కథలు	20.00	92.	సైన్సు మాయం-పిల్లలలాటలు	20.00
27.	కాథలంటే మనోకలహం	10.00	60.	కుకూ భారతీ కథ	20.00	93.	సంపాదనాక కథలు	25.00
28.	పాటలంటే మనోకలహం	10.00	61.	మన కథ	20.00	94.	పాటలంటే మనోకలహం	20.00
29.	పాటలంటే మనోకలహం-చిట్టెకామర	15.00	62.	నవీనేలే కావకథ	20.00	95.	పిల్లల మనసు తరిగిపోయిందా? 15.00	
30.	చిట్టెకామర కావకథలు	25.00	63.	చిట్టెకామర	10.00	96.	అటలుంటే మనోకలహం	25.00
31.	గణితమూలకవిక	20.00	64.	చుట్టె	20.00	97.	కానడమ అక్షరాలాటలు	25.00
32.	అటలుంటే మనోకలహం	10.00	65.	మనమీ కాథాకథ	10.00	98.	సంపాదనాక కథలు	20.00
33.	అటలుంటే మనోకలహం	10.00	66.	బుడికామర-చిట్టెకామర	15.00	99.	అక్షరాలతో అటలు	15.00

ప్రజాశక్తి బుక్ హౌస్

1-1-187/1/2, చిక్కభవల్లి, హైదరాబాద్-20. ఫోన్ : 27660013

గమనిక : పై పుస్తకాలు స్కూలు గ్రాంట్లు నుండి కాని, టీచర్ గ్రాంట్లు నుండి కానీ మీ స్కూలుకు కొనుగోలు చేసుకోవచ్చును. ప్రజాశక్తి బుక్ హౌస్, హైదరాబాద్ పేరిట డి.డి./ఎం.ఓ. తీసి పంపవలెను.